

Dogfen ir Cyhoedd

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Mr Dylan J. Williams
Prif Weithredwr – Chief Executive
CYNGOR SIR YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL
Swyddfeydd y Cyngor - Council Offices
LLANGEFNI
Ynys Môn - Anglesey
LL77 7TW

Ffôn / tel (01248) 752500
Ffacs / fax (01248) 750839

RHYBUDD O GYFARFOD	NOTICE OF MEETING
PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO	GOVERNANCE AND AUDIT COMMITTEE
DYDD IAU, 8 MAI 2025 am 2:00 y. p.	THURSDAY, 8 MAY 2025 at 2:00 p.m.
YSTAFELL BWYLLGOR, SWYDDFEYDD Y CYNGOR AC YN RHITHOL DRWY ZOOM	COMMITTEE ROOM, COUNCIL OFFICES AND VIRTUALLY VIA ZOOM
Swyddog Pwyllgor	Ann Holmes 01248 752518 Committee Officer

AELODAU / MEMBERS

Cynghorwyr / Councillors:-

PLAID CYMRU / THE PARTY OF WALES

Geraint Bebb, Trefor Lloyd Hughes, MBE, Euryrn Morris (*Diprwy Gadeirydd*),
Margaret M. Roberts

Y GRWP ANNIBYNNOL / THE INDEPENDENT GROUP

Ieuan Williams

LLAFUR CYMRU/WELSH LABOUR

Keith Roberts

ANNIBYNNWYR MÔN / ANGLESEY INDEPENDENTS

Kenneth Hughes, Aled Morris Jones (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru/Welsh Liberal Democrats)

AELODAU LLEYG / LAY MEMBERS

Dilwyn Evans (*Cadeirydd*), William Parry, Sharon Warnes, Michael Wilson

Nodwch os gwelwch yn dda fod cyfarfodydd y Pwyllgor yn cael eu ffrydio ar gyfer eu darlledu'n fyw a'u darlledu ar wefan y Cyngor. Mae'r Awdurdod yn Rheolydd Data dan y Ddeddf Diogelu Data a bydd data a gesglir yn ystod y ffrydio byw yn cael ei gadw'n unol â pholisi cyhoeddedig yr Awdurdod

R H A G L E N

1 DATGANIAD O DDIDDORDEB

Derbyn unrhyw ddatganiad o ddiddordeb gan unrhyw Aelod neu Swyddog parthed unrhyw eitem o fusnes.

2 COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL (Tudalennau 1 - 8)

Cyflwyno cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a gynhaliwyd ar 11 Chwefror 2025.

3 LOG GWEITHREDOEDD Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO (Tudalennau 9 - 12)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg.

4 DIWEDDARIAD ARCHWILIO MEWNOL (Tudalennau 13 - 22)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg.

5 MATERION, RISGIAU A CHYFLEOEDD ARCHWILIO MEWNOL SY'N WEDDILL (Tudalennau 23 - 34)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg.

6 ADOLYGU CYLCH GORCHWYL Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO A CHYDYMFFURFIAETH Â SAFONAU NEWYDD (Tudalennau 35 - 50)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg.

7 ARCHWILIO ALLANOL: CYNGOR SIR YNYS MÔN - CRYNODEB ARCHWILIO BLYNYDDOL 2024 (Tudalennau 51 - 60)

Cyflwyno adroddiad Archwilio Cymru.

8 ARCHWILIO ALLANOL: RHAGLEN WAITH AC AMSERLEN ARCHWILIO CYMRU - DIWEDDARIAD CHWARTER 3 A CHWARTER 4 2024/25 (Tudalennau 61 - 90)

Cyflwyno adroddiadau Archwilio Cymru fel a ganlyn –

- Diweddariad ar Amserlen a Rhaglen Waith Chwarter 3 2024/25
- Diweddariad ar Amserlen a Rhaglen Waith Chwarter 4 2024/25.

9 ADOLYGIAD O'R BLAEN RAGLEN WAITH 2025/26 (Tudalennau 91 - 98)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg.

Noder os gwelwch yn dda y bydd cyfarfod ffurfiol y Pwyllgor yn cael ei ddilyn yn

Nodwch os gwelwch yn dda fod cyfarfodydd y Pwyllgor yn cael eu ffrydio ar gyfer eu darlledu'n fyw a'u darlledu ar wefan y Cyngor. Mae'r Awdurdod yn Rheolydd Data dan y Ddeddf Diogelu Data a bydd data a gesglir yn ystod y ffrydio byw yn cael ei gadw'n unol â pholisi cyhoeddedig yr Awdurdod

syth gan gyfarfod preifat rhwng aelodau'r pwyllgor, archwilio mewnol ac archwilio allanol yn unig.

This page is intentionally left blank

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd yn yr Ystafell Bwyllgor ac ar Zoom ar 11 Chwefror, 2025

YN BRESENNOL:	Mr Dilwyn Evans (Aelod Lleyg) (Cadeirydd) Cynghorydd Euryrn Morris (Is-gadeirydd) Cynghorwyr Geraint Bebb, Aled M. Jones, Keith Roberts, Margaret M. Roberts, Ieuan Williams. Aelodau Lleyg: Sharon Warnes, William Parry, Michael Wilson.
WRTH LAW:	Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 Pennaeth Archwilio Mewnol a Risg (MP) Swyddog Pwyllgor (ATH) Swyddog Gweddarlledu (FT)
YMDDIHEURIADAU:	Cynghorydd Kenneth Hughes.
HEFYD YN BRESENNOL:	Cynghorydd Robin Williams (Dirprwy Arweinydd ac Aelod Portffolio Cyllid), Alan Hughes (Arweinydd Archwilio Perfformiad - Archwilio Cymru), Prif Archwilydd (NW)(CSYM), Uwch Archwilydd (AL)(CSYM), Rheolwr Gwasanaethau Cyfrifyddiaeth (BHO)(CSYM).

Croesawodd y Cadeirydd bawb i'r cyfarfod ac estynnodd groeso penodol i'r Cynghorydd Aled M. Jones oedd yn dychwelyd fel aelod o'r Pwyllgor, ac i'r Cynghorydd Kenneth Hughes nad oedd yn gallu bod yn bresennol yn y cyfarfod hwn, ond a oedd yn aelod newydd o'r pwyllgor.

1. DATGANIADAU O DDIDDORDEB

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiad o ddiddordeb.

2. COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL

Cyflwynwyd a chadarnhawyd bod cofnodion cyfarfodydd blaenorol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, a gynhaliwyd ar 27 Tachwedd 2024 (cyfarfod arbennig) a 5 Rhagfyr 2024, yn gywir.

3. LOG GWEITHREDU'R PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg, oedd yn ymgorffori log gweithredu'r pwyllgor, i'w ystyried. Roedd yr adroddiad yn diwedddaru'r Pwyllgor ar statws a chynnydd y camau yr oedd wedi cytuno arnynt.

Cadarnhaodd y Pennaeth Archwilio a Risg fod un cam wedi'i gwblhau, fod un ar waith a bod y pedwar a oedd yn weddill ar y log yn cael eu cwblhau ddiwedd eleni.

Penderfynwyd nodi'r camau a nodwyd yn y log gweithredu a chadarnhau fod y Pwyllgor yn hapus fod y camau wedi'u gweithredu.

4. DIWEDDARIAD ARCHWILIO MEWNOL

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg, oedd yn cynnwys diweddariad fel ag yr oedd ar 31 Ionawr, 2025, ar yr archwiliadau a gwblhawyd ers y diweddariad diwethaf ar 28 Tachwedd 2024, i'w ystyried gan y pwyllgor. Mae'r adroddiad hefyd yn amlinellu llwyth gwaith presennol Archwilio Mewnol a'i flaenoriaethau ar gyfer y tymor byw a chanolig wrth symud ymlaen. Darparwyd clawr ar wahân gyda chopïau o'r adroddiadau sicrwydd terfynol i aelodau mewn perthynas â Datblygu Tai (Sicrwydd Rhesymol) a Recriwtio a Chadw (Sicrwydd Rhesymol). Roedd trydydd darn o waith a gwblhawyd yn ystod y cyfnod yn cynnwys ymchwiliad yn ymwneud â'r Gwasanaethau Eiddo, a gynhaliwyd mewn ymateb i honiadau o ffafriaeth mewn perthynas â chaffael gwaith trydanol, ond nid oedd barn sicrwydd yn berthnasol.

Rhoddodd y Pennaeth Archwilio a Risg drosolwg o'r ddau adroddiad sicrwydd a gwblhawyd yn ystod y cyfnod a chadarnhaodd fod cynllun gweithredu wedi'i lunio a'i gytuno gyda'r rheolwyr i fynd i'r afael â'r materion / risgiau a chyfleoedd a godwyd ym mhob achos. Ymhelaethodd ar yr ymchwiliad mewn perthynas â Gwasanaethau Eiddo a dywedodd, er nad oedd yr honiadau o ffafriaeth yn cael eu cadarnhau, roedd cyfleoedd i gryfhau rheolaethau risg twyll wedi'u nodi a bod canfyddiadau'r adolygiad yn cael eu hadrodd i'r Prif Weithredwr, yr Aelod Portffolio, y Pennaeth Gwasanaeth, a'r Swyddog Monitro. Cyfeiriodd at flaenoriaethau tymor byr a chanolig Archwilio Mewnol, gan gynnwys gwaith sy'n mynd rhagddo, fel y crybwyllwyd ym mharagraff 25 yr adroddiad, ynghyd â'r blaenoriaethau ar gyfer y tymor hir, a darparodd grynodedd i'r pwyllgor ar y sefyllfa gyfredol mewn perthynas â datblygiadau gan gynnwys cyflwyno safonau archwilio mewnol byd-eang newydd, cod ymarfer newydd CIPFA ar gyfer llywodraethu archwilio mewnol mewn awdurdodau lleol a ddaeth i rym 1 Ebrill 2025, a'r diweddariad gan CIPFA a SOLACE i'r canllawiau ar gyfer llywodraethu lleol mewn perthynas â chwblhau adolygiad ar effeithiolrwydd ei system rheoli mewnol a pharatoi'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol.

Wrth ystyried yr adroddiad, nododd y pwyllgor y pwyntiau canlynol yn ystod y drafodaeth -

- A oedd yr adborth i'r Gwasanaethau Tai o adolygiad ar Ddatblygiadau Tai yn cynnwys unrhyw argymhelliad penodol mewn perthynas â threfniadau ar gyfer monitro gwerth am arian.

Dywedodd y Pennaeth Archwilio a Risg wrth y pwyllgor fod yr adolygiad wedi dangos er bod y Cyngor ar ben ffordd i fodloni ei darged prynu'n ôl o ran nifer yr eiddo sydd wedi'u caffael, mae absenoldeb asesiad hyfywedd ariannol ffurfiol yn ei gwneud hi'n anodd dangos gwerth am arian mewn perthynas â'r Cynllun Prynu'n Ôl. I'r perwyl hwn, byddai polisi caffael prynu'n ôl ffurfiol yn cryfhau trefniadau llywodraethu ac yn mireinio'r dull ar gyfer prynu eiddo'n ôl, gan gynnwys yr ystyriaethau anariannol sy'n cael eu hystyried wrth brynu adeiladau a oedd gynt yn eiddo i'r Cyngor yn ôl.

- Mewn perthynas â'r adolygiad ar recriwtio a chadw staff, a'r heriau o ran recriwtio mae'r Cyngor yn eu hwynebu o ran gallu denu ymgeiswyr addas, dylid cwblhawyd dadansoddiad ar y bwlch sgiliau gyda'r bwriad i hysbysu colegau i dargedu'r meysydd hynny lle ma diffyg sgiliau.

Dywedodd y Pennaeth Archwilio a Risg fod gan y Cyngor bartneriaethau cryf gyda cholegau lleol a rhanbarthol, a'i fod yn cydweithio gyda nhw ar raglenni a chynlluniau i fodloni anghenion sgiliau lleol o fewn y Cyngor, yn enwedig mewn perthynas â'r gweithlu gofal. Un o'r prif broblemau yw'r diffyg mewn unigolion sy'n ymgeisio am swyddi o fewn y

Cyngor. Cadarnhaodd y Pennaeth Archwilio a Risg fod y Cyngor yn cynnal cyfweiliadau ymadael i gael adborth gan staff sy'n gadael.

Cytunodd y pwyllgor â'r argymhelliad i gwblhau darn o waith er mwyn edrych ar y buddion mae gweithio ar y cyd â cholegau lleol a rhanbarthol wedi'u darparu o ran galluogi'r Cyngor gyflawni ei anghenion recriwtio a sgiliau a llenwi swyddi.

- I ba raddau mae'r gwahaniaeth tâl rhwng y sectorau cyhoeddus a phreifat ar gyfer swyddi cyffelyb yn rhwystr mewn awdurdodau lleol, ac a oes angen adolygu'r strwythur graddio yn y Cyngor er mwyn galluogi'r Cyngor i ddenu'r staff cywir.

Dywedwyd wrth y Pwyllgor fod gallu'r Cyngor i newid ei lefelau tâl wedi'i gyfyngu gan fod y graddfeydd tâl yn cael eu gosod yn genedlaethol gan Y Cyd-gyngor Cenedlaethol ar gyfer Gwasanaethau Llywodraeth Leol (NJC) yng Nghymru a Lloegr. Mae'r graddfeydd tâl yn cynnwys graddfeydd gwahanol a phwyntiau graddfa sy'n cyd-fynd â chyflogau penodol. Yn ychwanegol, mae'r cynllun Gwerthuso Swydd, lle mae pob swydd yn cael ei asesu'n systematig a'i sgorio gan asesydd allanol, hefyd yn golygu bod cwmpas cyfyngedig i newid lefelau tâl i gystadlu â'r sector preifat.

- Mewn perthynas ag archwilio cwyn yn erbyn Gwasanaethau Eiddo, bod yn rhan o'r broses archwilio neu peidio, dylai achwynydd gwrdd â Swyddogion i ddarparu gwybodaeth bellach a/neu helpu gydag ymholiadau os y'u gwahoddir i wneud hynny, ac a ddylai presenoldeb fod yn amod i barhau â'r archwiliad.

Cynghorwyd y pwyllgor fod yr achwynydd, yn yr achos hwn, wedi siarad â'r Aelod Portffolio ar gyfer Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo a bod rhaid i Archwilio Mewnol ei archwilio ar gais yr Aelod Portffolio a'r Swyddog Monitro.

Mewn ymateb i gwestiwn ynghylch a yw'r Cyngor yn bwriadu ymateb i'r ymgynghoriad presennol ar yr ychwanegiad i ganllawiau CIPFA a SOLACE ar adolygu'r system rheoli mewnol a pharatoi'r Datganiad Llywodraethu Blynnyddol, dywedodd y Pennaeth Archwilio a Risg fod yr ymgynghoriad wedi cael ei drosglwyddo ymlaen at y Rheolwr Cynllunio Perfformiad a Rhaglen Corfforaethol sy'n gyfrifol am baratoi'r Datganiad Llywodraethu Blynnyddol.

Penderfynwyd nodi canlyniad gwaith Archwilio Mewnol, y sicrwydd a ddarparwyd a'r blaenoriaethu wrth symud ymlaen.

Cam ychwanegol - gofyn i'r Cyngor ystyried archwilio'r buddion mae gweithio ar y cyd â cholegau lleol a rhanbarthol wedi'i gynnig o ran galluogi'r Cyngor i fodloni ei anghenion recriwtio a sgiliau, a llenwi swyddi.

5. STRATEGAETH ATAL TWYLL, LLWGRWOBRWYO A LLYGREDD 2025-2028

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg, a oedd yn ymgorffori'r Strategaeth Atal Twyll, Llwrgrwobrwyo a Llygredd ar gyfer 2025 hyd at 2028, i'w ystyried gan y pwyllgor. Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno'r gweithgareddau y bydd Archwilio Mewnol yn eu cyflawni yn ystod 2025-28 i leihau'r risg o dwyll, llwrgrwobrwyo a llygredd rhag digwydd yn y Cyngor ac yn ei erbyn.

Cyflwynodd y Pennaeth Archwilio a Risg cyd-destun y strategaeth, gan amlygu graddfa twyll a llygredd yn y sectorau preifat a chyhoeddus, a'r costau sylweddol sy'n dod o'r pwrs cyhoeddus yn sgil gweithgareddau llwrgrwobrwyo, sy'n arian a ellir ei ddefnyddio ar wasanaethau fel arall. Aeth ati i grybwyll y pum piler o weithgarwch/amcanion strategol sy'n sylfaen ar gyfer y Strategaeth Atal Twyll, Llwrgrwobrwyo a Llygredd yn ogystal a bod yn

sylfaen ar gyfer ymdrechion y Cyngor, sef “llywodraethu”, “cydnabod”, “atal”, “caffael” a “diogelu”. Defnyddiwyd yr amcanion strategol hyn i ddatblygu cynllun cyflawni ar gyfer gweithgarwch atal twyll, ac mae manylion wedi’u cynnwys yn Atodiad 2. Bydd cynnydd o ran cyflawni’r gweithgareddau o fewn y cynllun yn cael eu hadrodd yn flynyddol i’r pwyllgor yn yr Adroddiad Blynyddol Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd.

Mewn ymateb i gwestiwn am ddatblygiad gweithgor gwrth-dwyll i helpu i adnabod risg twyll o fewn y Cyngor, cadarnhaodd y Pennaeth Archwilio a Risg fod y grŵp yn allweddol i adnabod a deall risg twyll ar draws y Cyngor a gofynnir am gefnogaeth y Tîm Arwain i sefydlu’r grŵp hwn gyda golwg ar sefydlu’r grŵp eleni. Eglurodd y Pennaeth Archwilio a Risg a’r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 ymhellach weithgarwch parhaus o fewn y Cyngor i atal twyll a thynnodd sylw at lwyddiant arbennig o ran lleihau’r incwm a gollwyd drwy dwyll Treth y Cyngor sy’n faes y mae’r Cyngor yn awyddus i roi adnoddau ychwanegol tuag ato, os bydd cyllid yn caniatáu, yn ogystal â gwerth y Fenter Twyll Genedlaethol o ran nodi twyll neu wallau posibl mewn hawliadau a thrafodion. Gan ymateb i gwestiwn pellach ynghylch sut all y Cyngor gael dealltwriaeth realistig o’r incwm a gollwyd, eglurodd y Swyddog Adran 151 mai’r unig fesur cyfredol yw’r incwm ychwanegol sy’n cael ei sicrhau gan swyddog o fewn y tîm incwm a referiwyd sy’n gyfrifol am nodi twyll ac anghysondebau Treth y Cyngor.

Awgrymwyd y gallai gweithredu technoleg deallusrwydd artiffisial yn y dyfodol i ddadansoddi data a chanfod patrymau gweithgarwch twyllodrus hefyd fod o gymorth i gynyddu effeithiolrwydd y Cyngor o ran atal twyll.

Ar ôl adolygu’r strategaeth, penderfynodd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio -

- **Nodi’r gweithgarwch yr ymgwymerir ag o yn ystod 2025-28 i leihau’r risg o dwyll.**
- **Cadarnhau bod y pwyllgor yn cymryd sicrwydd bod y strategaeth yn bodloni arfer a argymhellir, safonau llywodraethu a deddfwriaeth.**

6. ADOLYGIAD RHEOLI TRYSORLYS CANOL BLWYDDYN AR GYFER 2024/25

Cyflwynwyd adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 i sylw’r pwyllgor yn rhoi’r wybodaeth ddiweddaraf am y sefyllfa o ran rheoli’r drysorlys ar 30 Medi 2024.

Cadarnhaodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 fod sefyllfa Rheoli’r Trysorlys y Cyngor wedi aros yn sefydlog a bod y Cyngor wedi cadw at y dangosyddion darbodus a osodwyd yn Natganiad Strategaeth Rheoli’r Trysorlys ar gyfer 2024/25. Ni ymrwymodd y Cyngor i unrhyw fenthycia allanol newydd yn ystod y cyfnod er mwyn arbed ar y llog taladwy ac mae wedi parhau i gynnal ei strategaeth o ddefnyddio benthycia mewnol i ariannu gwariant cyfalaf. Fodd bynnag, wrth i gronfeydd arian parod gael eu defnyddio, mae swm yr arian dros ben yn lleihau a thrwy hynny mae’n lleihau’r arian sydd ar gael i’w buddsoddi a lefel y benthycia mewnol y gellir ei gefnogi sy’n golygu ei bod yn debygol y bydd angen benthycia allanol ychwanegol yn y dyfodol i ariannu’r rhaglen gyfalaf. Mae’r enillion ar fuddsoddiadau hyd at 30 Medi 2024 wedi bod yn gadarnhaol ac amcangyfrifir y bydd llog yn dderbyniadwy am y flwyddyn gyfan ar y buddsoddiadau gweithredol yn y cyfnod a ragwelir yn £1.322m. Crynhoir perfformiad buddsoddi ar gyfer y chwe mis hyd at 30 Medi 2024 yn Nhabl 4 yr adroddiad. Mae sefyllfa gyfalaf y Cyngor wedi’i nodi yn Nhabl 5 yr adroddiad ac yn dangos y disgwylir i’r gyllideb gyfalaf danwario o £6.550m am y flwyddyn. Bydd prosiectau sydd wedi tanwario, a’r cyllid sy’n eu cefnogi, yn cael eu cario ymlaen i 2025/26.

Wrth adolygu’r adroddiad, cododd y Pwyllgor y materion canlynol –

- Y rhesymau pam mae benthyciad sy'n dyddio'n ôl i 1969 yn dal yn daladwy ac a fyddai'n fanteisiol setlo'r benthyciad.
- Yr incwm/arbedion y disgwylir drwy osod paneli solar ar adeiladau'r Cyngor gan ddefnyddio cyllid benthyciad Salix unwaith y bydd y benthyciadau wedi'u had-dalu'n llawn.

Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 15 fod y Cyngor yn cymryd benthyciadau tymor hir am wahanol resymau gan gynnwys ar gyfer prosiectau seilwaith megis ysgolion newydd ac efallai bod y benthyciad o 1969 at y diben hwnnw. Er bod y benthyciadau y mae'r Cyngor wedi'u cymryd yn cael eu hadolygu'n rheolaidd, daw setliad cynnar ar gyfer benthyciadau PWLB gyda thâl ad-dalu cynnar a all fod yn uwch nag unrhyw arbediad a wneir. Os nad oes gan y Cyngor yr arian dros ben i dalu'r benthyciad, yna byddai'n rhaid iddo fenthycia i wneud hynny a allai fod ar gyfradd uwch na'r benthyciad gwreiddiol. Ychwanegodd, fel rhan o gwrdd â'r meini prawf cymhwyso ar gyfer benthyciad Salix, fod rhaid i brosiectau gael eu cefnogi gan achos busnes sy'n dangos yr arbediad/incwm disgwylidig dros gyfnod o 10 mlynedd neu lai a bod y wybodaeth mewn perthynas â'r prosiectau paneli solar, er nad oedd ar gael yn syth, ar gael.

Cafwyd enghreifftiau, fel rhan o'r canlyniadau, gyda'r meini prawf gweithredu ar gyfer tri Salix, mae'n rhaid dweud eu bod wedi cefnogi gan y busnes i'w wneud dros gyfnod o 10 mlynedd neu lai a bod y wybodaeth mewn prosiectau panel solar er nad oedd ar gael, ar gael.

Eglurodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 fod yr adroddiadau rheoli trysorlys hefyd yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith, er hwylustod adrodd ac oherwydd yr amserlen mae templed y Pwyllgor Gwaith wedi'i ddefnyddio. Mae adroddiadau diweddarau chwarterol ar reoli'r trysorlys hefyd yn cael eu paratoi erbyn hyn ac mae'r adolygiad wedi'i ddirprwyo gan y Pwyllgor Gwaith i'r Aelod Portffolio Cyllid. Mae'r adroddiad chwarterol wedi'i gwtogi a gellid ei ddefnyddio fel sail ar gyfer adrodd i'r pwyllgor hwn. Awgrymodd y Swyddog Adran 151 y dylai anfon copi o adroddiad diweddarau Rheoli'r Trysorlys ar gyfer Chwarter 1 2024/25 at y Cadeirydd i weld a yw ei fformat yn bodloni anghenion y pwyllgor hwn yn well.

Penderfynwyd nodi'r adroddiad, gweithgaredd y trysorlys, a'r dangosyddion darbodus ar 30 Medi 2024 ac anfon yr adroddiad ymlaen i'r Pwyllgor Gwaith heb unrhyw sylw pellach.

Gweithredoedd ychwanegol-

- Darparu gwybodaeth i'r pwyllgor am yr incwm/arbedion y rhagwelir y bydd gosod paneli solar ar adeiladau'r Cyngor gan ddefnyddio arian Salix yn ei gynhyrchu.
- Gofyn i'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 anfon copi o adroddiad diweddarau Chwarter 1 2024/25 ar Reoli'r Trysorlys at y Cadeirydd am adolygiad o'i fformat.

7. DATGANIAD STRATEGAETH RHEOLI'R TRYSORLYS 2025/26

Cyflwynwyd adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 a oedd yn cynnwys y Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys ar gyfer 2025/26 i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith. Mae'n ofynnol i'r Cyngor gynhyrchu a chyhoeddi Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys (DSRHT) blynyddol cyn dechrau pob blwyddyn ariannol. Mae'r TMSS wedi'i baratoi yn unol â gofynion Cod Darbodus CIPFA a Chod Ymarfer Rheoli'r Trysorlys CIPFA.

Darparodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) drosolwg o'r strategaeth gan gadarnhau bod y Cyngor yn bwriadu cynnal ei ddull darbodus o fenthycu ar gyfer 2025/26 gan ddefnyddio benthyca mewnol lle mae balansau arian parod yn lleihau costau. Fodd bynnag, wrth i gronfeydd wrth gefn barhau i gael eu defnyddio i ariannu'r gyllideb refeniw a bod y Cyfrif Refeniw Tai yn cael ei ddefnyddio i ariannu gwariant cyfalaf, rhagwelir y bydd balansau arian parod y Cyngor yn lleihau'n sylweddol a bydd yn rhaid ymgymryd â lefel uwch o fenthycu allanol i ariannu'r rhaglen gyfalaf. Os bydd rhaid benthyca, bydd y Cyngor yn ceisio gwneud hynny yn y lle cyntaf ar sail tymor byr gan fod hyn, yn bresennol, yn fwy effeithiol o ran cost gyda chyfraddau llog yn dal yn gymharol uchel ac i lenwi bwlch gan sicrhau nad yw'r Cyngor yn cronni gormod o ddyled ar unrhyw un adeg a bod ad-daliad yn cael ei wasgaru. Mae'r defnyddio cronfeydd wrth gefn yn ogystal â benthyca mewnol yn golygu bod llai o arian i'w fuddsoddi, ac felly bydd agwedd geidwadol yn cael ei mabwysiadu a bydd buddsoddiadau mewn banciau neu gymdeithasau adeiladu ond yn cael eu rhoi mewn banciau a chymdeithasau adeiladu hynod ddiogel sydd â statws credyd uchel. Mae benthyciadau i awdurdodau lleol yn parhau i fod yn opsiwn a byddant yn cael eu hystyried ar ôl cynnal gwiriadau diwydrwydd dyladwy. Mae blaenoriaethau buddsoddi'r Cyngor yn parhau i fod yn sicrwydd yn gyntaf, hylifedd portffolio yn ail ac yna enillion. Cyfeiriodd y Swyddog Adran 151 at y Dangosyddion Darbodus arfaethedig ar gyfer 2025/26 fel y nodir yn Atodiad 10 y strategaeth; mae'r rhain yn diffinio'r terfynau ar gyfer gweithgareddau rheoli trysorlys y Cyngor yn ystod y flwyddyn i sicrhau eu bod yn parhau i fod yn ddarbodus a chynaliadwy.

Ni chododd y pwyllgor unrhyw faterion ynghylch y Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys arfaethedig ar gyfer 2025/26 gan nodi ei fod yn cynrychioli parhad o'r ymagwedd gyson a darbodus at weithgarwch rheoli'r trysorlys yn y blynyddoedd blaenorol.

Yn dilyn adolygiad, penderfynwyd nodi'r Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys ar gyfer 2025/26 ac anfon yr adroddiad ymlaen i'r Pwyllgor Gwaith heb unrhyw sylwadau pellach.

8. ARCHWILIO MEWNOL: CYNALIADWYEDD ARIANNOL LLYWODRAETH LEOL

Cyflwynwyd adroddiadau Archwilio Cymru, mewn perthynas â chynaliadwyedd ariannol llywodraeth leol yng Nghymru, i'w ystyried gan y pwyllgor. Cyflwynwyd adroddiad cenedlaethol, oedd yn asesu cynaliadwyedd ariannol cynghorau Cymru, ar y cyd ynghyd ag adroddiad lleol a oedd yn canolbwyntio ar Gyngor Sir Ynys Môn. Roedd adolygiad Archwilio Cymru yn edrych ar y strategaethau i gefnogi cynaliadwyedd ariannol hirdymor cynghorau, dealltwriaeth cynghorau o'u sefyllfa ariannol a threfniadau adrodd cynghorau i gefnogi trosolwg rheolaidd o'u cynaliadwyedd ariannol.

Aeth Mr Alan Hughes, Arweinydd Archwilio Perfformiad ar gyfer Archwilio Cymru, ymlaen i edrych ar y negeseuon allweddol o'r adolygiad cenedlaethol a nodi bod risgiau sylweddol i gynaliadwyedd cyllid llywodraeth leol sy'n debygol o gynyddu dros y tymor canolig heb gamau i'w lliniaru er bod y pwysau ar gyllid llywodraeth leol wedi effeithio'n wahanol ar gynghorau a gwasanaethau. Amlygodd yr adolygiad yr angen i gynghorau ddatblygu cynlluniau ariannol hirdymor mwy cadarn i fynd i'r afael â bylchau ariannu yn y dyfodol ac i sicrhau cynaliadwyedd ariannol ac i fabwysiadu strategaethau trawsnewid tymor hir i ymdrin â'r heriau ariannol maent yn eu hwynebu. Daeth yr adolygiad o Gyngor Sir Ynys Môn i'r casgliad penodol bod gan y Cyngor drefniadau da i ymateb i heriau ariannol yn y tymor byr i'r tymor canolig ond nid yw wedi ffurfioli'r gwaith o gynllunio a goruchwyllo ei gynaliadwyedd ariannol tymor hwy. Argymhellodd yr adolygiad y dylai'r Cyngor ddatblygu strategaeth ariannol tymor hir sy'n cefnogi ei ddealltwriaeth o'i sefyllfa ariannol yn y dyfodol ac sy'n llywio'r gwaith o drawsnewid a blaenoriaethu gwasanaethau.

Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 fod y setliad cyllid blwyddyn a ddarparwyd gan Lywodraeth Cymru yn ogystal â chostau cynyddol a galw

cynyddol sy'n anodd eu rhagweld ac sydd y tu hwnt i reolaeth y Cyngor yn golygu bod cynllunio tymor hir a defnydd strategol o gronfeydd wrth gefn yn her. Mae cynghorau wedi codi pryderon ynghylch amseriad y setliad ariannu yn ogystal â natur tymor byr y setliad a'r gobaith yw y bydd Llywodraeth Cymru yn ymateb drwy ddarparu amcangyfrif o gyllid dros sawl blwyddyn yn hytrach nag am flwyddyn ar y tro, er mwyn galluogi'r Cyngor i gynllunio ar gyfer y tymor hwy. Mae'r Cyngor wedi defnyddio ei gronfeydd wrth gefn i fantoli'r gyllideb am y ddwy flynedd ddiwethaf fel ffordd o osgoi toriadau sylweddol mewn gwasanaethau a allai fod yn ddiangen os bydd y dirwedd ariannol yn gwella, tra'n sicrhau hefyd ei fod yn cadw digon o arian wrth gefn i allu ymateb i heriau pe bai'r sefyllfa ariannol yn gwaethygu. Cadarnhaodd y Swyddog Adran 151 fod y Cyngor yn datblygu strategaeth ariannol tymor hir ar yr amod bod Llywodraeth Cymru yn darparu gwybodaeth am y rhagolygon ariannu ar gyfer yr ychydig flynyddoedd nesaf.

Trafododd y Pwyllgor y pwyntiau canlynol:-

- Cydnabu'r pwyllgor fod cynllunio ar gyfer y tymor hir yn yr hinsawdd ariannol bresennol yn heriol i'r Cyngor yn enwedig o ystyried nad oes sicrwydd ynghylch cyllid y tu hwnt i'r flwyddyn uniongyrchol. Roedd yr aelodau'n teimlo bod y disgwyliad y byddai'r Cyngor yn datblygu strategaeth ariannu tymor hir yn ymestyn dros ddwy neu dair blwyddyn afrealistig, oni bai y gall Llywodraeth Cymru roi sicrwydd ynghylch cyllid yn y dyfodol a setliadau aml-flwyddyn.
- Roedd y pwyllgor hefyd yn cydnabod, er gwaethaf yr heriau, y gall y Cyngor wneud rhywfaint o gynnydd wrth gynllunio ar gyfer y tymor hir drwy archwilio gwahanol ffyrdd o ddarparu gwasanaethau'n fwy cost-effeithiol, defnyddio data demograffig i wneud penderfyniadau gwybodus, cydweithio â chynghorau a sefydliadau eraill i rannu adnoddau ac arbenigedd, a defnyddio technoleg i leihau costau.
- Roedd y pwyllgor yn cydnabod y cyfleoedd economaidd a buddsoddi a allai ddeillio o Borthladd Rhydd Ynys Môn a datblygiad posibl Wylfa a allai liniaru'r heriau ariannol sy'n wynebu'r Cyngor yn y dyfodol.
- Gofynnodd y pwyllgor am eglurhad ynghylch sut mae Archwilio Cymru yn cynnig bod y Cyngor yn defnyddio ei gronfeydd wrth gefn yn strategol i gynllunio ar gyfer y tymor hwy o dan yr amgylchiadau presennol.

Dywedodd Mr Alan Hughes, Archwilio Cymru, er y gellir defnyddio'r cronfeydd wrth gefn i gwrdd â diffyg ariannol, y gellir eu defnyddio hefyd i gefnogi prosiectau trawsnewid hirdymor i wella effeithlonrwydd a chynaliadwyedd gwasanaethau. O fewn cwrmpas yr adolygiad dangosodd asesiad y ddau ar hugain o gynghorau yng Nghymru fod cynghorau ar gamau gwahanol o addasu i'r heriau ariannol y maent yn eu hwynebu gyda rhai yn fwy datblygedig nag eraill. Er y cydnabyddir bod cynllunio ar gyfer y tymor hir yn heriol a'i bod yn ddealladwy i byddai cynghorau am geisio osgoi torri gwasanaethau yn y gobaith o setliadau gwell i ddod, mae risgiau o beidio â chymryd camau amserol gan gynnwys disbyddu cronfeydd wrth gefn i bwynt tyngedfennol. Mae cynghorau'n wynebu cydbwysedd anodd wrth barhau i ddarparu gwasanaethau ar y lefel bresennol tra'n rheoli eu cynaliadwyedd ariannol.

Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 15 mai dim ond am gyfnod y bydd y cronfeydd wrth gefn yn cynnal y Cyngor wrth iddo geisio trawsnewid gwasanaethau a heb ddarpariaeth mwy o gyllid cyfalaf gan Lywodraeth Cymru, nad yw wedi'i gynnwys yn adolygiad Archwilio Cymru, mae'r Cyngor yn gyfyngedig o ran yr hyn y gall ei wneud i wella ei asedau ffisegol ac o ganlyniad, darparu gwasanaethau. Rhoddodd y Swyddog Adran 151 enghreifftiau o sut mae'r Cyngor wedi defnyddio'r adnoddau cyfalaf sydd ar gael iddo i wella gwasanaethau a gwella effeithlonrwydd trwy ddatblygu tai gofal ychwanegol ar gyfer pobl hŷn a defnyddio technoleg o fewn y ddarpariaeth honno i leihau costau ac adeiladu ysgolion modern newydd yn lle nifer o ysgolion llai, a thrwy hynny, leihau'r ystâd ysgolion a chostau cynnal a chadw cysylltiedig. Byddai mwy o arian cyfalaf yn galluogi'r

Cyngor i fuddsoddi ymhellach mewn uwchraddio ei adeiladau e.e. canolfannau hamdden i wella effeithlonrwydd ac i wasanaethu trigolion a chymunedau'r ynys yn well. Os gwireddir y cyfleoedd all ddeillio o Borthladd Rhydd Môn a datblygiad safle Wylfa, fe allai wella sefyllfa ariannol y Cyngor yn enwedig o safbwynt cyllid cyfalaf.

Mewn trafodaeth bellach, cadarnhawyd bod y Cyngor ynghyd â chynghorau eraill yng Nghymru drwy CLILC wedi bod yn llobio Llywodraeth Cymru ers peth amser am gyllid digonol i lywodraeth leol gan gynnwys gwell cyllid cyfalaf a threfniadau ariannu gwell. Amlygodd y Cynghorydd Robin Williams, Dirprwy Arweinydd ac Aelod Portffolio Cyllid a Thai, fod y Cyngor wedi bod yn ymladd tanau pwysau uniongyrchol gan adael prin ddigon o sgôp ar gyfer cynllunio tymor hir am lawer o'i amser fel deiliad y portffolio Cyllid.

Ar ôl ystyried yr adroddiadau, penderfynwyd cadarnhau bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn cymryd sicrwydd o ymateb y Cyngor, ei fod yn deall ei sefyllfa ariannol a'i fod yn datblygu strategaeth ariannol tymor hir, yn amodol ar awgrym tymor hir o gyllid gan Lywodraeth Cymru yn y dyfodol.

(Ataliodd y Cynghorydd Aled M. Jones rhag pleidleisio)

9. ADOLYGU'R BLAEN RHAGLEN WAITH

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg yn cynnwys Blaen Rhaglen Waith addasedig a Rhaglen Hyfforddiant y Pwyllgor wedi'i diweddarau hyd at 8 Mai 2025, i sylw'r Pwyllgor.

Penderfynwyd derbyn Blaen Rhaglen Waith 2024/25 fel un sy'n bodloni cyfrifoldebau'r Pwyllgor yn unol â'i gylch gorchwyl.

Mr Dilwyn Evans
Cadeirydd

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad:	8 Mai 2025
Pwnc:	Log Gweithredodd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Pennaeth Gwasanaeth:	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 MarcJones@ynysmon.llyw.cymru
Awdur yr Adroddiad:	Marion Pryor Pennaeth Archwilio a Risg MarionPryor@ynysmon.llyw.cymru
Natur a Rheswm Dros Adrodd: Mae'r adroddiad hwn yn hysbysu aelodau'r Pwyllgor am statws y gweithredoedd / penderfyniadau y cytunwyd arnynt.	

1. Cyflwyniad

- 1.1. Mae'r cofnod gweithredu hwn yn cael ei ddiweddararu cyn pob cyfarfod er mwyn galluogi'r Pwyllgor i fonitro cynnydd a chwblhau'r camau/penderfyniadau y mae wedi cytuno arnynt.

2. Argymhellion

- 2.1. Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn nodi'r camau y manylir arnynt yn y tabl isod a'i fod yn fodlon â'r camau a roddwyd ar waith.

Log Gweithredoedd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

Rhif	Dyddiad y Cyfarfod	Rhif yr Eitem	Gweithred	Perchennog y Weithred	Camau a Gymerwyd	Statws
10	27/06/24	9	Dylid cynnwys monitro nifer y bobl mewn anweithgarwch economaidd fel rhan o set ddata tueddiadau poblogaeth y Cyngor.	Rheolwr Cynllunio a Pherfformiad Corfforaethol	Mae'r Cyngor wedi cwblhau dadansoddiad sosio-economaidd o boblogaeth yr ynys, mae hyn yn cynnwys anweithgarwch economaidd, cyflwynwyd adroddiad ar gyfer rhanbarth gogledd Môn i'r Pwyllgor Gwaith ym mis Gorffennaf 2024 .	Ar y gweill.
	05/12/24	3			Mae adroddiad ar gyfer yr ynys gyfan hefyd ar y gweill a bydd yn cael ei gyhoeddi'n fuan. DIWEDDARIAD: Yn ei gyfarfod ar 5 Rhagfyr 2024 (Eitem 3), cytunodd y Rheolwr Cynllunio Corfforaethol, Perfformiad a Rhaglen i roi dolen i'r pwyllgor i gael mynediad at adroddiad dadansoddiad economaidd-gymdeithasol ac effaith Quod Môn pan gaiff ei gyhoeddi.	
16	19/09/24	5	Adroddiad Pryderon, Cwynion a Chwythu'r Chwiban Blynnyddol ar gyfer 2024/25 i'r Pwyllgor i gynnwys gwybodaeth amlwg am bryderon a chwynion defnyddwyr gwasanaethau Gwasanaethau Cymdeithasol.	Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro		Mae'r adroddiad nesaf yn ddyledus ym mis Gorffennaf 2025.

Rhif	Dyddiad y Cyfarfod	Rhif yr Eitem	Gweithred	Perchennog y Weithred	Camau a Gymerwyd	Statws
18	19/09/24	6	Mae'r adroddiad Rheoli Trysorlys Blynnyddol i'w adolygu er mwyn sicrhau cysondeb ac eglurder pendant.	Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151	Bydd yn cael ei adolygu wrth ddrafftio'r adroddiad nesaf.	Mae'r adroddiad nesaf yn ddyledus ym mis Medi 2025.
19	05/12/24	5	Darperir diweddariad ar gynnydd y mesurau a nodwyd i ddarparu penderfyniadau i'r Pwyllgor maes o law.	Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro	Bydd pryderon a godwyd gan wasanaeth ynghylch y CRM yn gofyn am addasiadau pellach, ond ar hyn o bryd mae'r gallu i'w gweithredu yn gyfyngedig. Gall y sefyllfa heb ei llenwi hefyd gyfyngu diweddariad ystyrlon. Felly, bydd diweddariad cynnydd yn cael ei ddarparu yn yr adroddiad cwynion blynnyddol nesaf, ym mis Gorffennaf 2025, gan ganiatáu i'r Pwyllgor dderbyn gwybodaeth cyn y llythyr CCC blynnyddol nesaf.	Mae'r adroddiad nesaf yn ddyledus ym mis Gorffennaf 2025.
20	05/12/24	11	Ar gyfer adroddiadau monitro archwilio allanol a rheoleiddwyr yn y dyfodol, bydd amserlen ar gyfer cwblhau'r gwaith yn cyd-fynd â diweddariadau ar gynnydd yr ymatebion i argymhellion.	Rheolwr Cynllunio a Pherfformiad Corfforaethol		Mae'r adroddiad nesaf yn cael ei gyhoeddi ym mis Rhagfyr 2025.

Rhif	Dyddiad y Cyfarfod	Rhif yr Eitem	Gweithred	Perchennog y Weithred	Camau a Gymerwyd	Statws
21	11/02/25	4	Gofyn i'r Cyngor ystyried archwilio'r manteision y mae gweithio ar y cyd â cholegau lleol a rhanbarthol wedi'u darparu o ran galluogi'r Cyngor i ddiwallu ei anghenion recriwtio a sgiliau a llenwi swyddi gwag.	Pennaeth Proffesiwn AD a Thrawsnewid		
22	11/02/25	6	I'r Pwyllgor gael gwybodaeth am yr incwm / arbedion y rhagwelir y bydd gosod paneli solar ar adeiladau'r Cyngor gan ddefnyddio cyllid Salix yn ei gynhyrchu.	Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151	Bydd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 yn archwilio gyda'r Tîm Eiddo beth y gellir ei ddarparu i'r Pwyllgor.	
23	11/02/25	6	Y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 i anfon copi o adroddiad diweddaru Chwarter 1 2024/25 Rheolaeth y Trysorlys i'r Cadeirydd ar gyfer adolygiad o'i fformat.	Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151	Dosbarthodd Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 gopi o'r diweddariad ar gyfer chwarter 3 i holl aelodau'r Pwyllgor ar 5 Mawrth 2025 a chroesawodd sylwadau ar y fformat newydd ac a oedd yn fwy defnyddiol. Derbyniwyd sylwadau gan y Cadeirydd.	Wedi ei gwblhau.

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad:	8 Mai 2025
Pwnc:	Diweddariad Archwilio Mewnol
Pennaeth Gwasanaeth:	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 MarcJones@ynysmon.llyw.cymru
Awdur yr Adroddiad:	Marion Pryor Pennaeth Archwilio a Risg MarionPryor@ynysmon.llyw.cymru
Natur a Rheswm dros Adrodd: Mae Cylch Gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn gosod dyletswydd benodol ar y Pwyllgor i oruchwylio trefniadau archwilio mewnol y Cyngor fel rhan o'i ddyletswyddau deddfwriaethol, dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011. (3.4.8.10.1) Mae gofyn i'r Pwyllgor ystyried y diweddariadau ar waith archwilio mewnol yn cynnwys canfyddiadau allweddol, materion sy'n achosi pryder, ymatebion rheolwyr a'r camau sydd wedi eu cymryd o ganlyniad i waith archwilio mewnol. Gofynnir i'r Pwyllgor ystyried crynodebau o adroddiadau archwilio mewnol penodol fel y gofynnwyd, gan gynnwys effeithlonrwydd rheoliadau mewnol a bydd yn monitro gweithrediad camau a gytunwyd arnynt. (3.4.8.10.10) Mae'r adroddiad hefyd yn cyflawni gofynion y Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang (sector cyhoeddus y DU) newydd, sy'n cael eu mandadu o 1 Ebrill 2025 ac maent yn cynnwys Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang (GIAS) yr IIA a'r Nodyn Gweithredu: Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang sector cyhoeddus y DU a Chod Ymarfer CIPFA ar gyfer Llywodraethu Archwilio Mewnol mewn Llywodraeth Leol yn y DU. Mae hefyd yn cyd-fynd â'r arferion sy'n cael e hargymell ar gyfer goruchwylio archwilio mewnol, fel y nodir yn Natganiad Sefyllfa CIPFA: Pwyllgorau Archwilio mewn Awdurdodau Lleol a'r Heddlu 2022.	

1. Cyflwyniad

1.1 Mae Safon 11.3 y Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang (GIAS) yn gofyn i'r prif swyddog archwilio rannu canlyniadau gwasanaethau archwilio mewnol gyda'r bwrdd¹ ac uwch reolwyr yn rheolaidd ac ar gyfer pob gweithgaredd.

¹ Mae'r GIAS yn cydnabod fod strwythurau llywodraethu neu ddeddfwriaethau neu reoliadau eraill yn y sector cyhoeddus yn gallu effeithio ar sut y gweithredir y safonau, yn enwedig wrth gyfeirio at y 'bwrdd'. Dyma'r achos mewn llywodraeth leol yn y DU, lle nad oes opsiwn rhesymol arall ar gyfer y 'bwrdd', fel y disgrifir yn y GIAS. Felly, datblygwyd y Cod er mwyn darparu ar gyfer llywodraethu archwilio mewnol mewn ffordd briodol ar gyfer cyrff llywodraeth leol yn y DU. Mae'n cynnwys rolau a chyfrifoldebau'r pwyllgor archwilio, uwch reolwyr a'r rheiny sydd â chyfrifoldeb am lywodraethu archwilio mewnol.

1.2 Yn ychwanegol at hyn, mae Safon 15.1 yn gofyn i'r prif swyddog archwilio rannu'r cyfathrebiad olaf gyda'r rheiny a all sicrhau bod y canlyniadau'r cael eu hystyried yn briodol.

1.3 Mae'r adroddiad hwn yn diweddarau'r Pwyllgor, fel y mae'r sefyllfa ar 31 Mawrth 2025, ar yr archwiliadau a gwblhawyd ers y diweddariad diwethaf ar 31 Ionawr 2025, llwyth gwaith presennol archwilio mewnol a'n blaenoriaethau ar gyfer y tymor byr a chanolig wrth symud ymlaen.

2. Argymhelliad

2.1 Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ystyried:

- canlyniad gweithgareddau Archwilio Mewnol,
- y sicrwydd a ddarparwyd a'n
- blaenoriaethau wrth symud ymlaen.

Diweddariad Archwilio Mewnol

Mai 2025

Marion Pryor BA MA CMIIA CPFA ACFS

Pennaeth Archwilio a Risg

Cynnwys

Crynodeb o Waith Sicrwydd a Gwblhawyd ers y Diweddariad Diwethaf	1
Cyrchfan– Tîm Morwrol: Prosesau Incwm (Adolygiad Cyntaf)	2
Safonau Diogelwch Data y Diwydiant Cardiau Talu	2
Rhaglenni Grant Addysg Gynnar a Gofal Plant	3
Rheoli Asedau'r Cyngor (YM14)	3
Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl (Adolygiad Cyntaf)	4
Adennill dyledion y Dreth Gyngor, Ardrethi Annomestig a Môn Ddyledion (Ail Adolygiad)	4
Gwaith ar y Gweill	5
Camau Gweithredu sy'n Weddill	5
Blaenoriaethau	6
Blaenoriaethau Tymor Byr/Canolig	6
Blaenoriaethau yn y Tymor Hwyr	6
Newidiadau i'r Safonau Archwilio Mewnol	6

Tudalen 16

Crynodeb o Waith Sicrwydd a Gwblhawyd ers y Diweddariad Diwethaf

- Mae'r adran hon yn rhoi trosolwg o adroddiadau sicrwydd a gwblhawyd ers y cyfarfod ym mis Chwefror 2025, gan gynnwys y radd sicrwydd gyffredinol a nifer y materion/risgiau/cyfleoedd a godwyd.
- Rydym wedi cwblhau **chwech** darn o waith sicrwydd yn ystod y cyfnod, ac maent wedi'u crynhoi isod. Ceir trafodaeth fwy manwl arnynt yn ddiweddarach yn yr adroddiad:

Teitl	Lefel Sicrwydd	Critigol	Sylweddol	Cymedrol
Cyrchfan – Tîm Morwrol: (Adolygiad Cyntaf)	Rhesymol	0	1	1
Safonau Diogelwch Data y Diwydiant Cerdyn Talu	Rhesymol	0	2	3
Rhaglenni Grant Addysg Gynnar a Gofal Plant	Rhesymol	0	2	5
Rheoli Asedau Ffisegol y Cyngor (YM14)	Rhesymol	0	3	1
Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl (Adolygiad Cyntaf)	Cyfyngedig	0	1	3
Adennill Dyledion y Dreth Gyngor, Ardrethi Annomestig a Môn Ddyledion (Ail Adolygiad)	Cyfyngedig	0	2	4

Cyrchfan– Tîm Morwrol: Prosesau Incwm (Adolygiad Cyntaf)

Sicrwydd Rhesymol	Materion / Risgiau / Cyfleoedd	
	0	Critigol
	1	Sylweddol
	1	Cymedrol

- Tudalen 17
3.

Roedd ein hadolygiad yn ceisio ateb y cwestiwn allweddol canlynol:

A yw rheolwyr wedi mynd i'r afael â'r 'Materion / Risgiau / Cyfleoedd' a godwyd yn ein hadroddiad ym mis Mehefin 2024?
4.

Mae ein hadolygiad dilynol wedi dod i'r casgliad fod Tîm Morwrol y Swyddogaeth Cyrchfan wedi gwneud cynnydd sylweddol o ran cryfhau ei brosesau incwm, gan leihau'r risg o dwyll a gwallau.
5.

Roedd y prif welliannau'n cynnwys:

  - Lleihau dibyniaeth ar arian parod drwy gyflwyno taliadau drwy'r system Rheoli Cysylltiadau Cwsmer a chyflwyno darllenwyr cardiau llaw ar draethau a porthladdoedd.
  - Adolygiad llawn ar ffioedd a thaliadau morwrol i gyd-fynd â safonau'r diwydiant.
  - Cofnodion canolog ac anfonebau'n rhestru eitemau ar gyfer digwyddiadau ffilmio.
  - System well ar gyfer olrhain cofrestriadau badau dŵr a chysoni stoc blynyddol.
  - Goruchwyllo a gwirio derbyniadau swyddogol yn well ac yn annibynnol.
6.

Mae pump allan o'r saith mater a nodwyd wedi'u datrys, a bydd y ddau sy'n weddill wedi'u cwblhau erbyn diwedd Ebrill 2025. Mae'r sgôr sicrwydd yn 'rhesymol', ac ni chynhelir unrhyw adolygiad ffurfiol pellach, er y bydd monitro mewnol yn parhau.

Safonau Diogelwch Data y Diwydiant Cardiau Talu

Sicrwydd Rhesymol	Materion / Risgiau / Cyfleoedd	
	0	Critigol
	2	Sylweddol
	3	Cymedrol

7.

Roedd ein hadolygiad yn ceisio ateb y cwestiwn allweddol canlynol:

A oes gan y Cyngor drefniadau addas ar waith i sicrhau bod taliadau a wneir â chardiau'n ddiogel, yn unol â Safonau Diogelu Data'r Diwydiant Cardiau Talu?
8.

Daw ein hadolygiad i'r casgliad bod gan y Cyngor, at ei gilydd, drefniadau rhesymol ar waith i sicrhau ei fod yn cydymffurfio ym mwyafrif y meysydd ar draws ei sianeli talu (e.e. dyfeisiadau sglodyn a rhif adnabod yn safleoedd y Cyngor, a thaliadau ar-lein ar ei wefan). Fodd bynnag, mae taliadau a wneir dros y ffôn angen eu lliniaru ymhellach er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth, ac mae gan y Cyngor brosiect parhaus i ddefnyddio datrysiad arall sy'n cydymffurfio yn lle taliadau dros y ffôn yn ei ganolfan alwadau.
9.

Nid yw datrysiad cyffelyb ar gael ar gyfer systemau a weithredir mewn Canolfannau Hamdden ac yn yr Oriel ar hyn o bryd, ac mae parhau i ddefnyddio taliadau dros y ffôn o fewn proses nad yw'n cydymffurfio yn cynyddu'r risg o gyfaddawdu data cwsmeriaid, dirwyon ariannol i'r Cyngor neu stopio'r gwasanaethau talu â cherdyn.
10.

O fis Ebrill 2024, mae angen sganiau bregusrwydd allanol ar gyfleusterau'r wefan, ond nid yw trefniadau ar waith hyd yma.
11.

At ei gilydd, mae ein hadolygiad yn gadarnhaol. Mae'r archwiliad, a gwblhawyd gan arbenigwyr archwilio TG arbenigol o Gyngor Dinas Salford, yn amlinellu saith argymhelliad i wella trefniadau'r Cyngor ar gyfer sicrhau cydymffurfiaeth. Gwnaethom asesu'r rhain yn erbyn matrices rheoli risg y Cyngor a'n methodoleg archwilio mewnol ein hunain, ac rydym wedi cytuno ar gynllun gweithredu gyda rheolwyr. O fewn cwmpas ein hadolygiad, gallwn roi lefel 'resymol' o sicrwydd o ran llywodraethiant, rheoli risg a rheolaeth yn y maes hwn.

Rhaglenni Grant Addysg Gynnar a Gofal Plant

Sicrwydd Rhesymol	Materion / Risgiau / Cyfleoedd	
	0	Critigol
	2	Sylweddol
	5	Cymedrol

12. Roedd ein hadolygiad yn ceisio ateb y cwestiwn allweddol canlynol:
- A oes gan y Cyngor drefniadau effeithiol ar waith i gymhwyso a gweithredu Rhaglen Gyfalaf Gofal Plant a Blynyddoedd Cynnar a Rhaglen Grantiau Cyfalaf Cyfrwng Cymraeg Llywodraeth Cymru er mwyn datblygu gofal plant ac addysg a gofal plant cyfrwng Cymraeg mewn ffordd deg a chadarn?**
13. Yn gyffredinol, mae trefniadau'r Cyngor ar gyfer cyflawni'r rhaglenni hyn yn rhesymol, ond mae angen eu gwella er mwyn cydymffurfio'n llawn â chanllawiau Llywodraeth Cymru er mwyn sicrhau tegwch a chadernid.
14. Ar hyn o bryd, nid yw'r Cyngor yn galluogi lleoliadau gofal plant nas cynhelir i fanteisio at Addysg Gynnar (10 awr) na chyllid Dechrau'n Deg, a dyma'r unig gyngor yng Nghymru gyda'r cyfyngiad hwn, sy'n groes i ganllawiau LIC. Mae angen adolygu'r polisi hwn ar frys.
15. Mae achosion busnesu ar gyfer cyllid cyfalaf yn seiliedig ar ymchwil ac ymgynghoriad, ond mae angen data gwell ac asesiadau effaith mwy manwl, yn enwedig o ran lleoliadau gofal plant lleol. Dylai cynigion yn y dyfodol gyd-fynd yn well ag arfer gorau a chanllawiau LIC.
16. Yn gyffredinol, mae prosesau caffael wedi bod yn deg, gyda chefnogaeth ar gael ar gyfer tendro. Fodd bynnag, mae un her mewn perthynas â dyfarnu contract penodol yn amlygu'r angen am dryloywder parhaus a thegwch, ac i gynnal hyder rhanddeiliaid.
17. Nid yw cyllid Dechrau'n Deg ar gael yn rheolaidd mewn lleoliadau cymwys, ond mae'r Cyngor yn bwriadu ehangu hyn er mwyn cyd-fynd â cham cyflwyno 3 LIC, gan geisio bod yn weithredol erbyn 2028.
18. Mae'r Cyngor yn mynd i'r afael â'r materion hyn yn weithredol. Bydd monitro ansawdd gwell ac adrodd cynnydd rheolaidd i uwch reolwyr yn gwella llywodraethu ac yn sicrhau cydymffurfiaeth â'r gofynion. Tra bod gwelliannau ar y gweill, gallwn ddarparu sicrwydd **'rhesymol'** a byddwn yn parhau i fonitro gweithredu camau gweithredu'n agos.

Rheoli Asedau'r Cyngor (YM14)

Sicrwydd Rhesymol	Materion / Risgiau / Cyfleoedd	
	0	Critigol
	3	Sylweddol
	1	Cymedrol

19. Roedd ein hadolygiad yn ceisio ateb y cwestiwn allweddol canlynol:
- A oes trefniadau effeithiol ar waith gan y Cyngor i reoli'r risg strategol na fydd asedau ffisegol y Cyngor yn addas yn y dyfodol, neu na fyddant yn diwallu anghenion trigolion, busnesau ac ymwelwyr?**
20. Mae'r Cyngor wedi sefydlu fframwaith strategol i reoli'r risg na fydd ei asedau ffisegol yn bodloni gofynion yn y dyfodol, yn enwedig drwy ei Gynllun Strategol Rheoli Asedau (AMSP) pum mlynedd. Fodd bynnag, mae angen gwaith pellach er mwyn cryfhau llywodraethiant, gwaith monitro ac atebolrwydd er mwyn sicrhau bod y canlyniadau a fwriedir yn cael eu darparu'n llwyddiannus. Mae'r prif ddatblygiadau'n cynnwys:
- Cymeradwyo Cynllun Strategol Rheoli Asedau yn mis Mawrth 2024, gan anelu at bortffolio asedau cynaliadwy ac effeithiol.
  - Camau cychwynnol a gymerwyd i wella ansawdd data asedau, gan gynnwys system rheoli eiddo newydd ac arolygon ar gyflwr.
  - Addasu'r Strategaeth Rheoli Asedau Priffyrdd (HAMS) yn 2023 a Strategaeth Gyfalaf glir yn alinio buddsoddi gyda blaenoriaethau corfforaethol.
21. Fodd bynnag, mae sawl bwlch yn bodoli:
- Nid yw strwythurau llywodraethu, megis y Grŵp Asedau a Thir wedi gweithredu AMSP ac mae diffyg goruchwyllo camau HAMS, yn enwedig mewn perthynas â datgarboneiddio.
  - Mae angen mireinio rhagolygon ariannol ar gyfer y Strategaeth Gyfalaf a hynny drwy asesu costau strategaethau corfforaethol yn well.
  - Proses rymus ar gyfer gwireddu buddion a'r gwersi a ddysgwyd mewn prosiectau cyfalaf.
22. Er gwaethaf y materion hyn, mae cynnydd ers yr adolygiad diwethaf yn darparu sicrwydd **rhesymol** ar gyfer yr ymrwymiad i reoli'r risg hon.

Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl (Adolygiad Cyntaf)

Sicrwydd Cyfyngedig	Materion / Risgiau / Cyfleoedd	
	0	Critigol
	1	Sylweddol
	3	Cymedrol

- Tudalen 19
23. Roedd ein hadolygiad yn ceisio ateb y cwestiwn allweddol canlynol:
A yw rheolwyr wedi mynd i'r afael â'r 'Materion / Risgiau / Cyfleoedd' a godwyd yn ein hadroddiad ym mis Mehefin 2024?
24. Mae ein hadolygiad dilynol wedi dod i'r casgliad fod y Gwasanaeth Tai wedi gwneud cynnydd da o ran gwella ei brosesau sy'n berthnasol i Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl, a hynny'n benodol drwy wella rheolyddion taliadau, sy'n helpu i leihau'r risg o dwyll, gwallau a thaliadau dyblyg.
25. Mae'r gwelliannau allweddol yn cynnwys troi at system 'Caffael i Dalu' (P2P) mwy diogel, gan ychwanegu cymorth gweinyddol er mwyn cryfhau goruchwyliaeth, adennill taliadau dyblyg gwerth £4k blaenorol a diweddarau gwefan y Cyngor er mwyn cynnwys polisi Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl cyfredol.
26. Fodd bynnag, mae sawl gwendid allweddol dal i fodoli:
  - Ni lwyddwyd i adennill taliad gwerth £5k.
  - Mae diffyg golwg cyflawn ar y broses Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl wrth adrodd ar berfformiad, ac nid yw'n cael ei ddilysu'n annibynnol sy'n golygu y gall data fod yn anghywir.
  - Mae mesurau diogelu cyfreithiol ar goll, gan nad yw grantiau i berchen-feddianwyr wedi'u cofnodi ar y gofrestr pridiannau tir lleol nac fel cyfyngiad ar y Gofrestrfa Dir, a all arwain at golledion ariannol.
  - Mae bylchau gweinyddol dal yn parhau, gyda chofnodion anghyflawn mewn perthynas â gwaith a gymeradwywyd, gwaith sydd ar waith a gwaith wedi'i gwblhau, gan gynyddu'r posibilrwydd o wallau.
27. Er gwaethaf y camau cadarnhaol, mae'r materion parhaus hyn dal i beri risg i'r Cyngor, ac mae angen gwelliannau pellach er mwyn darparu proses Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl grymus ac atebol.
28. Byddwn, felly, yn cynnal adolygiad dilynol ffurfiol arall ym mis Hydref 2025 er mwyn sicrhau bod y materion/risgiau/cyfleoedd sy'n weddill yn derbyn sylw a bod y gwelliannau'n rhai effeithiol.

Adennill dyledion y Dreth Gyngor, Ardrethi Annomestig a Mân Ddyledion (Ail Adolygiad)

Sicrwydd Cyfyngedig	Materion / Risgiau / Cyfleoedd	
	0	Critigol
	2	Sylweddol
	4	Cymedrol

29. Roedd ein hadolygiad yn ceisio ateb y cwestiwn allweddol canlynol:
A yw rheolwyr wedi mynd i'r afael â'r 'Materion / Risgiau / Cyfleoedd' a godwyd yn ein hadroddiad ym mis Medi 2023?
30. Mae'r Gwasanaeth wedi gwneud cynnydd pellach ers yr adolygiad gwreiddiol ym mis Medi 2023, yn bennaf, sefydlu taliadau rhagdaliad/taliad cyntaf, symleiddio prosesau taliadau cwsmer ar wefan y Cyngor ac alinio'r system ariannol mân ddyledion gyda'r broses bilio ac adennill.
31. Mae mwy o oruchwyliaeth yn digwydd er mwyn rhoi cyfle i drafod achosion cymhleth, ac mae gwerth oddeutu £500k o hen fân ddyledion a godwyd cyn 2023 wedi gostwng, yn bennaf drwy ganslo a dileu, ond hefyd wrth dderbyn rhai taliadau sylweddol a sefydlu cynlluniau talu.
32. Mae asesiad rheolaidd o ddyledion y Dreth Gyngor a'r Ardrethi Annomestig wedi arwain at ddileu cyfanswm o bron i £650k. Yn ogystal, cyflwynwyd system newydd i awtomeiddio rhannau o'r broses adennill y Dreth Gyngor fydd yn rhoi cyfle i staff fuddsoddi mwy o amser mewn dadansoddi dyledion y Dreth Gyngor mwy cymhleth sydd angen ymyrraeth arbenigol.
33. Er gwaethaf y cynnydd, mae hen ddyledion sylweddol dal heb eu datrys oherwydd diffyg adnoddau ac am nad yw camau cyfreithiol wedi'u cymryd i adennill mân ddyledion. Mae'r angen i flaenoriaethu'r gwaith i adennill balansau cyfredol wedi amharu ar y gallu i ganolbwyntio ar ôl-ddyledion hŷn.
34. Heb adnoddau ychwanegol, bydd datrys y sefyllfa hon yn heriol.
35. Bydd adolygiad llawn ar y broses adennill ddiwygiedig wedi'i gynnwys yn y Strategaeth Archwilio Mewnol a'r Cynllun ar gyfer 2025/26. Bydd hyn yn rhoi sicrwydd i'r Pwyllgor fod mesurau wedi'u cymryd er mwyn cryfhau'r broses adennill wrth symud ymlaen.

Gwaith ar y Gweill

36. Mae'r gwaith canlynol ar y gweill ar hyn o bryd:

Maes	Rheswm am yr Archwiliad	Cam
Y Fenter Twyll Genedlaethol	Strategaeth Atal Twyll, Llwgwrwbrwyo a Llygredd 2025-2028	Derbyniwyd yr adroddiadau paru data ddiwedd Rhagfyr 2024. Rydym yn adolygu'r paru data risg uchel ar hyn o bryd.
Cyllid Gofal Preswyl Oedolion - Asesiadau Ariannol	Ar gais y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151	Adroddiadau Drafft a Gyhoeddwyd
Sail y Dreth Gyngor	Ar gais y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151	Gwaith Maes
Archwiliad TG: Rheoli'r Ddesg Wasanaeth	Cofrestr Risgiau Strategol (YM3)	Gwaith Maes
Archwiliad TG: Seiberddiogelwch mewn Ysgolion	Cofrestr Risgiau Strategol (YM3)	Gwaith Maes
Risg Strategol: Tlodi	Cofrestr Risgiau Strategol (YM11)	Gwaith Maes
Rheoli Perfformiad	Strategaeth Archwilio Mewnol 2025-26	Pennu Cwmpas
Archwiliad TG: Rheoli Cyflenwyr TG	Adolygiad Dilynol Cyntaf	Pennu Cwmpas

Camau Gweithredu sy'n Weddill

37. Mae gwaith yn mynd rhagddo i gefnogi gwasanaethau i roi sylw i'r holl 'Faterion / Risgiau / Cyfleoedd' a godwyd a rhoi'r holl gamau gweithredu sy'n weddill ar waith.
38. Ar 31 Mawrth 2025, ar hyn o bryd nid oes unrhyw gamau gweithredu sydd wedi cyrraedd eu dyddiad targed i'w cwblhau sydd wedi dod yn 'hwyr'.
39. Mae adroddiad mwy manwl wedi'i gyflwyno ar wahân yn cynnwys yr holl gamau sy'n weddill.

Blaenoriaethau

Blaenoriaethau Tymor Byr/Canolig

40. Mae ein gwaith presennol i'w weld yn yr adran Gwaith ar y Gweill yn gynharach yn yr adroddiad. Rydym yn y broses o gwblhau'r archwiliadau sy'n weddill o'r Strategaeth Archwilio Mewnol Blyneddol ar gyfer 2024/25, ac mae gwaith ymgynghori'n parhau ar Strategaeth Archwilio Mewnol 2025-26.
41. Mae gwaith yn parhau ar Strategaeth Atal Twyll, Llwgwrwobrwyo a Llygredd 2022-2025, a bydd adroddiad yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor ar gynnydd y strategaeth yn ystod cyfarfod mis Medi 2025.
42. Mae'r Pennaeth Archwilio a Risg wedi bod yn rhan fawr o weithgor CIPFA er mwyn ymateb i'r broses o gyflwyno Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang.

Blaenoriaethau yn y Tymor Hwyr

Newidiadau i'r Safonau Archwilio Mewnol

43. Mae'r Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang ar gyfer Sector Cyhoeddus y DU yn weithredol ers 1 Ebrill 2025, ac wedi cymryd lle Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS).
44. Er bod y safonau newydd yn dod i rym ar 1 Ebrill 2025, ni fydd disgwyl i dimau archwilio mewnol gydymffurfio'n llawn â nhw ar y dyddiad hwn. Mae CIPFA'n cydnabod y bydd timau'n cydymffurfio'n raddol a bydd angen amser arnynt i bontio a dod yn gyfarwydd â'r safonau newydd. Mae'n newid sylweddol fydd yn golygu y bydd angen i dimau archwilio mewnol adolygu eu harferion gweithio i sicrhau eu bod yn cydymffurfio â'r safonau a bod ganddynt gynllun gweithredu i sicrhau eu bod yn cydymffurfio.
45. Mae CIPFA wedi cyhoeddi briff ar y safonau archwilio mewnol newydd ar gyfer aelodau pwyllgorau archwilio - Diweddariad Pwyllgorau Archwilio, Rhifyn 42, a anfonwyd ymlaen at y Pwyllgor ar 17/04/25.
46. Bydd hunan asesiad dadansoddi'r bwlch a chynllun gweithredu'n cael eu cyflwyno i gyfarfod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Gorffennaf.

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN		
Adrodd i:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio	
Dyddiad:	8 Mai 2025	
Pwnc:	Materion, Risgiau a Chyfleoedd Archwilio Mewnol sy'n weddill	
Pennaeth Gwasanaeth:	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 MarcJones@ynysmon.llyw.cymru	
Awduron yr Adroddiad:	Marion Pryor Pennaeth Archwilio a Risg MarionPryor@ynysmon.llyw.cymru	Nanette Williams Prif Archwilydd NanetteWilliams@ynysmon.llyw.cymru
Natur a Rheswm dros Adrodd: Mae'r adroddiad hwn yn bodloni gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, sy'n gosod y dyletswyddau cyfreithiol y mae'n rhaid i bwyllgor archwilio o fewn cyngor eu cyflawni, yn enwedig o ran goruchwyllo trefniadau archwilio mewnol yr awdurdod. Mae cylch gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn cyflwyno cyfrifoldeb ar y pwyllgor i fonitro'r gwaith o weithredu camau cytunedig (3.4.8.10.10). Mae'r adroddiad hwn yn darparu diweddariad ar statws y materion, risgiau a chyfleoedd sy'n weddill y tynnwyd sylw atynt yn ystod yr Archwiliad Mewnol. Mae'r adroddiad hwn hefyd yn bodloni gofynion y Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang (GIAS) newydd yn Sector Cyhoeddus y DU, sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r prif weithredwr archwilio sefydlu methodoleg i gadarnhau bod rheolwyr wedi gweithredu ar argymhellion archwiliadau mewnol neu gynlluniau gweithredu rheoli. Mae hyn yn cynnwys ymholi am gynnydd ar weithredu, cynnal asesiadau dilynol gan ddefnyddio dull sy'n seiliedig ar risg, a diweddarau statws y gweithredoedd rheoli mewn system olrhain (Safon 15.2). Mae trefniadau dilynol presennol Archwilio Mewnol yn cydymffurfio'n llwyr â'r Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang newydd yn Sector Cyhoeddus y DU.		

1. Cyflwyniad

- 1.1. Mae Archwilio Mewnol, ar ran y Cyngor, yn monitro materion a risgiau sydd wedi cael eu hadnabod yn ystod gwaith archwilio drwy ei system olrhain camau, 4action.
- 1.2. Mae'r dangosfwrdd yn rhoi darlun gwir o berfformiad cyfredol mewn perthynas â mynd i'r afael a chamau sy'n weddill, ac mae'n hwyluso'r gwaith o olrhain ac adrodd y wybodaeth hon yn effeithiol. Mae'r Pennaeth Archwilio a Risg yn rhannu'r dangosfwrdd hwn yn aml gyda'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, fel rhan o'i hadroddiadau sy'n cynnig diweddariad ar archwilio mewnol.
- 1.3. Yn ogystal, mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wedi gofyn os oes modd derbyn adroddiad manwl ar wahân sy'n amlinellu'r perfformiad cyffredinol o ran mynd i'r afael â chamau archwilio, ddwywaith y flwyddyn. Yn ei gyfarfod ar 21 Medi 2021, aeth y Pwyllgor blaenorol ati i ystyried a gwneud penderfyniad ynghylch y manylion y dylid eu cynnwys yn yr adroddiad, er mwyn bodloni ei anghenion sicrwydd yn y maes hwn.

2. Argymhelliad

2.1. Fod y Pwyllgor Llywodraeth ac Archwilio yn:

- Ystyried cynnydd y Cyngor mewn perthynas ag ymdrin â'r 'Materion / Risgiau / Chyfleoedd' Archwilio Mewnol sy'n weddill, a phenderfynu a yw hyn yn foddhaol.

Materion / Risgiau / Cyfleoedd Archwilio Mewnol sydd Angen Sylw

Mai 2025

Marion Pryor BA MA CMIIA CPFA ACFS

Nanette Williams MSc CMIIA CIA

Cynnwys

Cyflwyniad	1
Perfformiad Presennol	2
Graff 1 – Cyfanswm y gweithredoedd sydd angen sylw	2
Graff 2 - Gweithredoedd Hwyr	2
Graff 3 - Cyfanswm Materion / Risgiau / Cyfleoedd yn ôl statws	2
Graff 4 - Cyfanswm Materion / Risgiau / Cyfleoedd yn ôl statws (gweithredoedd y mae'r cyfnod a bennwyd ar gyfer eu cwblhau wedi dod i ben)	3
Graff 5 – Yr holl Faterion/Risgiau sydd angen sylw fesul blwyddyn	4
Atodiad 1: Statws Manwl Materion / Risgiau / Cyfleoedd 'Sylweddol' sydd angen sylw	6

Tudalen 26

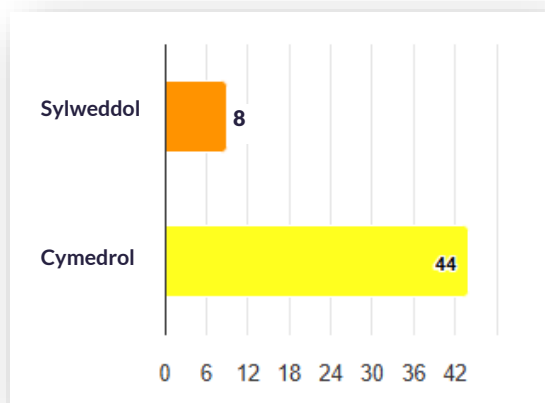
Cyflwyniad

1. Mae Cylch Gorchwyl y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn gosod cyfrifoldeb arno i fonitro gweithrediad y camau a gymerwyd gan reolwyr i fynd i'r afael â'r materion, risgiau a chyfleoedd a godwyd gan y gwasanaeth Archwilio Mewnol fel rhan o'i waith.
2. Er mwyn cyflawni'r ddyletswydd hon, mae'r Pwyllgor wedi gofyn am adroddiad manwl yn dangos perfformiad y Cyngor wrth fynd i'r afael â'r camau sydd angen sylw, a hynny ddwywaith y flwyddyn yn ei gyfarfodydd ym mis Ebrill a Medi.
3. Fel yr adroddwyd yn flaenorol, nid yw Archwilio Mewnol bellach yn gwneud argymhellion, ond yn hytrach mae'n adrodd ar 'Faterion' a 'Risgiau', ac, yn fwy diweddar, 'Cyfleoedd'. Er mwyn annog rheolwyr i fod yn atebol am y risgiau hyn, nhw sy'n gyfrifol am ddatblygu cynllun gweithredu er mwyn mynd i'r afael â'r materion, risgiau a chyfleoedd a nodwyd, ac rydym yn monitro'r camau a gymerwyd i fynd i'r afael â nhw.
4. Mae adroddiadau sydd wedi derbyn Sicrwydd 'Cyfyngedig', neu 'Dim' Sicrwydd yn destun adolygiad dilynol ffurfiol gan Archwilio Mewnol, ac mae adroddiad archwilio'n cael ei ddarparu sy'n cynnwys gradd sicrwydd. Rydym yn monitro'r holl faterion, risgiau a chyfleoedd eraill gan ddefnyddio system olrhain gweithredoedd corfforaethol y Cyngor (4action).
5. Rydym wedi datblygu a mireinio dangosfwrdd i ddefnyddwyr ar 4action, sy'n dangos darlun gwirioneddol o berfformiad cyfredol o ran mynd i'r afael â gweithredoedd sydd angen sylw, ac mae'n hwyluso'r gwaith o fonitro ac adrodd ar yr wybodaeth hon.
6. Rydym yn monitro gweithredoedd 'hwyr' yn barhaus er mwyn i ni dderbyn diweddariad prydlon ar gynnydd gan reolwyr.

Perfformiad Presennol

7. Mae'r pum graff isod yn dangos y gweithredoedd sydd angen sylw o fewn y Cyngor ar 31 Mawrth 2025. Mae diweddariad statws manwl ar y 8 mater/risg 'sylweddol' sy'n parhau i fod angen sylw wedi'i gynnwys hefyd yn [Atodiad 1](#).
8. Dylid nodi na chodwyd unrhyw faterion / risgiau / cyfleoedd 'Coch' neu 'Gritigol' yn ystod y flwyddyn, ac nid oes 'materion / risgiau / cyfleoedd' Coch neu 'Gritigol' angen sylw ar hyn o bryd.
9. Ar 31 Mawrth 2025, roeddem yn cadw llygaidd ar 52 o weithredoedd oedd angen sylw. Roedd 8 ohonynt yn risgiau 'sylweddol' (ambr) a 44 yn 'gymedrol' (melyn), fel y dengys graff 1.

Graff 1 – Cyfanswm y gweithredoedd sydd angen sylw

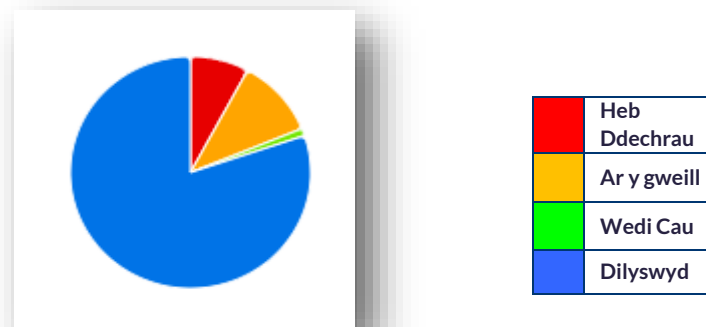

10. Rydym yn parhau i fonitro'r holl weithredoedd ac rydym yn cysylltu â rheolwyr pan fydd y cyfnod a bennwyd ar gyfer eu cwblhau'n dirwyn i ben, er mwyn sicrhau eu bod wedi derbyn sylw.

Graff 2 - Gweithredoedd Hwyr

11. Ar adeg ysgrifennu, ar hyn o bryd nid oes unrhyw gamau gweithredu sydd wedi cyrraedd eu dyddiad targed i'w cwblhau sydd wedi dod yn 'hwyr'.

Graff 3 - Cyfanswm Materion / Risgiau / Cyfleoedd yn ôl statws

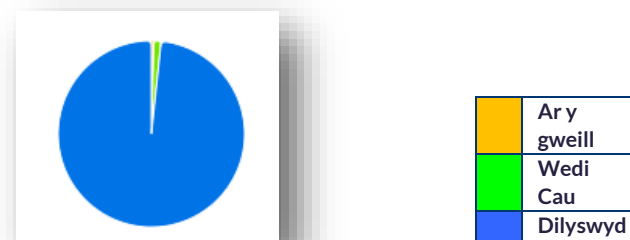

12. Mae Graff 3 yn dangos statws yr holl weithredoedd sydd angen sylw (heb ystyried y dyddiad a gytunwyd gyda rheolwyr i fynd i'r afael â nhw). Mae'n dangos fod rheolwyr

bellach wedi rhoi sylw i 82% o'r camau a gytunwyd ganddynt ac mae Archwilio Mewnol wedi dilysu 81%¹.

13. Mae'r 1% sy'n weddill ac sydd angen eu dilysu'n ffurfiol yn ymwneud ag adolygiad 'Rheoli Cyflenwyr TG'. Byddwn yn cynnal adolygiad dilynol o'r maes hwn ym mis Mehefin 2025 ac fel rhan o'r adolygiad hwnnw byddwn yn gwirio bod rheolwyr wedi rhoi'r gweithredoedd hyn ar waith yn llwyddiannus.
14. Mae'r gweithredoedd sydd 'heb ddechrau' yn ymwneud â sawl archwiliad a gwblhawyd yn ddiweddar ac nid yw'r cyfnod a bennwyd ar gyfer cwblhau'r gweithredoedd wedi dirwyn i ben eto. Mae'r rhain yn cynnwys:
  - Recriwtio a Chadw Staff
  - Rheolaethau Atal Twyll ar gyfer ad-daliadau Refeniw
  - Gwariant ar Gontractwyr Trydanol
  - Safonau Diogelwch Data y Diwydiant Cardiau Talu (PCI DSS)
15. Pan fydd y dyddiadau cwblhau'n agosáu, byddwn yn cysylltu â rheolwyr i ofyn am ddiweddariad er mwyn mesur cynnydd.

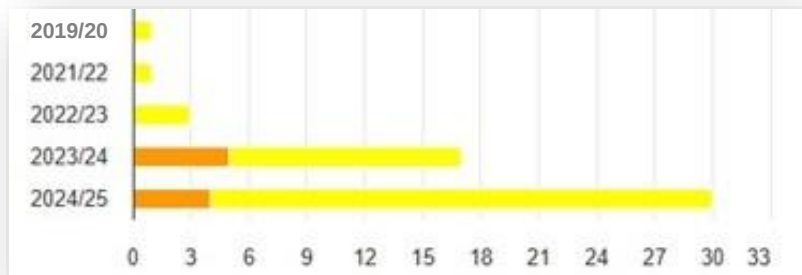
Graff 4 - Cyfanswm Materion / Risgiau / Cyfleoedd yn ôl statws (gweithredoedd y mae'r cyfnod a bennwyd ar gyfer eu cwblhau wedi dod i ben)

16. Yn wahanol i Graff 3, mae Graff 4 yn dangos statws yr holl weithredoedd y mae'r cyfnod a bennwyd ar gyfer eu cwblhau wedi dod i ben. Mae'n dangos bod 98% o'r gweithredoedd hyn wedi derbyn sylw.
17. Mae Archwilio Mewnol wedi dilysu'r cyfan bron, ond fel y nodir uchod, mae'r gweithredoedd sydd heb gael eu dilysu'n ymwneud â'r archwiliad 'Rheoli Cyflenwyr TG'.
18. Byddwn yn ymestyn dyddiadau cwblhau ar gyfer rhai gweithredoedd weithiau, ond dim ond os yw'r gwasanaeth yn gallu darparu rheswm dilys ar gyfer hynny, e.e. mae'n amlwg nad yw'r dyddiad gwreiddiol yn gyraeddadwy gan fod angen gwneud rhagor o waith er mwyn mynd i'r afael â'r mater/risg.

¹Mae Archwilio Mewnol yn dilysu'r holl weithredoedd sydd 'wedi cau' er mwyn sicrhau eu bod yn fodlon fod y camau a gymerwyd gan reolwyr wedi mynd i'r afael â'r risg gwreiddiol a nodwyd.

Graff 5 – Yr holl Faterion/Risgiau sydd angen sylw fesul blwyddyn

	Critigol
	Sylweddol
	Cymedrol

19. Fel y nodir uchod, nid yw 52 o'r gweithredoedd wedi cael eu cwblhau'n llawn eto.
20. Maent yn cwmpas blynyddoedd ariannol rhwng 2019/20 a 2024/25. Er bod graff 5 yn dangos fod y rhan fwyaf yn ymwneud â'r flwyddyn ariannol gyfredol a'r flwyddyn ariannol ddiwethaf, mae rhai materion/risgiau/cyfleoedd yn dyddio'n ôl i 2019/20 a 2021/22 nad yw rheolwyr wedi ymdrin â nhw'n llawn eto.
21. Mae'r gweithredoedd hyn yn ymwneud â chwblhau trefniadau mapio sicrwydd y Cyngor a digideiddio proses y Cyngor ar gyfer ymgeisio am dŷ. Mae'r gweithredoedd hyn yn derbyn sylw.

22. Rhoddwyd blaenoriaeth risg 'cymedrol' neu 'felyn' i'r ddau, a chawsom sicrwydd gan reolwyr fod:

- Y Cyngor wedi uwchraddio ei system Rheoli Risgiau ac mae Archwilio Mewnol yn cofnodi sicrwydd trydydd llinell fel mater o drefn ar ôl cwblhau gwaith archwilio perthnasol. Fodd bynnag, bydd CIPFA (Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifeg) cyhoeddi canllawiau mapio sicrwydd ar gyfer awdurdodau lleol maes o law ac felly mae'r Cyngor wedi rhoi'r gorau i ddatblygu ei fap sicrwydd ymhellach am y tro, hyd nes bydd y canllawiau hyn ar gael.
- Mae profion terfynol yn cael eu cynnal ar broses y Cyngor ar gyfer ymgeisio am dŷ trwy'r system CRM (Rheoli Cysylltiadau Cwsmer). Mae'r gwasanaeth Tai yn disgwyl y bydd y system ymgeisio ar-lein yn cael ei chyflwyno yn ystod y 2 neu 3 mis nesaf.

23. Dylid nodi nad oes unrhyw faterion / risgiau / cyfleoedd 'sylweddol' yn dyddio'n ôl ymhellach na 2023/24. Dengys hyn fod rheolwyr yn blaenoriaethu mynd i'r afael â risgiau sydd â blaenoriaeth uwch.
24. Yn ogystal, er mwyn sicrhau bod gwasanaethau'n mynd i'r afael â'u materion / risgiau / cyfleoedd yn llwyddiannus ac yn brydlon, gofynnir i berchnogion gweithredoedd sydd heb eu datrys 12 mis yn dilyn y dyddiad cwblhau gwreiddiol esbonio i'r Pwyllgor y rhesymau am yr oedi wrth fynd i'r afael â'r gweithredoedd.
25. Ar hyn o bryd mae dau fater / risg / cyfle 'sylweddol' neu 'ambr' yn y categori hwn, ac maent yn ymwneud â'r archwiliad

‘Adennill y Dreth Gyngor, Trethi Busnes a Mân Ddyledion’, ac yn benodol, adennill hen ddyledion a phrosesau ar gyfer adennill mân ddyledion trwy’r Llys Sirol.

26. Mae ein hadroddiad dilynol terfynol yn cynnwys rhagor o fanylion am gynnydd wrth fynd i’r afael â’r materion/risgiau/cyfleoedd hyn, ac mae wedi’i gynnwys yn adroddiad diweddarau’r Pennaeth Archwilio a Risg a gyflwynir i’r cyfarfod hwn. Bydd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 yn bresennol yng nghyfarfod y Pwyllgor ar 8 Mai 2025 er mwyn cyflwyno diweddariad pellach.
27. Mae diweddariad manwl ar statws y wyth mater / risg / cyfle ‘sylweddol’ sydd angen sylw ac sy’n cael eu monitro yn 4action yn dilyn yn [Atodiad 1](#).
28. Byddwn yn cadw llygaid ar yr holl weithredodd sydd angen sylw er mwyn sicrhau eu bod yn cael eu cwblhau.

Atodiad 1: Statws Manwl Materion / Risgiau / Cyfleoedd ‘Sylweddol’ sydd angen sylw

Teitl yr Archwiliad	Blwyddyn yr Archwiliad	Dyddiad Cyhoeddi'r Adroddiad	Dyddiad Targed Presennol	Gradd Sicrwydd yr Adroddiad*	Crynodeb o'r Mater / Risg / Cyfle	Statws Presennol
Adennill y Dreth Gyngor, Trethi Annomestig a Mân Ddyledion	2023/24	Medi 2023	2025/26	Cyfyngedig	Mae gan y Cyngor nifer o fân ddyledion lle nad oes camau wedi eu cymryd i geisio eu hadennill ers nifer o flynyddoedd. Trwy beidio â gweithredu proses reolaidd a systematig i adolygu hen ddyledion, mae risg y bydd y symiau sy'n ddyledus yn dod yn segur, ac yn parhau i fod yn segur, gan olygu colled ariannol i'r Cyngor.	Cynhaliom adolygiad dilynol ffurfiol yn ddiweddar o Adennill y Dreth Gyngor, Trethi Annomestig a Mân Ddyledion. Rydym yn darparu diweddariad mwy manwl i'r Pwyllgor yn ein hadroddiad dilynol terfynol sydd wedi'i gynnwys yn adroddiad diweddarau'r Pennaeth Archwilio a Risg.
Adennill y Dreth Gyngor, Trethi Annomestig a Mân Ddyledion	2023/24	Medi 2023	2025/26	Cyfyngedig	Nid yw'r Cyngor wedi ceisio adennill hen fân ddyledion nad ydynt wedi cael eu talu trwy'r Llys Sirol ers 2019-20.	Fel yr uchod.
Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl	2023/24	Mawrth 2024	01/10/25	Cyfyngedig	Nid yw dangosyddion perfformiad allweddol (DPA) presennol y Cyngor ar gyfer Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl yn alinio ag amserlenni disgwylidig Llywodraeth Cymru mewn perthynas â Safonau Gwasanaeth ar gyfer Addasiadau Tai.	Cynhaliom adolygiad dilynol ffurfiol yn ddiweddar o Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl. Rydym yn darparu diweddariad mwy manwl i'r Pwyllgor yn ein hadroddiad dilynol terfynol sydd wedi'i gynnwys yn adroddiad diweddarau'r Pennaeth Archwilio a Risg.

Teitl yr Archwiliad	Blwyddyn yr Archwiliad	Dyddiad Cyhoeddi'r Adroddiad	Dyddiad Targed Presennol	Gradd Sicrwydd yr Adroddiad*	Crynodeb o'r Mater / Risg / Cyfle	Statws Presennol
Prosesau Incwm y Swyddogaeth Morwrol	2023/24	Mehefin 2024	30/04/25	Rhesymol	Mae dibyniaeth y gwasanaeth ar drafodion arian parod yn creu risgiau ariannol, y risg o dwyll a risgiau iechyd a diogelwch.	Yn ddiweddar, cynhaliom adolygiad dilynol ffurfiol o Brosesau Incwm y Swyddogaeth Morwrol. Rydym yn darparu diweddariad mwy manwl i'r Pwyllgor yn ein hadroddiad dilynol terfynol sydd wedi'i gynnwys yn adroddiad diweddarau'r Pennaeth Archwilio a Risg.
Datblygu Tai (YM15)	2024/25	Rhagfyr 2024	30/04/25	Rhesymol	Mae oedi sylweddol wrth adnewyddu eiddo y mae'r Cyngor wedi eu prynu'n ôl, ac oedi wedyn o ran eu gosod i denantiaid, yn atal y Cyngor rhag cynyddu nifer y tai cymdeithasol / fforddiadwy sydd ar gael yn brydlon.	Mae gwaith yn mynd rhagddo i fynd i'r afael â'r mater/cyfle/risg hwn. Mae'r Gwasanaeth Tai wedi: • Creu swydd Clerc Gwaith ac mae'n mynd ati i recriwtio i'r swydd honno. Ar ôl i'r swyddog gael ei benodi bydd yn monitro cynnydd yn erbyn contractau datblygu. • Nodi eiddo perthnasol i'w prynu'n ôl y gellir ei defnyddio dros dro fel llety dros dro / argyfwng ar gyfer unigolion sydd mewn perygl o ddod yn ddigartref. Bydd cynllun peilot i osod yr eiddo i'r perwyl hwn yn cychwyn pan fydd y gwaith sydd angen ei wneud wedi'i gwblhau. • Ymestyn strwythurau adrodd ar eiddo gwag i gynnwys eiddo sy'n cael eu prynu'n ôl.

Teitl yr Archwiliad	Blwyddyn yr Archwiliad	Dyddiad Cyhoeddi'r Adroddiad	Dyddiad Targed Presennol	Gradd Sicrwydd yr Adroddiad*	Crynodeb o'r Mater / Risg / Cyfle	Statws Presennol
Datblygu Tai (YM15)	2024/25	Rhagfyr 2024	01/06/25	Rhesymol	Mae dull caffael y Gwasanaeth Tai mewn perthynas ag eiddo sy'n cael ei brynu'n ôl, h.y. cynnwys grŵp o nifer o eiddo sydd wedi cael eu prynu yn ôl ac sydd angen eu hadnewyddu mewn un tendr, yn cyfrannu at oedi sylweddol wrth ail-osod yr eiddo hynny, fel y manylir yn y mater/risg/cyfle uchod.	Mae'r Gwasanaeth Tai yn ystyried a yw Cytundeb Fframwaith Contractwyr y Gwasanaethau Tai yn addas i'w ddefnyddio ar gyfer eiddo sydd wedi cael ei brynu'n ôl er mwyn lleihau'r amser a gymer i'w hadnewyddu. Fel y nodwyd uchod, mae'r Gwasanaeth hefyd yn cychwyn cynllun peilot er mwyn defnyddio'r eiddo fel llety dros dro / argyfwng gan olygu y bydd modd trefnu prosesau tendro tra bod rhywun yn byw yn yr eiddo.
Archwiliad TG - Safonau Diogelwch Data y Diwydiant Cardiau Talu (PCI DSS)	2024/25	Mawrth 2025	30/09/25	Rhesymol	Nid yw'r Cyngor eto wedi cwblhau'r holiadur hunanasesu PCI DSS ar gyfer ei holl sianelau talu.	Nid yw'r cyfnod ar gyfer cwblhau'r weithred wedi dod i ben eto. Rydym yn darparu rhagor o wybodaeth i'r Pwyllgor yn ein hadroddiad terfynol sydd wedi'i gynnwys yn adroddiad diweddarau'r Pennaeth Archwilio a Risg.
Archwiliad TG - Safonau Diogelwch Data y Diwydiant Cardiau Talu (PCI DSS)	2024/25	Mawrth 2025	30/09/25	Rhesymol	Nid yw prosesau presennol ar gyfer derbyn taliadau gyda cherdyn dros y ffôn yn cydymffurfio â PCI DSS.	Nid yw'r cyfnod ar gyfer cwblhau'r weithred wedi dod i ben eto. Fel yr uchod

*Gradd sicrwydd bresennol - naill ai pan gynhaliwyd yr archwiliad gwreiddiol neu yn dilyn adolygiad dilynol.

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad:	8 Mai 2025
Pwnc:	Adolygu Cylch Gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a chydymffurfiaeth â Safonau newydd
Pennaeth Gwasanaeth:	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 MarcJones@ynysmon.llyw.cymru
Awdur yr Adroddiad:	Marion Pryor Pennaeth Archwilio a Risg MarionPryor@ynysmon.llyw.cymru
Natur a Rheswm dros Adrodd Mae'r adroddiad hwn yn darparu canlyniad adolygiad ar Gylch Gorchwyl y Pwyllgor, a gwblhawyd yn erbyn gofynion Cod Ymarfer ar gyfer Llywodraethu Mewnol o fewn Llywodraeth Leol yn y DU y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA), a ddaeth i rym ar 1 Ebrill, 2025.	

1. Cyflwyniad

- 1.1. Cymeradwyodd y Pwyllgor Gylch Gorchwyl diwygiedig ym mis [Mehefin 2024](#), yn dilyn gwerthusiad annibynnol ar effaith ac effeithiolrwydd y Pwyllgor a gynhaliwyd gan CIPFA yn ystod 2023-24.
- 1.2. Isod, gweler y Cylch Gorchwyl diwygiedig, gyda newidiadau wedi'u olrhain er mwyn gallu cyfeirio atynt yn hwylus.

2. Y Safonau Archwilio Mewnol Byd-Eang Newydd

- 2.1. Ers yr adolygiad diwethaf, mae'r Sefydliad Archwilwyr Mewnol (IIA) wedi cyhoeddi Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang (GIAS) newydd¹. Mae'r IIA yn cydnabod fod strwythurau llywodraethu neu ddeddfwriaethau neu reoliadau eraill yn y sector cyhoeddus yn gallu effeithio ar sut y gweithredir y safonau.
- 2.2. Dyma'r achos mewn llywodraeth leol yn y DU. Er enghraifft, nid oes opsiwn amgen syml ar gyfer y 'bwrdd' fel y disgrifir yn GIAS. Mae pwyllgorau archwilio llywodraeth leol yn gyrff cyngori anweithredol gyda phwerau cyfyngedig o ran gwneud penderfyniadau. Mae mandad craidd archwilio mewnol yn deillio o reoliadau statudol yn hytrach na phenderfyniadau'r pwyllgor archwilio.

¹ Mae'r Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang (sector cyhoeddus y DU) yn cael eu mandadu o 1 Ebrill 2025 ac maent yn cynnwys [Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang](#) (GIAS) yr IIA a'r [Nodyn Gweithredu: Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang sector cyhoeddus y DU](#).

3. Cod Ymarfer ar gyfer Llywodraethu Archwilio Mewnol o fewn Llywodraeth Leol yn y DU

- 3.1. O ganlyniad, datblygodd CIPFA, fel y Gosodwr Safonau Archwilio Mewnol Perthnasol ar gyfer sector cyhoeddus y DU, y Cod Ymarfer ar gyfer Llywodraethu Archwilio Mewnol mewn Llywodraeth Leol yn y DU (y Cod) er mwyn cefnogi awdurdodau i sefydlu eu trefniadau archwilio mewnol drwy ddarparu goruchwyliaeth a chefnogaeth ar gyfer archwilio mewnol.
- 3.2. Cafodd y cod ei ddylunio er mwyn gweithio gyfocwr â'r safonau newydd. Mae wedi'i anelu at y rheiny sy'n gyfrifol am sicrhau bod trefniadau llywodraethu effeithiol ar waith ar gyfer archwilio mewnol - yn achos Cyngor Sir Ynys Môn, y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
- 3.3. Mae rhan helaeth o'r Cod eisoes yn cael ei gydnabod fel arfer da yn ôl canllawiau CIPFA cyfredol, gan gynnwys:
  - [Datganiad Sefyllfa: pwyllgorau archwilio mewn awdurdodau lleol a'r heddlu \(2022\)](#)
  - [Rôl pennaeth archwilio mewnol \(2019\)](#) (mae'r Cod yn disodli'r cyfrifoldebau sefydliadol)
  - Y [Cod Rheolaeth Ariannol](#) (2019).
- 3.4. Bydd nifer o sefydliadau eisoes yn gweithredu'r trefniadau hyn, neu rai tebyg. Mae dod a nhw ynghyd i ffurfio cod yn cryfhau sefyllfa archwilio mewnol mewn llywodraeth leol ac yn cefnogi ei broffesiynoldeb.
- 3.5. Drwy ddilyn y Cod, gall y Cyngor fod yn hyderus fod llywodraethu archwilio mewnol yn cyd-fynd â disgwyliadau GIAS yn sector cyhoeddus y DU.
- 3.6. Gofynnir i'r Cyngor egluro sut mae'n cydymffurfio â'r Cod yn ei ddatganiad llywodraethu blynyddol. Felly, cwblhawyd cymhariaeth o Gylch Gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Cod er mwyn sicrhau bod gofynion y Cod yn cael eu cydnabod yn adran berthnasol Cylch Gorchwyl y Pwyllgor. Mae darpariaethau'r Cod yn cael eu crynhoi isod ynghyd â sefyllfa bresennol y Cyngor, ac unrhyw ddiwygiadau fydd yn cael eu gwneud o ganlyniad.

4. Darparau awdurdodaeth ar gyfer archwilio mewnol

Mandad a siarter archwilio mewnol

- 4.1. Mewn llywodraeth leol yn y DU, mae gan awdurdod archwilio mewnol gefnogaeth statudol drwy'r rheoliadau a gyhoeddwyd gan lywodraethau cenedlaethol y DU. Yn 'GIAS yn sector cyhoeddus y DU' cyfeirir at hyn fel mandad archwilio mewnol, felly daw'r prif fandad o'r rheoliadau. Fodd bynnag, mae hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i'r pwyllgor archwilio gymeradwyo'r mandad, neu argymhell ei gymeradwyo.

- 4.2. Mae hyn yn cael ei gydnabod ar hyn o bryd yng Nghylch Gorchwyl y Pwyllgor. Diffinnir y 'mandad' yn y Siarter Archwilio Mewnol ac mae Cylch Gorchwyl y Pwyllgor yn ei gwneud yn ofynnol i'r Siarter gael ei chymeradwyo gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
- 4.3. Mae'r Cod yn ei gwneud yn ofynnol i'r prif swyddog archwilio fod yn gyfrifol am baratoi siarter sy'n cydymffurfio â 'GIAS yn sector cyhoeddus y DU', ac i'r pwyllgor fod yn fodlon ei fod yn cwmpasu'r trefniadau llywodraethu ar gyfer archwilio mewnol. Mae'r Cod hefyd yn argymhell bod pwyllgorau archwilio yn cynnal adolygiad rheolaidd i gadarnhau'r siarter.
- 4.4. Er bod y Cylch Gorchwyl yn gwneud darpariaeth i'r Pwyllgor adolygu a chymeradwyo'r Siarter Archwilio Mewnol, sy'n diffinio diben gweithgaredd, awdurdod a chyfrifoldeb yr archwiliad mewnol, nid ydynt yn manylu ar yr hyn y dylid ei gynnwys yn y Siarter, nac yn ei gwneud yn ofynnol i'r Siarter gydymffurfio â 'GIAS yn sector cyhoeddus y DU', nac amllder yr adolygiad.
- 4.5. Felly, bydd y gofyniad i'r Pwyllgor fodloni ei hun yn rheolaidd bod y Siarter yn cydymffurfio â'r safonau archwilio mewnol perthnasol yn cael ei fewnosod yn 3.4.8.10.2.

Cefnogaeth ar gyfer Archwilio Mewnol

- 4.6. Mae'r Cod yn argymhell bod gweithgareddau archwilio mewnol yn gofyn am gyfranogiad a chefnogaeth gan uwch reolwyr, y pwyllgor archwilio a'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu. Mae cymorth yn galluogi archwilio mewnol i gymhwyso eu mandad a'u siarter yn ymarferol a bodloni disgwyliadau.
- 4.7. Mae'r Cod yn pennu y gall pwyllgorau archwilio ddangos cefnogaeth i archwilio mewnol drwy:
- holi'r uwch reolwyr a'r prif swyddog archwilio am unrhyw gyfyngiadau ar gwmpas, mynediad, awdurdod neu adnoddau'r archwiliad mewnol sy'n cyfyngu ar ei allu i gyflawni ei chyfrifoldebau'n effeithiol
  - ystyried y cynllun archwilio neu gwmpas cynllunio a chymeradwyo, neu argymhell cymeradwyaeth yn ffurfiol fel y bo'n briodol
  - cyfarfod gyda'r prif swyddog archwilio o leiaf unwaith y flwyddyn mewn sesiynau heb uwch reolwyr yn bresennol
- 4.8. Mae'r holl ddarpariaethau hyn wedi'u cynnwys yng Nghylch Gorchwyl y Pwyllgor, ar wahân i amllder y cyfarfod rhwng y prif swyddog archwilio a'r pwyllgor heb i uwch reolwyr fod yn bresennol. Bydd gofyniad 'blynyddol' yn cael ei fewnosod yn 3.4.8.10.15.

5. Lleoli archwilio mewnol yn annibynnol

- 5.1. Mewn perthynas â'r rheiny sy'n gyfrifol am lywodraethu a'r pwyllgor archwilio, mae'r Cod yn ei gwneud yn ofynnol i uwch reolwyr sefydlu a diogelu annibyniaeth y swyddogaeth archwilio mewnol.

- 5.2. Mae'r Cod yn awgrymu y dylai mesurau diogelu gynnwys y prif swyddog archwilio sy'n adrodd yn uniongyrchol i'r pwyllgor archwilio ar weithgareddau archwilio, cael cyfarfodydd preifat gyda'r pwyllgor archwilio yn flynyddol ac os oes gan y prif swyddog archwilio rolau ychwanegol, caiff yr effaith bosibl ar annibyniaeth ei hasesu, ei thrafod gyda'r pwyllgor archwilio, a'i lliniaru gyda mesurau diogelu priodol.
- 5.3. Mae'r Cod yn disgwyl i'r pwyllgor archwilio adolygu effeithiolrwydd y mesurau diogelu hyn o leiaf unwaith y flwyddyn, gan gynnwys unrhyw faterion neu bryderon ynghylch annibyniaeth a godwyd gan y prif weithredwr archwilio. Rhaid i'r prif swyddog archwilio gael yr hawl i weld cadeirydd y pwyllgor archwilio ar unrhyw adeg. Gall y pwyllgor archwilio godi ei bryderon ynghylch annibyniaeth archwilio mewnol i'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu.
- 5.4. Mae'r holl fesurau diogelu hyn wedi'u cynnwys yn y Siarter Archwilio Mewnol, y mae Cylch Gorchwyl y Pwyllgor yn ei gwneud yn ofynnol iddo ei chymeradwyo. Fodd bynnag, mae'r Cylch Gorchwyl ar hyn o bryd yn gofyn am 'adolygiad cyfnodol' o'r Siarter, tra bod y Cod yn gofyn am adolygiad 'blynyddol' o'r mesurau diogelu rhag amhariad. Bydd 3.4.8.1.12 yn cael ei ddiwygio yn unol â hynny.

6. Goruchwyllo archwilio mewnol

- 6.1. Mae'r Cod yn ei gwneud yn ofynnol i'r pwyllgor archwilio oruchwyllo effeithiolrwydd archwilio mewnol ar ran y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu².

Cydweithiad y pwyllgor archwilio

- 6.2. Er mwyn sicrhau bod y pwyllgor archwilio yn cydweithio'n effeithiol ag archwilio mewnol, mae'r Cod yn gofyn i bwyllgorau alinio eu cynllun gwaith gyda'r prif swyddog archwilio er mwyn cynnwys unrhyw faterion archwilio mewnol. Mae hyn yn cynnwys adolygu mandad archwilio mewnol, strategaeth, cynlluniau, adroddiadau ymgysylltu, olrhain camau archwilio a'r casgliad blynyddol. Rhaid i'r pwyllgor ddeall fframwaith sicrwydd, llywodraethu, rheoli risg a phrosesau rheoli'r awdurdod i wella ei ymgysylltiad ag archwilio mewnol. Dylai uwch reolwyr hysbysu'r pwyllgor am newidiadau sylweddol o ran llywodraethu, risg a rheolaeth. Yn ogystal, os bydd archwilio mewnol yn nodi risgiau annerbyniol, rhaid i'r pwyllgor adolygu'r mater a darparu argymhellion i'r rheolwyr.
- 6.3. Mae'r holl ddarpariaethau hyn wedi'u cynnwys yng Nghylch Gorchwyl y Pwyllgor.

---

²Yng Nghymru, gosodir gofynion ychwanegol ar bwyllgorau archwilio a ddarperir gan Fesur Llywodraeth Leol 2011 fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 sy'n ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol benodi "pwyllgor llywodraethu ac archwilio i ...(e) oruchwyllo trefniadau archwilio mewnol ac allanol yr awdurdod".

Adnoddau

- 6.4. Mae'r Cod yn ei gwneud yn ofynnol i bwyllgorau archwilio ac uwch reolwyr sicrhau bod gan y gwasanaeth archwilio mewnol ddigon o adnoddau ariannol, dynol a thechnolegol i fodloni ei fandad a chydymffurfio â 'GIAS yn sector cyhoeddus y DU'. Dylid cofnodi unrhyw bryderon ynghylch gallu archwilio mewnol i gyflawni ei rôl yn ffurfiol a'u hadrodd i'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu. Os bydd diffyg adnoddau'n effeithio ar allu'r prif swyddog archwilio i ddarparu casgliad blynyddol, rhaid datgelu hyn yn y datganiad llywodraethu blynyddol. Dylai penderfyniadau ynghylch adnoddau ystyried llywodraethu hirdymor a chynaliadwyedd ariannol.
- 6.5. Nid yw'r Cylch Gorchwyl presennol yn cyfeirio at yr hyn a ddylai ddigwydd os oes cyfyngiadau ar adnoddau. Bydd 3.4.8.10.5 yn cael ei ddiwygio yn unol â'r Cod.

Ansawdd

- 6.6. Mae'r Cod yn ei gwneud yn ofynnol i bwyllgorau archwilio adolygu asesiad y prif swyddog archwilio o gydymffurfiaeth â 'GIAS yn sector cyhoeddus y DU' ac unrhyw gynllun gweithredu yn flynyddol. Mae hefyd yn ofynnol iddynt asesu adroddiad blynyddol y prif swyddog archwilio, gan gynnwys casgliadau ar lywodraethu, rheoli risg, rheolaeth, a pherfformiad archwilio mewnol. Er mwyn sicrhau bod archwilio mewnol yn bodloni gofynion rheoliadol, rhaid i'r pwyllgor werthuso ei effeithiolrwydd yn seiliedig ar gydymffurfiaeth safonau, rhyngweithio â'r pwyllgor, perfformiad, ac adborth uwch reolwyr. Dylid adrodd ar ganfyddiadau i'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu, megis yn adroddiad blynyddol y pwyllgor archwilio.
- 6.7. Mae'r darpariaethau hyn yn cael eu cydnabod yn gyffredinol yng Nghylch Gorchwyl y Pwyllgor. Bydd cyfeiriadau at Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus sydd bellach wedi darfod yn cael eu diwygio i gyfeirio at 'safonau archwilio mewnol perthnasol' er mwyn diogelu'r dyfodol rhag newidiadau pellach.

Asesiad ansawdd allanol

- 6.8. Ar ran y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu, rhaid i uwch reolwyr sicrhau bod asesiad ansawdd allanol ar archwilio mewnol yn cael ei gwblhau bob pum mlynedd yn erbyn 'GIAS yn sector cyhoeddus y DU' a'r Cod. Dylen nhw, ynghyd â'r prif swyddog archwilio, gynllunio'r adolygiad a chyflwyno opsiynau i'r pwyllgor archwilio. Rhaid i'r pwyllgor archwilio gytuno ar y cwmpas, y dull a'r aseswr, a ddylai fod yn gyfarwydd â'r sector. Rhaid adolygu canlyniadau'r asesiad llawn a chynllun gweithredu'r prif weithredwr archwilio, a monitro cynnydd. Os nad oes gan y pwyllgor archwilio awdurdod, dylai adrodd ar y canlyniadau i'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu.
- 6.9. Nid yw'r Cylch Gorchwyl presennol yn cynnwys cyfeiriad at adroddiad gan yr uwch reolwyr ynghylch opsiynau ac amseriad, cynigion ar gyfer cwmpas a dull asesu'r EQA i'w cytuno gan y pwyllgor archwilio. Bydd 3.4.8.10.13 yn cael ei ddiwygio i gynnwys y darpariaethau hyn.

7. Argymhelliad

- 7.1. Fod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ystyried a yw'r diwygiadau i'r Cylch Gorchwyl yn sicrhau bod y darpariaethau yng Nghod Ymarfer CIPFA ar gyfer Llywodraethu Archwilio Mewnol o fewn Llywodraeth Leol yn y DU yn cael eu cynnwys yn llawn ac os felly, yn fodlon cymeradwyo'r Cylch Gorchwyl fel rhai sy'n bodloni'r gofynion hyn.

3.4.8 Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio – Cylch Gorchwyl

3.4.8.1 Datganiad o bwrpas

3.4.8.1.1 Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn elfen allweddol o lywodraethiant corfforaethol y Cyngor. Mae'n darparu ffocws annibynnol a lefel uchel ar y trefniadau archwilio, sicrwydd ac adrodd sy'n sail i lywodraethiant a safonau ariannol da.

3.4.8.1.2 Pwrpas y pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yw darparu sicrwydd annibynnol i aelodau'r Cyngor llawn ('y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu') o ddigonolrwydd y fframwaith rheoli risg, yr amgylchedd rheolaeth fewnol, a chywirdeb y prosesau adrodd ariannol a llywodraethu.

3.4.8.1.3 Mae'r Pwyllgor yn goruchwyllo archwilio mewnol ac allanol a rheoleiddwyr eraill, gan helpu i sicrhau bod trefniadau sicrwydd effeithiol ar waith ar gyfer herio mewnol ac atebolrwydd cyhoeddus. Mae hefyd yn adolygu ac yn asesu gallu'r awdurdod i ddelio â chwynion yn effeithiol ac yn gwneud adroddiadau ac argymhellion mewn perthynas â gallu'r awdurdod i ddelio â chwynion yn effeithiol. Mae hefyd yn derbyn sylwadau ar adroddiad hunanasesu blynyddol y Cyngor ac adroddiad y panel asesu perfformiad.

3.4.8.1.4 Mae gwahaniad clir rhwng rôl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a phwyllgorau sgriwtini. Fel rhan o rôl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, mae'n ceisio sicrwydd bod rheolaethau mewnol y Cyngor yn gweithio ac yn rheoli risgiau'n effeithiol, yn hytrach na chraffu ar weithgareddau.

3.4.8.2 Cyfansoddiad a threfniadau

3.4.8.2.1 Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn gorff anweithredol a sefydlwyd dan ofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 ac mae'n bwyllgor cwbl gyfansoddiadol o'r Cyngor sy'n gweithredu ar lefel strategol. Bydd y Pwyllgor yn arwain ei fusnes yn anwleidyddol ac mae'n rhaid iddo gydymffurfio â'r rheolau sy'n ymwneud â chydbwysedd gwleidyddol, yn unol â Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989.

3.4.8.2.2 Bydd y Pwyllgor yn cynnwys traean o aelodau lleig; wyth aelod etholedig a phedwar aelodau lleig, fydd yn cael eu recriwtio trwy ymarfer recriwtio cyhoeddus. Bydd cydbwysedd gwleidyddol o ran yr aelodau etholedig ac ni fyddant yn aelodau o'r Pwyllgor Gwaith, ond mae'n ofynnol i'r Aelod Portffolio Cyllid, i'r graddau y mae hynny'n bosibl, fynychu holl gyfarfodydd y Pwyllgor. Mae'n rhaid i'r Cadeirydd fod yn aelod lleig ac ni fydd yr Is-gadeirydd yn aelod o'r Pwyllgor Gwaith na'n gynorthwydd i'r Pwyllgor Gwaith. Bydd yr aelodau lleig yn gwasanaethu am gyfnod penodol i gyd-fynd â hyd tymor y Cyngor, h.y. pum mlynedd, a byddant yn gwasanaethu am ddau dymor ar y mwyaf. Mae Cod Ymddygiad y Cyngor yn berthnasol i'r holl aelodau, gan gynnwys yr aelodau lleig, a byddant yn datgan unrhyw fuddiannau. Bydd gan yr aelodau lleig statws cyfartal â'r aelodau etholedig o ran mynediad i staff a gwybodaeth, at ddibenion y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

3.4.8.2.3 Bydd aelodau'r pwyllgor yn penderfynu ar gadeirydd ac is-gadeirydd y Pwyllgor. Bydd gan bob aelod o'r pwyllgor, gan gynnwys yr aelodau lleyg, bleidlais.

3.4.8.2.4 Rhaid i unrhyw swyddog neu aelod sy'n cael cais i fynychu cyfarfod o'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wneud hynny. Mae disgwyl iddynt ddarparu atebion gonest, agored a chyflawn i gwestiynau a godir gan y Pwyllgor. Gall y pwyllgor wahodd eraill i fynychu, ond nid oes unrhyw reidrwydd ar unrhyw berson arall a wahoddir i fynychu i wneud hynny.

3.4.8.2.5. Bydd y pwyllgor yn cyfarfod o leiaf bedair gwaith y flwyddyn a rhaid iddo gwrdd os yw'r cyngor llawn yn penderfynu bod angen, neu os yw o leiaf draean o aelodau'r Pwyllgor yn gofyn i'r Cadeirydd gynnal cyfarfod. Bydd y Cyngor yn cyhoeddi dyddiadau'r pwyllgor yn flynyddol ond gellir trefnu cyfarfodydd ychwanegol yn ôl disgresiwn y Cadeirydd, os rhoddir y nifer gofynnol o ddyddiau o rybudd, a bod yr agenda yn cael ei chyhoeddi cyn y cyfarfod, yn unol â'r rheoliadau.

3.4.8.2.6 Bydd y Pwyllgor yn cyfarfod yn breifat gyda'r archwilwyr mewnol ac allanol, o leiaf unwaith y flwyddyn, ac ni fydd swyddogion yn bresennol. Nid oes angen agenda ac nid oes angen hysbysu'r Cadeirydd ymlaen llaw am unrhyw faterion fydd yn cael eu codi.

3.4.8.2.7 Bydd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151, fel y swyddog sy'n gyfrifol am weinyddiaeth ariannol, yn cynghori'r pwyllgor. Bydd y Pwyllgor yn darparu cefnogaeth effeithiol i'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 a fydd, o ganlyniad, yn cael mynediad uniongyrchol a dirwystr i'r pwyllgor, trwy'r Cadeirydd fel arfer.

3.4.8.2.8 Gall y pwyllgor ofyn am waith ychwanegol gan yr archwilwyr allanol a mewnol ond yr archwilwyr fydd yn gwneud y penderfyniad terfynol.

3.4.8.2.9 Mae gan archwilwyr allanol a mewnol y Cyngor hawl i ofyn i Gadeirydd y Pwyllgor ystyried unrhyw fater y dylid, ym marn yr archwilwyr, ei ddwyn at sylw'r Cyngor.

3.4.8.2.10 Bydd pob aelod newydd yn derbyn cyflwyniad llawn i'r Pwyllgor. Bydd gan aelodau ddisgrifiadau rôl a byddant yn adolygu eu gwybodaeth a'u sgiliau trwy broses hunanasesu. Byddant yn derbyn hyfforddiant parhaus priodol yn eu rôl yn unol â rhaglen hyfforddi flynyddol a byddant yn derbyn sesiynau briffio rheolaidd ar ddeddfwriaeth newydd, canllawiau proffesiynol ac ymchwil.

3.4.8.3 Trefniadau atebolrwydd

3.4.8.3.1 Bydd y Pwyllgor yn adrodd yn ôl i'r cyngor llawn (*'y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu'*) yn flynyddol ar ganfyddiadau, casgliadau ac argymhellion y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ynghylch digonolrwydd ac effeithiolrwydd fframweithiau llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth fewnol y Cyngor; trefniadau adrodd ariannol, ymdrin â chwynion a swyddogaethau archwilio mewnol ac allanol.

3.4.8.3.2 Bydd y Pwyllgor yn adrodd i'r cyngor llawn (*'y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu'*) yn flynyddol ar effeithiolrwydd y Pwyllgor wrth gyflawni ei bwrpas a'i

gylch gorchwyl cytunedig, a bydd yn cynnwys casgliad ynglŷn â chydymffurfio â Datganiad Sefyllfa y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA). Bydd hunanasesiad rheolaidd yn cael ei ddefnyddio i gefnogi'r gwaith o gynllunio rhaglen waith y Pwyllgor Archwilio a chynlluniau hyfforddi, a bydd yn sail i adroddiad blynyddol y Pwyllgor.

3.4.8.3.3 Mae'r Pwyllgor yn ddarostyngedig i drefniadau arferol sy'n ymwneud â bod yn agored. Cynhelir cyfarfodydd yn gyhoeddus, cyhoeddir rhaglenni ac adroddiadau ac maent ar gael i'w harchwilio. Yr eithriad i hyn yw lle mae 'eitemau eithriedig' yn cael eu hystyried, sef materion sydd yn bennaf yn cynnwys trafodaethau ynghylch unigolion a enwir neu sy'n cyfeirio at faterion busnes y Cyngor a allai niweidio buddiannau'r Cyngor yn fasnachol, yn ariannol ac yn gyfreithlon. Y Pwyllgor fydd yn gwneud y penderfyniad terfynol, gan ddilyn cyngor Swyddog Monitro'r Cyngor.

3.4.8.4 Adrodd ar Llywodraethu

3.4.8.4.1 Bydd y Pwyllgor yn adolygu ac yn asesu trefniadau llywodraethu corfforaethol y Cyngor yn erbyn y fframwaith llywodraethu da, gan gynnwys y fframwaith moesegol, a bydd yn ystyried y cod llywodraethu lleol.

3.4.8.4.2 Bydd y Pwyllgor yn adolygu'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol cyn gofyn am gymeradwyaeth y cyngor llawn a bydd yn ystyried p'un yw'n adlewyrchu'r amgylchedd risg a'r sicrwydd ategol yn briodol, gan gynnwys barn flynyddol y Pennaeth Archwilio a Risg. Bydd yn ystyried p'un a yw'r arfarniad blynyddol ar gyfer y Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn casglu'n deg bod y trefniadau llywodraethu yn addas i bwrpas, a'u bod yn cynorthwyo i gyflawni amcanion yr awdurdod.

3.4.8.4.3 Bydd y Pwyllgor yn cynorthwyo'r Cyngor i roi gwerthoedd llywodraethu moesegol ar waith. Bydd yn hyrwyddo mesurau i wella tryloywder ac atebolrwydd a darparu adroddiadau cyhoeddus effeithiol i randdeiliaid yr awdurdod a'r gymuned leol. Fel rhan o'i adolygiad o drefniadau llywodraethu, bydd yn sicrhau bod trefniadau digonol ar waith i orfodi ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol, ymddwyn ag uniondeb, a chydymffurfiaeth gyfreithiol ar bob lefel.

3.4.8.4.4 Bydd y Pwyllgor yn adolygu'r trefniadau llywodraethu a sicrwydd sydd ar gael ar gyfer partneriaethau neu drefniadau cydweithio o bwys. I'r perwyl hwn, bydd y Pwyllgor yn derbyn copi o adroddiad blynyddol y Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio.

3.4.8.5 Rheoli Trysorlys

3.4.8.5.1 Mae'r cyngor llawn wedi enwebu'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i fod yn gyfrifol am sicrhau craffu effeithiol ar strategaeth a pholisïau rheoli trysorlys.

3.4.8.5.2 Bydd y Pwyllgor yn ymgymryd â rôl archwilio yn unol â Chod Ymarfer Rheoli Trysorlys CIPFA, cyn ei gymeradwyo gan y cyngor llawn. Lle mae'n ymgymryd â'r rôl graffu hon, bydd yn ymdrechgu i ddatblygu mwy o ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o faterion trysorlys ymhlith yr aelodau.

3.4.8.5.3 Bydd y Pwyllgor yn adolygu'r polisi a'r gweithdrefnau rheoli trysorlys er mwyn bodloni ei hun fod y rheolaethau'n foddhaol. Bydd yn derbyn adroddiadau bob chwe mis ar weithgareddau, materion a thueddiadau i gefnogi dealltwriaeth y pwyllgor o weithgareddau rheoli trysorlys.

3.4.8.5.4 Bydd y Pwyllgor yn adolygu proffil a phrosesau risg y trysorlys, a bydd yn adolygu'r sicrwydd a roddir ynghylch rheoli trysorlys.

3.4.8.6 Gwerth am arian

3.4.8.6.1 Bydd y Pwyllgor yn cefnogi datblygu trefniadau cadarn i sicrhau bod y Cyngor yn gwneud y defnydd gorau o'i adnoddau a bod trethdalwyr a defnyddwyr gwasanaeth yn derbyn gwerth rhagorol am arian.

3.4.8.6.2 Bydd y Pwyllgor yn ystyried trefniadau'r Cyngor i sicrhau gwerth am arian.

3.4.8.6.3 Bydd y Pwyllgor yn ystyried sicrwydd ac asesiadau ar effeithiolrwydd y trefniadau hyn.

3.4.8.7 Fframwaith sicrwydd

3.4.8.7.1 Bydd y Pwyllgor yn ystyried fframwaith sicrwydd y Cyngor ac yn sicrhau ei fod yn mynd i'r afael â risgiau a blaenoriaethau'r Cyngor yn ddigonol.

3.4.8.7.2 Bydd y Pwyllgor yn sicrhau bod eglurder ynghylch y sicrwydd a ddarperir, bod cyfrifoldeb yn cael ei ddyrannu'n glir ar gyfer darparu sicrwydd a bod dyblygu yn cael ei osgoi.

3.4.8.7.3 Mae adroddiadau sicrwydd blynyddol a dderbynnir gan y Pwyllgor yn cynnwys, ond nid ydynt wedi eu cyfyngu i:

- Iechyd a Diogelwch Corfforaethol
- Seiberddiogelwch
- Uwch Berchennog Risg Gwybodaeth
- Llywodraethu Gwybodaeth mewn Ysgolion
- Yswiriant

3.4.8.8 Rheoli risg

3.4.8.8.1 Bydd y Pwyllgor yn adolygu, asesu ac adrodd ar ddatblygu a rhoi trefniadau rheoli risg effeithiol ar waith yn y Cyngor. Yn benodol, bydd yn:

- Goruchwyllo polisi a strategaeth rheoli risg yr awdurdod, a'u rhoi ar waith.
- Goruchwyllo'r modd y caiff rheoli risg ei ymgorffori ym mhrosesau llywodraethu a gwneud penderfyniadau'r sefydliad.
- Adolygu'r trefniadau i gydlynu ac arwain y gwaith rheoli risgiau, gan gynnwys y broses a'r llinellau adrodd.
- Adolygu'r proffil risg, cadw i fyny â meysydd sylweddol o risgiau strategol a risgiau gweithredol a risgiau prosiect mawr.

- Adolygu'r sicrwydd sydd ar gael ar gyfer rheoli risgiau partneriaeth, gan gynnwys proffil risg y Cyngor fel rhan o'r bartneriaeth.
- Ceisio sicrwydd bod asesiadau risg digonol yn cefnogi strategaethau a pholisïau a bod risgiau yn cael eu rheoli a'u monitro'n weithredol.
- Dilyn i fyny a monitro risgiau a nodwyd gan archwilwyr ac arolygwyr i sicrhau eu bod wedi'u hymgorffori yn y broses rheoli risg.
- Cefnogi'r gwaith o ddatblygu arferion da yn y maes rheoli risg, a'u hymgorffori, trwy oruchwylio unrhyw arfarniad neu werthusiad o drefniadau'r Cyngor, megis asesiad o aeddfedrwydd risgiau neu feincnodi risgiau, ac adolygu adroddiadau arfarnu, sicrwydd ac archwilio mewn perthynas â rheoli risgiau a monitro cynnydd cynlluniau gwella.

3.4.8.8.2 Bydd sicrwydd ynghylch rheoli risgiau yn elfen allweddol sy'n sail i'r Datganiad Llywodraethu Blyneddol.

3.4.8.8.3 Pan fydd y Pwyllgor yn gweithredu fel pwyllgor risgiau bydd yn:

- Adolygu'r gofrestr risgiau strategol, gan geisio sicrwydd bod rheolwyr, mewn modd priodol, yn perchnogi ac yn rheoli risgiau'n effeithiol.
- Ystyried digonolrwydd ac effeithiolrwydd trefniadau i gasglu ac asesu risgiau strategol.
- Arfarnu p'un a yw camau lliniaru a gynlluniwyd yn briodol ac yn effeithiol, gan wneud argymhellion i'r perchennog risg cyfrifol lle bo hynny'n briodol.

3.4.8.9 Mynd i'r afael â thwyll a llygredd

3.4.8.9.1 Bydd y Pwyllgor yn adolygu effeithiolrwydd trefniadau chwythu chwiban y Cyngor, gan gynnwys y polisi.

3.4.8.9.2 Bydd gan y Pwyllgor drosolwg o drefniadau'r Cyngor ar gyfer rheoli risgiau twyll a llygredd, gan ddarparu sicrwydd eu bod yn addas i bwrpas a bydd yn hyrwyddo arfer atal twyll ac atal llygredd da yn y sefydliad ehangach.

3.4.8.9.3 Bydd y Pwyllgor yn monitro'r strategaeth, y camau gweithredu a'r adnoddau atal twyll a llygredd, er mwyn sicrhau eu bod yn bodloni'r arferion a argymhellir, y safonau llywodraethu a'r ddeddfwriaeth.

3.4.8.9.4 Bydd y Pwyllgor yn adolygu'r asesiad o risgiau twyll a niwed posibl i'r Cyngor yn sgil twyll a llygredd. Bydd yn adolygu'r proffil risg twyll er mwyn deall lefel y risg o dwyll y mae'r awdurdod yn agored iddo a'r goblygiadau i'r amgylchedd rheoli ehangach.

3.4.8.9.5 Bydd yn goruchwylio unrhyw feysydd sylweddol o dwyll, a nodir mewn adroddiad blyneddol ac yn monitro cynlluniau gweithredu i fynd i'r afael â gwendidau rheoli.

3.4.8.9.6 Bydd y Pwyllgor yn ystyried y sicrwydd a ddarparwyd gan archwilio mewnol.

3.4.8.10 Archwilio mewnol

3.4.8.10.1 Yn unol â Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, mae gofyniad penodol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio oruchwylio trefniadau archwilio mewnol y Cyngor.

3.4.8.10.2 Bydd y Pwyllgor yn adolygu ac yn cymeradwyo'r Siarter Archwilio Mewnol yn rheolaidd, sy'n diffinio pwrpas, awdurdod a chyfrifoldeb y gweithgaredd archwilio mewnol. Bydd y Pwyllgor yn bodloni ei hun bod y Siarter yn cydymffurfio â'r safonau archwilio perthnasol.

3.4.8.10.3 Os yw'n berthnasol, bydd yn adolygu cynigion ac yn gwneud argymhellion mewn perthynas â phenodi darparwyr allanol a all ddarparu gwasanaethau archwilio mewnol.

3.4.8.10.4 Bydd y Pwyllgor yn cymeradwyo (ond ddim yn rheoli) y strategaeth archwilio fewnol sy'n seiliedig ar risg, gan gynnwys anghenion archwilio mewnol o ran adnoddau a'r defnydd o ffynonellau sicrwydd eraill. Bydd ganddo ddealltwriaeth dda o'r lefel o sicrwydd y mae rheoli risg yn ei ddarparu pan fydd yn adolygu'r strategaeth archwilio mewnol sy'n seiliedig ar risg. Bydd y Pwyllgor yn cymeradwyo newidiadau interim sylweddol i'r strategaeth.

3.4.8.10.5 Bydd y Pwyllgor yn gwneud ymholiadau priodol gyda rheolwyr a'r Pennaeth Archwilio a Risg i benderfynu a oes unrhyw sgôp amhriodol neu gyfyngiadau o ran adnoddau. Pan fo pryderon ynghylch gallu'r gwasanaeth archwilio mewnol i gyflawni ei fandad neu i gyflawni casgliad blynyddol, caiff pryderon eu cofnodi'n ffurfiol a'u hadrodd i'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu a'u cyfeirio i'w cynnwys yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol.

3.4.8.10.6 Bydd y Pwyllgor yn ystyried adroddiad blynyddol gan y Pennaeth Archwilio a Risg ar berfformiad y swyddogaeth archwilio mewnol, gan gynnwys perfformiad gwasanaethau archwilio mewnol sy'n cael eu darparu gan ddarparwyr allanol.

3.4.8.10.7 Bydd y Pwyllgor yn ystyried adroddiad blynyddol y Pennaeth Archwilio a Risg a'r farn ynghylch digonolrwydd ac effeithiolrwydd cyffredinol fframwaith llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth y cyngor, ynghyd â chrynodeb o'r gwaith sy'n cefnogi'r farn. Bydd y rhain yn cynorthwyo'r Pwyllgor wrth iddo adolygu'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol.

3.4.8.10.8 Bydd y Pwyllgor yn ystyried y datganiad yn yr adroddiad blynyddol ar lefel y gydymffurfiaeth â safonau archwilio mewnol perthnasol ~~Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus~~ a chanlyniadau'r Rhaglen Sicrhau Ansawdd a Gwella sy'n cefnogi'r datganiad - bydd y rhain yn nodi dibynadwyedd casgliadau'r archwilwyr mewnol.

3.4.8.10.9 Bydd y Pwyllgor yn ystyried diweddariadau ar waith archwilio mewnol gan gynnwys canfyddiadau allweddol, materion sy'n peri pryder, ymatebion gan reolwyr a chmau gweithredu o ganlyniad i waith archwilio mewnol. Bydd yn ystyried crynodebau o adroddiadau archwilio mewnol penodol fel y gofynnir amdanynt, gan gynnwys effeithiolrwydd rheolaethau mewnol, a bydd yn monitro gweithrediad y camau gweithredu y cytunwyd arnynt.

3.4.8.10.10 Bydd y Pwyllgor yn derbyn adroddiadau yn amlinellu'r camau a gymerwyd lle mae'r Pennaeth Archwilio a Risg wedi dod i'r casgliad bod y rheolwyr wedi derbyn risg ar lefel a allai fod yn annerbyniol i'r awdurdod, neu fod pryderon ynghylch cynnydd o ran gweithredu'r camau y cytunwyd arnynt.

3.4.8.10.11 Bydd y Pwyllgor yn ystyried adroddiadau ar achosion lle nad yw'r swyddogaeth archwilio mewnol yn cydymffurfio â safonau archwilio mewnol perthnasol ~~Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus a'r Nodyn Cymhwysiad Llywodraeth Leol~~, gan ystyried a yw'r diffyg cydymffurfiaeth yn ddigon arwyddocaol fel bod rhaid ei gynnwys yn y Datganiad Llywodraethu Blynnyddol.

3.4.8.10.12 Bydd y Pwyllgor yn ystyried, cymeradwyo, ac, yn achlysurol, yn adolygu unrhyw gamau diogelu a roddir ar waith i gyfyngu ar unrhyw beth sy'n amharu ar annibyniaeth a gwrthrychedd y Pennaeth Archwilio a Risg sy'n deillio o rolau neu gyfrifoldebau ychwanegol y Pennaeth Archwilio a Risg tu allan i'r maes archwilio mewnol.

3.4.8.10.13 Bydd y Pwyllgor yn derbyn adroddiadau rheolaidd ac yn cyfrannu at y Rhaglen Sicrhau Ansawdd a Gwella ac, yn benodol, at yr asesiad ansawdd allanol o archwilio mewnol sy'n digwydd o leiaf unwaith bob pum mlynedd. Bydd yn derbyn adroddiad ar opsiynau, amseriad, cwmpas, dull asesu agoruchwyllo chymwysterau ac annibyniaeth yr asesydd, i'w gymeradwyo.

3.4.8.10.14 Bydd y Pwyllgor yn ystyried adroddiad ar effeithiolrwydd archwilio mewnol i gefnogi'r Datganiad Llywodraethu Blynnyddol, lle bo angen gwneud hynny yn unol â Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014.

3.4.8.10.15 Bydd y Pwyllgor yn darparu mynediad rhydd a cwbl ddirwysr i Gadeirydd y Pwyllgor Archwilio ar gyfer y Pennaeth Archwilio a Risg, gan gynnwys y cyfle i gyfarfod yn breifat gyda'r pwyllgor, o leiaf yn flynyddol.

3.4.8.11 Archwilio allanol

3.4.8.11.1 Bydd y Pwyllgor yn cefnogi annibyniaeth a gwrthrychedd archwilio allanol trwy ystyried asesiad blynnyddol yr archwilydd annibynnol o'i annibyniaeth.

3.4.8.11.2 Bydd y Pwyllgor yn ystyried adroddiad blynnyddol yr archwilydd allanol, adroddiadau perthnasol eraill a'r adroddiad i'r *'rhaf sy'n gyfrifol am lywodraethu'*.

3.4.8.11.3 Bydd y Pwyllgor yn goruchwyllo trefniadau archwilio allanol, yn rhoi sylwadau ar sgôp a dyfnder y gwaith archwilio allanol ac yn sicrhau ei fod yn rhoi gwerth am arian. Bydd yn ystyried adroddiadau archwilio allanol a bydd yn monitro eu hargymhellion.

3.4.8.11.4 Bydd y Pwyllgor yn cynghori ac yn argymhell effeithiolrwydd y berthynas rhwng archwilio allanol a mewnol ac asiantaethau arolygu neu gyrrff perthnasol eraill.

3.4.8.11.5 Bydd cyfle i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio gyfarfod yn breifat ac ar wahân gyda'r archwilydd allanol, yn annibynnol o'r swyddogion hynny y mae'n rhaid i'r archwilydd gynnal perthynas waith â hwy.

3.4.8.12 Adroddiadau ariannol

3.4.8.12.1 Bydd y Pwyllgor yn adolygu ac yn craffu ar faterion ariannol y Cyngor, gan wneud adroddiadau ac argymhellion mewn perthynas â hwy.

3.4.8.12.2 Bydd y Pwyllgor yn monitro'r trefniadau a'r paratodau ar gyfer darparu adroddiadau ariannol er mwyn sicrhau y gellir bodloni gofynion statudol a safonau proffesiynol.

3.4.8.12.3 Bydd y Pwyllgor yn adolygu datganiadau ariannol y Cyngor, cyn iddynt gael eu cymeradwyo gan y cyngor llawn, gan gynnwys y rhagair esboniadol, negeseuon allweddol, tueddiadau, cysondeb â pherfformiad ariannol, addasrwydd a chydymffurfiaeth â pholisïau a thriniaethau cyfrifyddu a meysydd dyfarnu pwysig.

3.4.8.12.4 Bydd y Pwyllgor yn ystyried adroddiad yr archwilydd allanol i'r 'rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu' ar faterion sy'n deillio o'r archwiliad o'r cyfrifon a ph'un a oes angen eu dwyn i sylw'r Cyngor ai peidio.

3.4.8.12.5 Bydd y Pwyllgor yn ystyried adroddiadau ar effeithiolrwydd trefniadau rheoli ariannol, gan gynnwys cydymffurfio â [Chod Rheoli Ariannol CIPFA](#).

3.4.8.13 Rheoleiddwyr ac arolygwyr eraill

3.4.8.13.1 Bydd y Pwyllgor yn derbyn ac yn ystyried adroddiadau gan unrhyw reoleiddwyr neu arolygwyr eraill, a fydd yn ffynhonnell sicrwydd ddefnyddiol. O ran y rhain, bydd yr awdurdod yn sicrhau nad oes unrhyw ddyblygu diangen rhwng y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ac unrhyw bwyllgor trosolwg a sgrïwtini wrth ystyried adroddiadau o'r fath.

3.4.8.14 Delio â Chwynion

3.4.8.14.1 Bydd y Pwyllgor yn adolygu ac yn asesu gallu'r awdurdod i ddelio â chwynion yn effeithiol. I'r perwyl hwn, bydd yn derbyn y Llythyr Blynyddol gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru .

3.4.8.14.2 Bydd y Pwyllgor yn gwneud adroddiadau ac argymhellion mewn perthynas â gallu'r awdurdod i ddelio â chwynion yn effeithiol.

3.4.8.15 Adroddiad Hunanasesu

3.4.8.15.1 Bob blwyddyn ariannol, bydd y Pwyllgor yn derbyn drafft o adroddiad hunanasesu'r Cyngor gan y Pwyllgor Gwaith [i'w ddrafftio yn unol â Phennod 1 o Ran 6 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 (perfformiad a llywodraethu prif gynghorau)]

3.4.8.15.2 Bydd y Pwyllgor yn derbyn yr adroddiad drafft gan y Pwyllgor Gwaith cyn pen pedair wythnos i'r Pwyllgor Gwaith wneud yr adroddiad.

3.4.8.15.3 Bydd y Pwyllgor yn adolygu'r adroddiad drafft a chaiff argymhell newidiadau i'r casgliadau, neu i unrhyw beth a gynhwysir gan y Pwyllgor Gwaith o ran y camau y mae'n bwriadu eu cymryd, neu y mae eisoes wedi'u cymryd, er mwyn gwella i ba raddau y bydd yn cwrdd â'r gofyniad perfformiad yn y flwyddyn ariannol yn dilyn y flwyddyn ariannol y mae'r adroddiad yn ymwneud â hi.

3.4.8.15.4 Rhaid cynnwys unrhyw argymhelliad a wneir gan y Pwyllgor, ond na chafodd ei fabwysiadu gan y Pwyllgor Gwaith cyn cyhoeddi, yn yr adroddiad gyda rhesymau pam nad yw'r Pwyllgor Gwaith wedi gwneud y newidiadau a argymhellir gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

3.4.8.16 Asesiad ~~o~~berfformiad gan ~~Panel~~

3.4.8.16.1 O leiaf unwaith yn ystod cylch etholiadol cynhelir asesiad o berfformiad gan banel yn ystod y cyfnod rhwng etholiadau cyffredin ar gyfer cynghorwyr i'r Cyngor. Gall y Cyngor ddewis comisiynu mwy nag un asesiad gan banel mewn cylch etholiadol, ond nid yw hyn yn ofynnol o dan y ddeddfwriaeth. (Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021).

3.4.8.16.2 Rhaid i'r Cyngor gyhoeddi adroddiad ar asesiad o berfformiad gan banel o leiaf chwe mis cyn dyddiad yr etholiad cyffredin nesaf. Y Pwyllgor Gwaith sy'n gyfrifol am hyn ar ran y Cyngor.

3.4.8.16.3 Rhaid i'r Pwyllgor Gwaith drefnu bod drafft o'i ymateb i'r asesiad o berfformiad gan banel ar gael i'w Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, a rhaid i'r pwyllgor hwnnw wedyn adolygu'r ymateb drafft a gall wneud unrhyw argymhellion ynglŷn â newidiadau i'r ymateb i asesiad y panel.

3.4.8.16.4 Os nad yw'r Pwyllgor Gwaith yn gwneud newid a argymhellwyd gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, mae'n rhaid iddo nodi'r argymhelliad yn ei ymateb terfynol a'r rhesymau pam na wnaethpwyd y newid ganddo.

3.4.8.17 Archwiliad Arbennig gan yr Archwilydd Cyffredinol

3.4.8.17.1 Os yw'r Archwilydd Cyffredinol yn cynnal archwiliad arbennig (gan ei fod o'r farn nad yw'r Cyngor, neu efallai na fydd y Cyngor, yn cwrdd â'i ofynion perfformiad), a bod adroddiad yn cael ei anfon at y Cyngor, cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl derbyn adroddiad o'r fath, rhaid i'r Cyngor sicrhau ei fod ar gael i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

3.4.8.17.2 Pe bai gofyn i'r Cyngor ymateb i adroddiad a gyhoeddir yn unol â pharagraff 3.4.8.17.1 uchod, rhaid i'r Cyngor sicrhau bod drafft o'r ymateb ar gael i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Rhaid i'r Pwyllgor adolygu'r ymateb drafft a chaiff wneud argymhellion ar gyfer newidiadau i'r datganiad a wnaed mewn ymateb i ba gamau, os o gwbl, y mae'r Cyngor yn bwriadu eu cymryd mewn ymateb i'r argymhellion a wnaed gan yr Archwilydd Cyffredinol.

3.4.8.17.3 Rhaid cynnwys unrhyw argymhelliad a wneir gan y Pwyllgor, ond na chafodd ei fabwysiadu gan y Cyngor cyn cyhoeddi, yn yr ymateb gyda rhesymau pam nad yw'r Cyngor wedi gwneud y newidiadau a argymhellir gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad	8 Mai 2025
Pwnc	ER GWYBODAETH YN UNIG: Crynodeb Archwilio Blynnyddol 2024
Pennaeth Gwasanaeth	Carys Edwards Pennaeth Proffesiwn AD a Trawsnewid Trawsnewid Corfforaethol
Awdur yr Adroddiad	Gwyndaf Parry Rheolwr Perfformiad a Gwella Trawsnewid Corfforaethol
Natur a Rheswm dros Adrodd O dan Gylch Gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, mae'n ofynnol iddo oruchwylio trefniadau archwilio allanol (3.4.8.11.3) a goruchwylio effeithiolrwydd cysylltiadau rhwng archwilio allanol ac archwilio mewnol ac asiantaethau arolygu neu gyrff perthnasol eraill (3.4.8.11.4). Mae'n ofynnol i'r Pwyllgor hefyd dderbyn ac ystyried adroddiadau gan unrhyw reoleiddwyr neu arolygwyr eraill, fydd yn ffynhonnell sicrwydd defnyddiol (3.4.8.13.1).	

1.0 CYFLWYNIAD

- 1.1 Mae'r adroddiad hwn yn nodi'r sefyllfa o ran cyflawni rhaglen waith Archwilio Cymru mewn perthynas â cyflawni'r dyletswyddau canlynol; Archwilio'r cyfrifon, Gwerth am arian, Yr egwyddor datblygu cynaliadwy.
- 1.2 Cynhaliwyd archwiliad o Gyfrifon Cyngor Sir Ynys Mon 2023-24.
- 1.3 Adolygiad sicrwydd ac asesu risg drwy adolygu trefniadau y mae'r Cyngor wedi eu rhoi ar waith i sicrhau gwerth am arian o ran defnyddio ei adnoddau.
- 1.4 Gofal heb ei drefnu - fe adolygwyd sut y mae partneriaid yn cydweithio i wella llif cleifion allan o ysbytai yn y rhanbarth.
- 1.5 Cynaliawdwyedd ariannol - adolygwyd cynaliadwyedd ariannol y Cyngor gan gynnwys ffocws ar y camau gweithredu, y cynlluniau a'r trefniadau i bontio bylchau yn y cyllid ac ymdrin â phwysau ariannol dros y tymor canolig.
- 1.6 Mae'r adroddiad yn darparu rhestr o adroddiadau cenedlaethol Archwilio Cymru a gyhoeddwyd yn 2024 ynghyd â gwaith sy'n mynd rhagddo ac a gynlluniwyd ar gyfer 24-25.

2.0 ARGYMHELLIAD

2.1 Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn:

- Ystyried yr adroddiad a nodi'r sicrwydd a ddarperir ynddo.

Cyngor Sir Ynys Môn

Crynodeb Archwilio Blynyddol 2024

Dyddiad Cyhoeddi: Ebrill 2025

Dyma ein crynodeb archwilio ar gyfer Cyngor Sir Ynys Môn. Mae'n dangos y gwaith a gwblhawyd ers y Crynodeb Archwilio Blynyddol diwethaf a gyhoeddwyd ym mis Ebrill 2024. Mae ein crynodeb archwilio'n rhan o ddyletswyddau Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Ceir rhagor o wybodaeth am y dyletswyddau hyn ar ein [gwefan](#).

Ynglŷn â'r Cyngor

Rhai o'r gwasanaethau y mae'r Cyngor yn eu darparu

Ffeithiau allweddol

Mae gan y Cyngor 35 o gynghorwyr sy'n cynrychioli'r pleidiau gwleidyddol canlynol:

- Plaid Cymru 20
- Annibynwyr Ynys Môn 8
- Y Grŵp Annibynnol 4
- Llafur Cymru 3

Gwariodd y Cyngor £184 miliwn ar ddarparu gwasanaethau¹ yn ystod 2023-24².

¹ Rydym yn diffinio gwariant ar wasanaethau fel cost gwasanaethau a godir ar y gronfa gyffredinol o'r Dadansoddiad Ariannu Gwariant, namyn costau unrhyw wasanaethau a ariennir o'r Cyfrif Refeniw Tai, gan ychwanegu praeseptau, ardollau a llog ar ddyledion.

² Ffynhonnell: Datganiad Cyfrifon 2023-24

Ffeithiau allweddol

O ran y sefyllfa ar 31 Mawrth 2024, roedd gan y Cyngor £38 miliwn o gronfeydd ariannol wrth gefn defnyddiadwy³. Mae hyn yn cyfateb i 21% o wariant blynyddol y Cyngor ar wasanaethau⁴.

Mae 2% o ardaloedd Sir Fôn yn rhai yr ystyrir eu bod ymhlith y 10% o ardaloedd mwyaf amddifadus yng Nghymru, sef y pedwerydd isaf o'r 22 o gynghorau unedol yng Nghymru⁵.

Rhagamcanir y bydd poblogaeth Sir Fôn yn gostwng 0.2% rhwng 2024 a 2043 o 69,800 i 69,600, gan gynnwys gostyngiad a ragwelir o 8% yn nifer y plant, gostyngiad o 7% yn nifer y boblogaeth o oedran gweithio a chynnydd o 17% yn nifer y bobl 65 oed a throsodd⁶.

Dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol

Fe wnaethom gwblhau gwaith yn ystod 2023-24 i gyflawni'r dyletswyddau canlynol

- **Archwilio'r Cyfrifon**

Bob blwyddyn, mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio datganiadau ariannol y Cyngor i wneud yn siŵr y rhoddir cyfrif priodol am arian cyhoeddus.

- **Gwerth am arian**

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio pa un a yw'r Cyngor wedi sefydlu trefniadau i gael gwerth am arian am yr adnoddau y mae'n eu defnyddio, a rhaid iddo fod wedi'i argyhoeddi ei fod wedi gwneud hyn.

- **Yr egwyddor datblygu cynaliadwy**

Mae angen i gyrff cyhoeddus gydymffurfio â'r ddyletswydd datblygu cynaliadwy wrth bennu eu hamcanion llesiant a chymryd camau i'w cyflawni. Rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol asesu i ba raddau y maent yn gwneud hyn.

³ Rydym yn diffinio cronfeydd ariannol wrth gefn defnyddiadwy fel cronfeydd wrth gefn y gellir eu defnyddio ar gyfer costau refeniw, lle nad yw'r diben wedi'i ddiogelu gan y gyfraith. Mae hyn yn golygu cyfanswm y gronfa gyffredinol, cronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi a balansau ysgolion. Nid yw'n cynnwys cronfeydd wrth gefn y Cyfrif Refeniw Tai, derbyniadau cyfalaf na grantiau cyfalaf anghymwysedig.

⁴ Ffynhonnell: Datganiad Cyfrifon 2023-24

⁵ Diffinnir ardal yn y cyd-destun hwn fel 'Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is'. Ffynhonnell: StatsCymru

⁶ Ffynhonnell: [StatsCymru, Amcanestyniadau o'r Boblogaeth](#)

Yr hyn a ganfuom

Archwiliad o Gyfrifon Cyngor Sir Ynys Môn 2023-24

Bob blwyddyn, rydym yn archwilio datganiadau ariannol y Cyngor.

I gyflawni dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol rydym yn cwblhau prosiectau penodol, ond rydym hefyd yn dibynnu ar waith archwilio arall, a gwaith cyrff rheoleiddio megis Arolygiaeth Gofal Cymru ac Estyn (yr arolygiaeth addysg). Rydym yn cymryd canfyddiadau ein gwaith archwilio i ystyriaeth wrth asesu pa un a yw'r Cyngor wedi sefydlu trefniadau i sicrhau gwerth am arian. Caiff ein canfyddiadau a'n casgliadau eu crynhoi isod.

Ar gyfer 2023-24:

- cyflwynwyd y datganiadau drafft i'w harchwilio ar 28 Mehefin 2024. Roedd hyn cyn y terfyn amser a bennwyd gan Lywodraeth Cymru, sef 30 Mehefin 2024.
- roedd ansawdd y datganiadau drafft a gyflwynwyd i'w harchwilio'n dda ar y cyfan.
- rhoddodd yr Archwilydd Cyffredinol farn ddiamod bod datganiadau ariannol y Cyngor yn gywir a theg ar 4 Rhagfyr 2024, ar ôl y terfyn amser y cytunwyd arno gyda Llywodraeth Cymru, sef 30 Tachwedd 2024. Cwblhawyd ein gwaith archwilio cyn terfyn amser Llywodraeth Cymru, ac roedd yr oedi cyn ardystio'r cyfrifon i'w briodoli i amserlen cyfarfodydd y Cyngor.
- cafodd Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac Adroddiad Naratif y Cyngor eu paratoi yn unol â Chod CIPFA a chanllawiau perthnasol. Roeddent hefyd yn gyson â'r datganiadau ariannol a baratowyd gan y Cyngor ac â'n gwybodaeth ni am y Cyngor.
- fe wnaed nifer o newidiadau i ddatganiadau ariannol y Cyngor a gododd o'n gwaith archwilio, gyda'r rheiny'n cael eu dwyn i sylw'r Pwyllgor Archwilio yn ein Hadroddiad ar yr Archwiliad o'r Datganiadau Ariannol ym mis Tachwedd 2024.
- yn ogystal â chyfrifoldebau'r Archwilydd Cyffredinol am archwilio datganiadau ariannol y Cyngor, mae ganddo gyfrifoldeb hefyd am ardystio nifer o hawliadau am grantiau a ffurflenni grantiau. Ar adeg ein Crynodeb Archwilio Blynyddol blaenorol, roedd gwaith i brofi nifer o hawliadau am Fudd-dal Tai'n dal i fynd rhagddo; ers hynny mae hawliadau 2021-22 a 2022-23 wedi cael eu hardystio ac mae gwaith i brofi hawliadau 2023-24 yn dal i fynd rhagddo.
- cyhoeddodd yr Archwilydd Cyffredinol y dystysgrif a oedd yn cadarnhau bod yr archwiliad o'r cyfrifon ar gyfer 2023-24 wedi cael ei gwblhau.

Adolygiad sicrwydd ac asesu risg

Fe wnaethom adolygu'r trefniadau y mae'r Cyngor wedi eu rhoi ar waith i sicrhau gwerth am arian o ran defnyddio ei adnoddau. Fe gynhyrchom ni'r adroddiad canlynol o'n gwaith sicrwydd ac asesu risg:

- Pennu amcanion llesiant – fe wnaethom fwrw golwg ar ddull y Cyngor o bennu ei amcanion llesiant. Canfuom fod y Cyngor wedi cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy yn y broses o bennu ei amcanion llesiant newydd; fodd bynnag, ceir cyfleoedd i gryfhau'r defnydd o ddata ac adnabod y cyllid gofynnol.

Gofal heb ei drefnu

Fe wnaethom adolygu sut y mae partneriaid yn cydweithio i wella llif cleifion allan o ysbytai yn y rhanbarth. Mae rhyddhau cleifion yn amserol wedi bod yn her, nid dim ond yn lleol ond ledled Cymru a'r tu hwnt. Ein nod oedd darganfod sut y mae'r rhanbarth yn mynd i'r afael â'r materion hyn ac yn lleihau i'r eithaf y risgiau sy'n gysylltiedig ag oedi, sy'n gallu effeithio'n sylweddol ar brofiadau a deilliannau cleifion.

Canfuom, er bod partneriaid yn deall ac yn dangos ymrwymiad i wella llif cleifion allan o'r ysbyty, fod perfformiad yn dal i fod yn her eithriadol gydag effeithiau andwyol ar gyfer profiad a gofal cleifion. Rhaid i bartneriaid barhau i weithio'n unigol ac yn gydweithredol i osod a gweithredu canllawiau eglur, lliniaru'r heriau a achosir gan lai o gapasiti a gofal mwy cymhleth, a sicrhau yr eir ati'n barhaus i fonitro, herio, a chynyddu i'r eithaf effaith gweithgareddau.

Rydym wedi gwneud 16 o argymhellion i'r Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol, y mae cyflawni rhai ohonynt yn galw am gydweithio rhwng y Cyngor a'i bartneriaid rhanbarthol. Roedd y rhain ym meysydd hyfforddiant, monitro cleifion sy'n aros am ofal parhaus ar ôl cael eu rhyddhau, gwella'r modd y rhennir gwybodaeth, a chryfhau goruchwyliaeth ar berfformiad, gan gynnwys defnyddio'r gronfa integreiddio rhanbarthol.

Cynaliadwyedd ariannol

Yn ystod 2024, fe wnaethom adolygu cynaliadwyedd ariannol y Cyngor gan gynnwys ffocws ar y camau gweithredu, y cynlluniau a'r trefniadau i bontio bylchau yn y cyllid ac ymdrin â phwysau ariannol dros y tymor canolig. Canfuom fod gan y Cyngor drefniadau da i ymateb i heriau ariannol yn y tymor byr a chanolig, ond nad yw wedi ffurfioli ei drefniadau i gynllunio a goruchwyllo ei gynaliadwyedd ariannol tymor hwy.

Adroddiadau a chynhyrchion cenedlaethol a gyhoeddwyd yn 2024

Yn ogystal â gwaith lleol ym mhob cyngor, bob blwyddyn rydym hefyd yn cynnal astudiaethau ar draws y sector llywodraeth leol i wneud argymhellion ar gyfer gwella gwerth am arian. Fe gyhoeddodd ni'r adroddiadau canlynol yn 2024 a allai fod yn ddefnyddiol i'r Cyngor ac sydd i'w cael ar ein gwefan.

Teitl yr adroddiad	Dyddiad cyhoeddi a dolen i'r adroddiad
Cynaliadwyedd Ariannol Llywodraeth Leol	Rhagfyr 2024
Mae'r diweddariad i'r Offeryn Data Cynaliadwyedd Ariannol Llywodraeth Leol bellach yn cynnwys data o gyfrifon drafft 2023-24	Rhagfyr 2024
Y Fenter Twyll Genedlaethol yng Nghymru 2022-23	Hydref 2024
Teithio llesol (adroddiad ac offeryn data)	Medi 2024
Llywodraethu Awdurdodau Tân ac Achub	Medi 2024
Tai fforddiadwy	Medi 2024
Digidol o Fwriad? - Gwersi o'n hadolygiad o strategaethau digidol ar draws cynghorau yng Nghymru	Awst 2024
Defnyddio gwybodaeth am berfformiad: safbwynt defnyddwyr gwasanaethau a deilliannau – Crynodeb o ganfyddiadau ein hadolygiad yng nghynghorau Cymru	Gorffennaf 2024
Llywodraethu Awdurdodau'r Parciau Cenedlaethol	Ebrill 2024
Cefnogi Wcreiniaid yng Nghymru	Mawrth 2024
O ymdrin â heriau wrth iddynt godi i ddiogelu at y dyfodol – yr her i wasanaethau cyhoeddus Cymru	Chwefror 2024

Teitl yr adroddiad	Dyddiad cyhoeddi a dolen i'r adroddiad
Cynllunio ar gyfer datblygu cynaliadwy – Adnewyddu safleoedd tir llwyd	Ionawr 2024

Gwaith sydd yn yr arfaeth ar gyfer 2024-25

Fe wnaethom hefyd fwrw golwg ar yr heriau a'r cyfleoedd allweddol sy'n wynebu'r Cyngor. Gallai'r rhain gael effaith ar allu'r Cyngor i gyflawni ei rwymedigaethau cyfreithiol mewn perthynas â'r egwyddor datblygu cynaliadwy a'r modd y mae'n defnyddio ei adnoddau.

Mae ein gwaith arfaethedig ar gyfer 2024-25 yn cynnwys:

- Sicrwydd ac asesu risg
- Gwaith prosiect lleol – Rheolaeth Strategol o Falansau a Chronfeydd Wrth Gefn
- Gwaith prosiect lleol – Sefydlu Awdurdod Iechyd Porthladd

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol ar y llywodraeth, ac fe'i penodwyd gan Ei Mawrhydi'r Frenhines. Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn gwneud ei waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Swyddfa Archwilio Cymru, sy'n fwrdd statudol a sefydlwyd at y diben hwnnw ac i fonitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol. Caiff Swyddfa Archwilio Cymru ei dwyn i gyfrif gan y Senedd.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, gan gynnwys awdurdodau unedol, yr heddlu, awdurdodau tân ac achub, parciau cenedlaethol a chynghorau cymuned. Mae hefyd yn cynnal astudiaethau o werth am arian mewn llywodraeth leol, yn asesu cydymffurfiaeth â'r gofynion sy'n weddill o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 a gall gynnal arolygiadau arbennig dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

Y tu hwnt i lywodraeth leol, yr Archwilydd Cyffredinol yw archwilydd allanol Llywodraeth Cymru a'r cyrff cyhoeddus a noddir ganddi ac sy'n gysylltiedig â hi, Comisiwn y Senedd a chyrff y Gwasanaeth Iechyd Gwladol yng Nghymru.

Archwilio Cymru yw'r enw cyfunol anstatudol ar gyfer Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru, sy'n endidau cyfreithiol ar wahân sydd â'u swyddogaethau cyfreithiol eu hunain, fel a ddisgrifir uchod. Nid yw Archwilio Cymru yn endid cyfreithiol.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg.

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad	8 Mai 2025
Pwnc	ER GWYBODAETH YN UNIG: Rhaglen Waith ac Amserlen Archwilio Cymru - Diweddariad Chwarterol 31 Rhagfyr 2024
Pennaeth Gwasanaeth	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 MarcJones@ynysmon.llyw.cymru
Awdur yr Adroddiad	Gwyndaf Parry Rheolwr Rhaglen, Cynllunio a Perfformiad Corfforaethol gwyndafparry@ynysmon.llyw.cymru
Natur a Rheswm dros Adrodd O dan Gylch Gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, mae'n ofynnol iddo oruchwylio trefniadau archwilio allanol (3.4.8.11.3) a goruchwylio effeithiolrwydd cysylltiadau rhwng archwilio allanol ac archwilio mewnol ac asiantaethau arolygu neu gyrff perthnasol eraill (3.4.8.11.4). Mae'n ofynnol i'r Pwyllgor hefyd dderbyn ac ystyried adroddiadau gan unrhyw reoleiddwyr neu arolygwyr eraill, fydd yn ffynhonnell sicrwydd defnyddiol (3.4.8.13.1).	

1.0 CYFLWYNIAD

- 1.1 Mae'r adroddiad hwn yn nodi'r sefyllfa o ran cyflawni rhaglen waith Archwilio Cymru mewn perthynas â:
- darparu'r Crynodeb Archwilio Blynnyddol
  - gwaith archwilio ariannol ar Ddatganiad Cyfrifon 2023-24, wedi ei gwblhau Rhagfyr 2024
  - ardystiad parhaus o Ddatganiadau Grant (ar gyfer 2022-23 a 2023-24), gan gynnwys Cyfraniadau Pensiynau Athrawon, Trethi Annomestig a Chymhorthdal Budd-dal Tai, wedi cwblhau mis Tachwedd 2024
  - gwaith archwilio perfformiad 2022-23, gan gynnwys Adolygiad Thematig o Ofal heb ei Drefnu, a gyflwynwyd i gyfarfod arbennig o'r Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio ar 13 Tachwedd 2024.
  - gwaith archwilio perfformiad 2023-24, sy'n cynnwys adolygiadau thematig o Gomisiynu, lle mae gwaith maes yn cael ei wneud ar hyn o bryd, a Chynaliadwyedd Ariannol, lle mae'r adroddiad wedi cael ei gymeradwyo a'i gyflwyno i'r Pwyllgor yn ei gyfarfod ym mis Chwefror 2025. Mae'r prosiect lleol; adolygiad o drefniadau seibr ddiogelwch wedi ei ddileu ers paratoi yr adroddiad yma.

- Mae prosiect lleol ar y gweill ar gyfer 2024-25, yn gysylltiedig â threfniadau ar gyfer sefydlu Awdurdod Iechyd Porthladd, yn ogystal â gwaith parhaus i asesu lefel y sicrwydd archwilio sydd ei angen.
- 1.2 Mae'r Diweddariad hwn hefyd yn darparu trosolwg o'r astudiaethau cenedlaethol awdurdod lleol a gynlluniwyd ac sy'n mynd rhagddynt, a ph'un a fwriedir gwneud unrhyw waith maes yng Nghyngor Sir Ynys Môn. Bydd gwaith maes yn y Cyngor ar gyfer yr astudiaeth cenedlaethol; Cynllunio Cyfalaf mewn Llywodraeth Leol.
  - 1.3 Mae'r adroddiad hefyd yn rhoi trosolwg o waith sy'n cael ei wneud ledled Cymru gan Estyn ac Arolygiaeth Gofal Cymru. Nid yw'n manylu ar unrhyw waith penodol yn gysylltiedig â'r Cyngor.
  - 1.4 Mae'r adroddiad yn darparu rhestr o adroddiadau cenedlaethol Archwilio Cymru a gyhoeddwyd yn 2024, ynghyd â gwaith sy'n mynd rhagddo ac a gynlluniwyd.
  - 1.5 Yn olaf, mae'r adroddiad yn manylu ar ddigwyddiadau ac adnoddau'r Gyfnewidfa Arfer Dda.

2.0 ARGYMHELLIAD

- 2.1 Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn:
  - Ystyried yr adroddiad a nodi'r sicrwydd a ddarperir ynddo.

Rhaglen Waith ac Amserlen Archwilio Cymru – Cyngor Sir Ynys Môn

Diweddariad chwarterol: 31 Rhagfyr 2024

Crynodeb Archwilio Blynyddol

Disgrifiad	Amserlen	Statws
Adroddiad yn crynhoi gwaith archwilio wedi'i gwblhau ers y Crynodeb Archwilio Blynyddol diwethaf, a gyhoeddwyd ym mis Chwefror 2024.	Chwefror 2024	Adroddiad yn aros i gael ei ddrafftio.

Gwaith Archwilio Ariannol

Disgrifiad	Cwmpas	Amserlen	Statws
Archwiliad o Ddatganiad Cyfrifon 2023-24 y Cyngor	Archwiliad statudol o Ddatganiadau Ariannol a Datganiad Llywodraethu Blynyddol y Cyngor ar gyfer y flwyddyn yn diweddu ar 31 Mawrth 2024.	Tachwedd 2024	Ardystiedig 4 Rhagfyr 2024
Archwiliad o ddatganiad 24-25 y Cyngor	Archwiliad statudol o Ddatganiadau Ariannol a Datganiad Llywodraethu Blynyddol y Cyngor ar gyfer y flwyddyn yn diweddu ar 31 Mawrth 2025.	Hydref 2025	Gwaith archwilio i'w ddechrau
Ardystio Ffurflenni Grant: Cyfraniadau Pensiwn Athrawon ar gyfer y flwyddyn ariannol 2023-24	Ardystio nad oes dim wedi dod i'n sylw i ddangos bod y ffurflen: • Ddim yn cael ei nodi'n deg • Ddim yn unol â'r telerau ac amodau perthnasol	Tachwedd 2024	Ardystiedig 25 Tachwedd 2024

Disgrifiad	Cwmpas	Amserlen	Statws
Ardystio Ffurflenni Grant: Ardrethi Annomestig 2023-24	Ardystio nad oes dim wedi dod i'n sylw i ddangos bod y ffurflen: • Ddim yn cael ei nodi'n deg • Ddim yn unol â'r telerau ac amodau perthnasol	Rhagfyr 2025	Ardystiedig 5 Rhagfyr 2024
Ardystio Ffurflenni Grant: Cymhorthdal Budd-dal Tai 2022-23	Ardystio nad oes dim wedi dod i'n sylw i ddangos bod y ffurflen: • Ddim yn cael ei nodi'n deg • Ddim yn unol â'r telerau ac amodau perthnasol	Chwefror 2025	Gwaith archwilio'n parhau
Ardystio Ffurflenni Grant: Cymhorthdal Budd-dal Tai 2023-24	Ardystio nad oes dim wedi dod i'n sylw i ddangos bod y ffurflen: • Ddim yn cael ei nodi'n deg • Ddim yn unol â'r telerau ac amodau perthnasol	Mawrth 2025	Gwaith archwilio'n parhau

Gwaith Archwilio Perfformiad

Gwaith Archwilio Perfformiad 2023-24	Cwmpas	Amserlen	Statws
Adolygiad thematig – comisiynu	Adolygiad sy'n canolbwyntio ar sut mae trefniadau cynghorau ar gyfer comisiynu, cymhwyso ystyriaethau gwerth am arian a'r egwyddor datblygu cynaliadwy.	Mawrth 2024– Mawrth 2025	Gwaith maes wedi'i gwblhau. Adroddiad yn cael ei ddrafftio

Gwaith Archwilio Perfformiad 2023-24	Cwmpas	Amserlen	Statws
Adolygiad thematig – Cynaliadwyedd Ariannol	Adolygiad o gynaliadwyedd ariannol cynghorau gan gynnwys canolbwyntio ar y camau gweithredu, y cynlluniau a'r trefniadau i bontio bylchau mewn cyllid a mynd i'r afael â phwysau ariannol dros y tymor canolog.	Mawrth – Rhagfyr 2024	I'w gyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio 11 Chwefror 2025 Adroddiad Lleol a gyhoeddwyd Tachwedd 2024 Adroddiad Cenedlaethol a gyhoeddwyd Rhagfyr 2024

Gwaith Archwilio Perfformiad 2024-25	Cwmpas	Amserlen	Statws
Asesiad Sicrwydd a Risg	Prosiect i nodi lefel sicrwydd archwilio a/neu lle gallai fod angen gwaith archwilio pellach yn y blynyddoedd i ddod mewn perthynas â risgiau i'r Cyngor roi trefniadau priodol ar waith i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio adnoddau a gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy.	Parhaus	Gwaith maes Parhaus a gweithdy wedi'i drefnu ym mis Chwefror 2025
Gwaith prosiect lleol – Adolygiad o Drefniadau Seiberddiogelwch	Adolygiad o'r trefniadau sydd gan y Cyngor ar waith i ddarparu seiberddiogelwch.	Ebrill – Gorffennaf 2025	Cwmpasu
Gwaith prosiect lleol – Sefydlu Awdurdod Iechyd Porthladd	Adolygiad o'r trefniadau sydd gan y Cyngor ar waith i sefydlu awdurdod iechyd porthladdoedd.	CBSW	Cwmpasu

Astudiaethau cenedlaethol llywodraeth leol wedi'u cynllunio/ar y gweill

Astudio	Cwmpas	Amserlen	Statws	Gwaith maes wedi'i gynllunio yng Nghyngor Sir Ynys Môn
Llety Dros Dro	Archwilio'r costau, y galw a sut mae gwasanaethau'n gweithio gyda'i gilydd i ddatblygu'r ymateb i lety dros dro.	Cyhoeddi adroddiad ar y gweill ar gyfer Gwanwyn 2025	Gwaith maes ar y gweill Mae arolygon wedi cael eu rhoi i Benaethiaid Tai a Swyddogion Adran 151 ym mhob prif gyngor.	Cyfweliadau yn y cyngorau canlynol: - Conwy - Sir benfro - Caerdydd - Casnewydd - Wrecsam
Cynllunio Cyfalaf mewn Llywodraeth Leol	Archwilio a yw buddsoddiad cyfalaf yn y sylfaen asedau mewn llywodraeth leol yn gallu cadw i fyny â'r galw	Gwaith maes Ionawr i Ebrill ac adrodd yn Haf 2025	Cwmpasu	Cyfweliadau a gynlluniwyd yn y cyngorau canlynol: - Ynys Môn - Castell-nedd Port Talbot - Powys - Rhondda Cynon Taf - Abertawe - Torfaen
Gwasanaethau Plant (Amnewid Cyfyngiadau ariannol / gwasanaethau llywodraeth leol yn ôl disgresiwn)	Cwmpasu ar y gweill gyda ffocws tebygol ar y costau a'r galw am wasanaethau, a sut mae cyngorau a'u partneriaid yn gweithio i wella gwerth am arian gwasanaethau.	CBSW	Cwmpasu	CBSW

Estyn

Gwnaethom arolygu gwasanaethau addysg llywodraeth leol Casnewydd yn ystod tymor yr hydref. Gwnaethom hefyd gynnal arolygiad o waith ieuenctid yr awdurdod lleol. Nodwyd ymarfer cryf gennym yn y ddarpariaeth yng Nghasnewydd, yn enwedig mewn meysydd sy'n gysylltiedig â chefnogi cyllid ysgolion, llawer o agweddau ar wella ysgolion ac ADY, yn ogystal â'r gwaith sy'n cael ei wneud i ddatblygu addysg cyfrwng Cymraeg. Tynnwyd sylw at effaith arweinyddiaeth gref ar lefel cyfarwyddwr a'i heffaith ar gyflawni swyddogaethau allweddol sy'n ymwneud â'i rôl ac ansawdd y swyddogaethau hynny.

Cynhaliwyd ymweld monitro â gwasanaethau addysg llywodraeth leol Torfaen fel rhan o'n proses gweithgarwch dilynol ar gyfer awdurdod sy'n achosi pryder sylweddol. Yn ystod yr ymweliad, gwerthuswyd cynnydd yn erbyn yr argymhellion o'r arolygiad craidd. Canfuwyd bod gwasanaethau addysg llywodraeth leol Torfaen wedi gwneud cynnydd sylweddol wrth fynd i'r afael ag elfennau allweddol o'r argymhellion a chawsant eu tynnu o'r categori gweithgarwch dilynol. Y ffactor allweddol wrth sicrhau gwelliant fu'r cynnydd mewn capasiti arwain ar lefel Prif Weithredwr a Chyfarwyddwr sydd wedi cael effaith sylweddol ar sicrhau cynnydd pwysig o ran disgwyliadau, prosesau a darparu. Cynhaliwyd ymweliad estynedig arolygwyr cyswllt â Sir Ddinbych ym mis Hydref, a ganolbwyntiodd ar agweddau penodol ar bresenoldeb ac anghenion dysgu ychwanegol.

Yn ystod tymor yr gwanwyn, byddwn yn arolygu gwasanaethau addysg llywodraeth leol a gwaith ieuenctid Powys. Byddwn yn gynnal ymweliad estynedig arolygwyr cyswllt â Phen-y-bont ar Ogwr a fydd yn canolbwyntio ar ei Gynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg a'r gwaith mae'n ei wneud i wella presenoldeb. Byddwn hefyd yn cyfrannu at adolygiad ar y cyd AGC o drefniadau amddiffyn plant yn Sir Benfro a'i gwaith dilynol ar Adolygiad Cyflym o drefniadau amddiffyn.

Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC)

	Cwmpas	Amserlen	Statws
Gwaith arfaethedig AGC 2025-26 Adolygiadau thematig Tîm Anabledd Dysgu Cymunedol (CLDT) Arolygiadau lechyd Meddwl Cymunedol	Yn 2025-6, byddwn yn parhau â rhaglen gydweithio flynyddol sy'n canolbwyntio ar Dîm Anabledd Dysgu Cymunedol a Thîm lechyd Meddwl Cymunedol		
Adolygiad ar y cyd gan Arolygiaethau o Drefniadau Amddiffyn Plant	Adolygiad ar y cyd Arolygiaethau o Drefniadau Amddiffyn Plant: Sir Benfro	Mawrth 2025	Arolygiad yn yr arfaeth

	Cwmpas	Amserlen	Statws
Trefniadau Diogelu wrth Amddifadu o Ryddid	Adroddiad Monitro Blynyddol Trefniadau Diogelu wrth Amddifadu o Ryddid ar gyfer Iechyd a Gofal Cymdeithasol 2023-24	Chwefror 2025	Heb ei gyhoeddi eto
Adroddiad Blynyddol	<u>Adroddiad Blynyddol y Prif Arolygydd 2023-2024</u>	Tachwedd 2024	Cyhoeddwyd
Cymorth iechyd meddwl i blant a phobl ifanc	<u>Adolygiad ar y Cyd: Sut mae gwasanaethau gofal iechyd, gwasanaethau addysg a gwasanaethau plant yn cefnogi anghenion iechyd meddwl plant a phobl ifanc yng Nghymru?</u>	Tachwedd 2024	Cyhoeddwyd
Arolygiadau Eraill sydd yn yr Arfaeth	Gwiriad Gwella: Gwasanaethau plant Cyngor Sir Ddinbych	Chwefror 2025	
	Arolygiad Gwerthuso Perfformiad: Cyngor Dinas Casnewydd	Chwefror 2025	
Adolygiad perfformiad Awdurdodau Lleol a Cafcass Cymru	<u>Sut rydym yn arolygu gwasanaethau awdurdodau lleol a CAFcass Cymru</u> Rydym yn parhau i arolygu Awdurdodau Lleol yn unol â'n Cod Ymarfer wedi'i ddiweddarau ar gyfer ein gweithgarwch arolygu awdurdodau lleol Arolygiaeth Gofal Cymru <u>Rydym wedi diwygio ein Cod Ymarfer</u>	Tachwedd 2024	Cyhoeddwyd
Arolygiadau Chwarter 3	<u>Gwiriad gwella awdurdod lleol: Gwasanaethau oedolion Cyngor Sir Ynys Môn</u>	Awst 2024	Cyhoeddwyd

	Cwmpas	Amserlen	Statws
	Tîm Iechyd Meddwl Cymunedol y Drenewydd	Hydref 2024	Cyhoeddwyd
	Gwiriad sicrwydd awdurdod lleol: Gwasanaethau oedolion Castell-nedd Port Talbot	Tachwedd 2024	Cyhoeddwyd
	Arolygiad Gwerthuso Perfformiad: Gwasanaethau plant Cyngor Sir Caerfyrddin	Rhagfyr 2024	Cyhoeddwyd
	Gwiriad Sicrwydd: Gwasanaethau oedolion Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili	Tachwedd 2024	Heb ei gyhoeddi eto
	Gwiriad Gwella: Gwasanaethau oedolion Cyngor Gwynedd	Hydref 2024	Heb ei gyhoeddi eto

Adroddiadau cenedlaethol Archwilio Cymru ac allbynnau eraill a gyhoeddwyd yn 2024

Teitl yr adroddiad	Dyddiad cyhoeddi a dolen i'r adroddiad
Gwasanaethau canser yng Nghymru	Ionawr 2025
Cynaliadwyedd Ariannol Llywodraeth Leol	Rhagfyr 2024
Offeryn Data Cynaliadwyedd Ariannol Llywodraeth Leol nawr yn cynnwys data o gyfrifon drafft 2023-24	Rhagfyr 2024
Y Fenter Twyll Genedlaethol yng Nghymru 2022-23	Hydref 2024
Teithio llesol (adroddiad ac offeryn data)	Medi 2024
Llywodraethu Awdurdodau Tân ac Achub	Medi 2024

Teitl yr adroddiad	Dyddiad cyhoeddi a dolen i'r adroddiad
Tai fforddiadwy	Medi 2024
Cyllid y GIG – a diweddariad i'r offeryn data hyd at 31 Mawrth 2024	Awst 2024
Digidol o fwriad? – Gwersi o'n hadolygiad o strategaethau digidol ar draws cynghorau yng Nghymru	Awst 2024
Defnyddio gwybodaeth am berfformiad: safbwynt defnyddwyr gwasanaethau a deilliannau – Crynodeb o ganfyddiadau ein hadolygiad yng nghynghorau Cymru	Gorffennaf 2024
Cefnogaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer TVR Automotive Ltd	Gorffennaf 2024
A465 Adran 2 – diweddariad	Mehefin 2024
Peilot paru data Fferylliaeth Gymunedol	Mai 2024
Llywodraethu Awdurdodau'r Parciau Cenedlaethol	Ebrill 2024
Cefnogi Wcreiniaid yng Nghymru	Mawrth 2024
O ymdrin â heriau wrth iddynt godi i ddiogelu at y dyfodol – yr her i wasanaethau cyhoeddus Cymru	Chwefror 2024
Adroddiad Dilynol ar Effeithiolrwydd – Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr	Chwefror 2024
Diweddariad i offeryn Data Cynaliadwyedd Ariannol Llywodraeth Leol yn defnyddio data o gyfrifon drafft 2022-23	Ionawr 2024
Cynllunio ar gyfer datblygu cynaliadwy – adfywio tir llwyd	Ionawr 2024

Adroddiadau cenedlaethol Archwilio Cymru ac allbynnau eraill (gwaith ar y gweill / arfaethedig)^{1, 2}

Teitl	Dyddiad cyhoeddi dangosol
Cynllunio gweithlu'r GIG (negeseuon cenedlaethol)	Chwefror 2025
Rheolaeth ariannol a llywodraethu mewn cynghorau tref a chymuned	Chwefror 2025
Mynd i'r afael â'r dirywiad mewn bioamrywiaeth (y sector cyhoeddus cyfan ac yn Cyfoeth Naturiol Cymru)	Adolygiad o'r sector cyhoeddus cyfan – Chwefror 2025 Cyfoeth Naturiol Cymru – Gwanwyn 2025
Heriau i'r sector diwylliannol (ffocws ar gynaliadwyedd ariannol)	Chwefror 2025 (cwblhau adroddiadau lleol) – penderfyniad ar unrhyw negeseuon cenedlaethol i'w gadarnhau
Canfyddiadau o beilot paru data cofrestriadau meddygon teulu	Mawrth 2025
Cyllid a goruchwyliaeth addysg bellach ac uwch – Y Comisiwn Addysg Drydyddol ac Ymchwil	Erbyn mis Mawrth 2025 (ar gyfer y cam gwaith cychwynnol ar bennu amcanion llesiant)
Canfyddiadau arholiadau datblygu cynaliadwy (adroddiad statudol o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol)	Erbyn diwedd mis Ebrill 2025

¹ Byddwn yn parhau i adolygu ein cynlluniau yn gyson, gan ystyried yr amgylchedd allanol sy'n datblygu, ein blaenoriaethau archwilio, cyd-destun ein hadnoddau ein hunain a gallu cyrrff archwiliedig i ymgysylltu â ni. Gallai gwaith dilynol hefyd arwain at allbynnau eraill, fel y gall gwaith archwilio ymchwiliadol a gwaith archwilio lleol arall lle'r ydym o'r farn bod teilyngdod mewn allbwn cryno cenedlaethol o ryw fath.

² Mae ein [Hadroddiad Interim 2024-25](#) hefyd yn rhestru gwaith sydd ar y gweill neu waith y bwriedir ei ddechrau yn ystod 2024-25. Mae [ein rhaglen waith ar gyfer 2023-2026](#) hefyd yn darparu rhywfaint o fanylion ychwanegol am rai pynciau a bydd yn parhau i lywio cynlluniau ein rhaglen waith ar gyfer 2025-26.

Teitl	Dyddiad cyhoeddi dangosol
Buddsoddiad cyfalaf a seilwaith Llywodraeth Cymru	Gwanwyn 2025
Gofal heb ei drefnu (negeseuon cenedlaethol)	Gwanwyn 2025
Canolfan Ganser Newydd Felindre	Haf 2025
Yr uwch-weithredwyr gwasanaethau cyhoeddus	I'w gadarnhau (cwmpasu)
Ailgydbwysu gofal a chymorth	I'w gadarnhau (cwmpasu)
Mynd i'r afael â rhestrau aros y GIG (gwaith archwilio lleol mewn byrddau iechyd)	I'w gadarnhau (dechreuodd gwaith lleol ym mhob Bwrdd Iechyd ym mis Mai 2024)
Mynediad at addysg ar gyfer plant sydd ag Anghenion Dysgu Ychwanegol	I'w gadarnhau (cwmpasu)
Cefnogaeth ar gyfer busnes	I'w gadarnhau (cwmpasu)
Cymorth ar gyfer gwasanaethau bws a thrên	I'w gadarnhau (cwmpasu)
Cynnydd o ran buddsoddi mewn adeiladau ysgol a choleg drwy'r Rhaglen Cymunedau Dysgu Cynaliadwy	I'w gadarnhau (cwmpasu)
Dulliau trawsnewid digidol cyrff y GIG (gwaith archwilio lleol)	I'w gadarnhau (cyflwynir gwaith archwilio lleol o fis Hydref 2024)
Trefniadau arbedion cost cyrff y GIG	I'w gadarnhau (mae'r adroddiad archwilio lleol yn agosáu at ei gwblhau)

Digwyddiadau ac adnoddau'r Gyfnewidfa Arfer Da

Teitl	Dolen i adnoddau
Digwyddiad: O ymdrin â heriau wrth iddynt godi i ddiogelu at y dyfodol: Cost methiant mewn llywodraethu a rheolaeth ariannol Ionawr 2025 – 10:00 – 16:00 – Stadiwm Dinas Caerdydd	Dolen i gofrestru: www.audit.wales/cy/events/de-cymru-o-ymdrin-heriau-wrth-iddynt-godi-i-ddiogelu-y-dyfodol-cost-methiant-mewn-llywodraethu-a-rheolaeth-ariannol
Digwyddiad: O ymdrin â heriau wrth iddynt godi i ddiogelu at y dyfodol: Cost methiant mewn llywodraethu a rheolaeth ariannol – 13 Chwefror 2025 – 10:00 – 16:00 – Canolfan OpTIC, Llanelwy	Dolen i gofrestru: www.audit.wales/events/gogledd-cymru-o-ymdrin-heriau-wrth-iddynt-godi-i-ddiogelu-y-dyfodol-cost-methiant-mewn-llywodraethu-a-rheolaeth-ariannol
Blog y Gyfnewidfa Arfer Da: Gwasanaeth Digartrefedd Cyngor Sir y Fflint	https://www.audit.wales/cy/blog/gpx/2024/9/23/y-gyfnewidfa-arfer-da-gwasanaeth-digartrefedd-cyngor-sir-y-fflint
Blog y Gyfnewidfa Arfer Da: Sut y mae gwirfoddolwyr yn cefnogi pobl sy'n profi digartrefedd neu'n wynebu risg o ddigartrefedd	https://www.audit.wales/cy/blog/gpx/2024/10/24/y-gyfnewidfa-arfer-da-sut-y-mae-gwirfoddolwyr-yn-cefnogi-pobl-syn-profi
Blog y Gyfnewidfa Arfer Da: Prosiect Inspire Sir y Fflint a Wrecsam	www.audit.wales/cy/blog/gpx/2024/11/6/cyfnewidfa-arfer-da-prosiect-inspire-sir-y-fflint-a-wrecsam
Blog y Gyfnewidfa Arfer Da: Y Celfyddydau, Iechyd a Llesiant	www.audit.wales/cy/blog/gpx/2024/11/12/cyfnewidfa-arfer-da-y-celfyddydau-iechyd-llesiant
Blog y Gyfnewidfa Arfer Da: Prosiect Cynllunio Lle Medrwn Môn	www.audit.wales/cy/blog/gpx/2024/11/22/cyfnewidfa-arfer-da-prosiect-cynllunio-lle-medrwn-mon
Blog y Gyfnewidfa Arfer Da: Natur a Ni	https://www.audit.wales/cy/blog/gpx/2024/11/29/cyfnewidfa-arfer-da-natur-ni

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad	8 Mai 2025
Pwnc	ER GWYBODAETH YN UNIG: Rhaglen Waith ac Amserlen Archwilio Cymru - Diweddariad Chwarterol 31 Mawrth 2025
Pennaeth Gwasanaeth	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 MarcJones@ynysmon.llyw.cymru
Awdur yr Adroddiad	Gwyndaf Parry Rheolwr Rhaglen, Cynllunio a Perfformiad Corfforaethol gwyndafparry@ynysmon.llyw.cymru
Natur a Rheswm dros Adrodd O dan Gylch Gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, mae'n ofynnol iddo oruchwylio trefniadau archwilio allanol (3.4.8.11.3) a goruchwylio effeithiolrwydd cysylltiadau rhwng archwilio allanol ac archwilio mewnol ac asiantaethau arolygu neu gyrff perthnasol eraill (3.4.8.11.4). Mae'n ofynnol i'r Pwyllgor hefyd dderbyn ac ystyried adroddiadau gan unrhyw reoleiddwyr neu arolygwyr eraill, fydd yn ffynhonnell sicrwydd defnyddiol (3.4.8.13.1).	

1.0 CYFLWYNIAD

- 1.1 Mae'r adroddiad hwn yn nodi'r sefyllfa o ran cyflawni rhaglen waith Archwilio Cymru mewn perthynas â:
  - darparu'r Crynodeb Archwilio Blynnyddol
  - gwaith archwilio ariannol ar Ddatganiad Cyfrifon 2024-25, wedi ei amserlennu ar gyfer Gorffennaf i Hydref 2025
  - gwaith archwilio perfformiad 2023-24, gan gynnwys Adolygiad Thematig o Gomisiynu, yn canolbwyntio ar drefniadau y Cyngor i gomisiynu gwasanaethau; rhwng Mawrth 2024 a Mawrth 2025.
  - Mae prosiect lleol ar y gweill ar gyfer 2024-25 yn gysylltiedig â threfniadau ar gyfer sefydlu Awdurdod Iechyd Porthladd, yn ogystal â gwaith parhaus i asesu lefel y sicrwydd archwilio sydd ei angen.
- 1.2 Mae'r Diweddariad hwn hefyd yn darparu trosolwg o'r astudiaethau cenedlaethol awdurdod lleol a gynlluniwyd ac sy'n mynd rhagddynt, a ph'un a fwriedir gwneud unrhyw waith maes yng Nghyngor Sir Ynys Môn. Bydd gwaith maes yn y Cyngor ar gyfer yr astudiaeth cenedlaethol; Cynllunio Cyfalaf mewn Llywodraeth Leol.

- 1.3 Mae'r adroddiad hefyd yn rhoi trosolwg o waith sy'n cael ei wneud ledled Cymru gan Estyn ac Arolygiaeth Gofal Cymru. Nid yw'n manylu ar unrhyw waith penodol yn gysylltiedig â'r Cyngor.
- 1.4 Mae'r adroddiad yn darparu rhestr o adroddiadau cenedlaethol Archwilio Cymru a gyhoeddwyd yn 2024, ynghyd â gwaith sy'n mynd rhagddo ac a gynlluniwyd.
- 1.5 Yn olaf, mae'r adroddiad yn manylu ar ddigwyddiadau ac adnoddau'r Gyfnewidfa Arfer Dda.

2.0 ARGYMHELLIAD

- 2.1 Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn:
  - Ystyried yr adroddiad a nodi'r sicrwydd a ddarperir ynddo.

Rhaglen Waith ac Amserlen Archwilio Cymru – Cyngor Sir Ynys Môn

Diweddariad Chwarterol: 31 Mawrth 2025

Crynodeb Archwilio Blynyddol

Disgrifiad	Amserlen	Statws
Adroddiad yn crynhoi'r gwaith archwilio a gwblhawyd ers y Crynodeb Archwilio Blynyddol diwethaf, a gyhoeddwyd ym mis Chwefror 2024.	Ebrill 2025	Cyflwynwyd drafft o'r Crynodeb Archwilio i'r Cyngor.

Gwaith Archwilio Ariannol

Disgrifiad	Cwmpas	Amserlen	Statws
Archwiliad o Ddatganiad Cyfrifon 2024-25 y Cyngor	Byddwn yn cwblhau'r archwiliad statudol o Ddatganiadau Ariannol a Datganiadau Llywodraethiant Blynyddol y Cyngor	Rhwng mis Gorffennaf a mis Hydref 2025	Mae gwaith cynllunio archwiliad wedi dechrau.
Ardystio Ffurflenni Grantiau: Cymhorthdal Budd-daliadau Tai 2022-23	Ardystio nad oes dim wedi dod i'n sylw i ddangos nad yw'r ffurflen: - wedi'i nodi'n deg; - nid yw'n unol â'r telerau ac amodau perthnasol.	Cwblhawyd	Ardystiwyd y Ffurflen Grant ym mis Chwefror 2025.

Disgrifiad	Cwmpas	Amserlen	Statws
Ardystio Ffurflenni Grantiau: Cymhorthdal Budd-daliadau Tai 2023-24	Ardystio nad oes dim wedi dod i'n sylw i ddangos nad yw'r ffurflen: - wedi'i nodi'n deg; - nid yw'n unol â'r telerau ac amodau perthnasol.	Awst 2025	Mae cynnydd da yn cael ei wneud gyda gwaith archwilio ar gais cymhorthdal 2023-24, gyda'r bwriad o'i gwblhau erbyn mis Awst 2025.

Gwaith Archwilio Perfformiad

Gwaith Archwilio Perfformiad 2023-24	Cwmpas	Amserlen	Statws
Adolygiad thematig – comisiynu	Adolygiad sy'n canolbwyntio ar sut mae trefniadau cynghorau ar gyfer comisiynu, a rheoli contractau yn cymhwyso ystyriaethau gwerth am arian a'r egwyddor datblygu cynaliadwy.	Rhwng mis Mawrth 2024 a mis Mawrth 2025	Gwaith maes wedi'i gwblhau. Drafftio adroddiad.
Adolygiad thematig – Cynaliadwyedd Ariannol	Adolygiad o gynaliadwyedd ariannol cynghorau, gan gynnwys canolbwyntio ar y camau gweithredu, y cynlluniau a'r trefniadau i bontio bylchau ariannu a mynd i'r afael â phwysau ariannol dros y tymor canolig.	Mis Mawrth i fis Gorffennaf 2024	Cwblhawyd Cyflwynwyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 11 Chwefror 2025.

Gwaith Archwilio Perfformiad 2024-25	Cwmpas	Amserlen	Statws
Adolygiad Sicrwydd ac Asesu Risg	Prosiect i nodi lefel y sicrwydd archwilio a/neu lle y gallai fod angen rhagor o waith archwilio yn y dyfodol mewn cysylltiad â risgiau i'r Cyngor, gan roi trefniadau priodol ar waith i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio adnoddau a gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy.	Ar y gweill	Cynhaliwyd gweithdy ym mis Chwefror 2025. Gwaith maes yn mynd rhagddo.
Gwaith prosiect lleol – Rheolaeth Strategol o Falansau a Chronfeydd Wrth Gefn	Adolygiad o'r trefniadau sydd ar waith gan y Cyngor i reoli ei gronfeydd wrth gefn a'i falansau yn strategol.	Rhwng mis Ebrill a mis Gorffennaf 2025	Cwmpasu
Gwaith prosiect lleol – Sefydlu Awdurdod Iechyd Porthladd	Adolygiad o'r trefniadau sydd ar waith gan y Cyngor i sefydlu awdurdod iechyd porthladd.	I'w gadarnhau	Cwmpasu

Astudiaethau cenedlaethol llywodraeth leol wedi'u cynllunio/ar y gweill

Astudiaeth	Cwmpas	Amserlen	Statws	Gwaith maes wedi'i gynllunio yng Nghyngor Sir Ynys Môn
Llety Dros Dro	Archwilio'r costau, y galw a sut mae gwasanaethau'n cydweithio i symud yr ymateb i lety dros dro yn ei flaen.	Bwriedir cyhoeddi'r adroddiad ar gyfer Haf 2025	Gwaith maes ar y gweill Bydd arolygon wedi cael eu dosbarthu i Benaethiaid Tai a Swyddogion Adran 151 ym mhob prif gyngor.	Cyfweliadau yn y cyngorau canlynol: • Conwy • Sir Benfro • Caerdydd • Casnewydd • Wrecsam
Cynllunio Cyfalaf mewn Llywodraeth Leol	Archwilio a yw buddsoddiad cyfalaf yn y sylfaen asedau mewn llywodraeth leol yn gallu ateb galw.	Gwaith maes rhwng mis Ionawr a mis Ebrill ac adrodd yn Haf 2025	Gwaith maes ar y gweill.	Cyfweliadau yn y cyngorau canlynol: • Ynys Môn • Castell-nedd Port Talbot • Powys • Rhondda Cynon Taf • Abertawe • Torfaen

Astudiaeth	Cwmpas	Amserlen	Statws	Gwaith maes wedi'i gynllunio yng Nghyngor Sir Ynys Môn
Gwasanaethau Plant (Dileu cyfyngiadau ariannol/gwasanaethau llywodraeth leol yn ôl disgresiwn)	Mae gwaith cwmpasu ar y gweill gyda ffocws tebygol ar gostau a galw am wasanaethau, a sut mae cynghorau a'u partneriaid yn gweithio i wella gwerth am arian gwasanaethau.	I'w gadarnhau	Cwmpasu	I'w gadarnhau

Estyn

Yn ystod tymor yr hydref, byddwn yn arolygu LGES Casnewydd. Gwnaethom hefyd gynnal arolygiad o waith ieuenctid yr awdurdod lleol. Nodwyd gennym ymarfer cryf yn y ddarpariaeth yng Nghasnewydd, yn enwedig mewn meysydd sy'n ymwneud â chefnogi cyllid ysgolion, llawer o agweddau ar wella ysgolion ac ADY, yn ogystal â'u gwaith wrth ddatblygu addysg cyfrwng Cymraeg. Gwnaethom dynnu sylw at effaith arweinyddiaeth gref ar lefel cyfarwyddwyr, a'i heffaith ar ansawdd a chyflawniad y swyddogaethau allweddol sy'n ymwneud â'i rôl.

Gwnaethom gynnal ymweliad monitro o LGES Torfaen fel rhan o'n proses ddilynol ar gyfer awdurdod a oedd yn peri pryder sylweddol. Arfarnodd yr ymweliad ei gynnydd yn erbyn yr argymhellion o'r arolygiad craidd. Nodwyd gennym fod LGES Torfaen wedi gwneud digon o gynnydd i fynd i'r afael ag elfennau allweddol o'r argymhellion a chafodd ei dynnu o'r gweithgarwch dilynol. Y ffactor allweddol wrth sicrhau'r gwelliant fu'r cynnydd mewn capasiti arweinyddiaeth ar lefel Prif Weithredwr a Chyfarwyddwr sydd wedi cael effaith sylweddol ar sicrhau cynnydd pwysig mewn perthynas â disgwyliadau, prosesau a chyflawni.

Gwnaethom gynnal ymweliad uwch gan arolygydd cyswllt â Sir Ddinbych ym mis Hydref, gan ganolbwyntio ar agweddau penodol ar bresenoldeb ac anghenion dysgu ychwanegol.

Yn ystod tymor y gwanwyn, cynhaliwyd arolygiad o LGES Powys a gwaith ieuenctid. Roeddem o'r farn bod angen gwelliant sylweddol ar LGES Powys ac felly bydd angen ei fonitro gan Estyn. Mae'r Gwasanaeth Ieuenctid ym Mhowys yn gryf ar y cyfan.

Cynhaliwyd ymweliad uwch gan arolygydd cyswllt â Phen-y-bont ar Ogwr a oedd yn canolbwyntio ar ei Gynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg (CSGA) a'i waith ar wella presenoldeb. Gwnaethom hefyd gyfrannu at arolygiad ar y cyd AGC o drefniadau amddiffyn plant yn Sir Benfro a'i waith dilynol ar Adolygiad Cyflym o ddiogelu.

Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC)

	Cwmpas	Amserlen	Statws
Gwaith wedi'i gynllunio gan AGC 2025-26 Adolygiadau thematig – Arolygiadau Cydweithredfa Mabwysiadu Ranbarthol (RAC)	Bydd AGC yn cwblhau pum arolygiad yn cwmpasu Cymru gyfan. Cynhelir arolygiadau ar draws y pump cydweithredfa fabwysiadu ranbarthol: byddwn yn defnyddio'r themâu cenedlaethol mewn adroddiad cenedlaethol.	Ebrill 2025 – Rhagfyr 2025	Arolygiad yn yr arfaeth
Tîm Anabledd Dysgu Cymunedol (CLDT) Arolygiadau Iechyd Meddwl Cymunedol	Yn 2025-26, byddwn yn parhau â rhaglen flynyddol o waith ar y cyd sy'n canolbwyntio ar CLDT a'r Tîm Iechyd Meddwl Cymunedol (CMHT).	Gorffennaf 2025 – Chwefror 2026	Arolygiad yn yr arfaeth
Adolygiad ar y Cyd o Drefniadau Amddiffyn Plant	Adolygiad ar y Cyd o Drefniadau Amddiffyn Plant: Sir Benfro	Mawrth 2025	Cyflawni arolygiad
Trefniadau Diogelu wrth Amddifadu o Ryddid (DoLS)	<u>Adolygiad cenedlaethol o ddefnyddio Trefniadau Diogelu wrth Amddifadu o Ryddid (DoLS) yng Nghymru 2023-24</u> Adroddiad Monitro Blynyddol ar gyfer Iechyd a Gofal Cymdeithasol 2023-24	Chwefror 2025	Wedi'i gyhoeddi
Adroddiad Blynyddol	<u>Adroddiad Blynyddol y Prif Arolygydd 2023-2024</u>	Tachwedd 2024	Wedi'i gyhoeddi

	Cwmpas	Amserlen	Statws
Cymorth iechyd meddwl i blant a phobl ifanc	<u>Adolygiad ar y Cyd: Sut mae gwasanaethau gofal iechyd, gwasanaethau addysg a gwasanaethau plant yn cefnogi anghenion iechyd meddwl plant a phobl ifanc yng Nghymru?</u>	Tachwedd 2024	Wedi'i gyhoeddi
Arolygiadau Chwarter 4	Gwiriad Gwelliant: Gwasanaethau plant Cyngor Sir Ddinbych	Chwefror 2025	Heb eu cyhoeddi eto
	Arolygiad Gwerthuso Perfformiad: Gwasanaethau oedolion Cyngor Dinas Casnewydd	Chwefror 2025	Heb eu cyhoeddi eto
	Tîm Iechyd Meddwl Cymunedol Caerdydd (CMHT)	Mawrth 2025	Arolygiad yn yr arfaeth
	Gwiriad Gwella Awdurdod Lleol: Cyngor Sir Fynwy	Mawrth 2025	Arolygiad yn yr arfaeth
Adolygu perfformiad Awdurdodau Lleol a Cafcass Cymru	<u>Sut rydym yn arolygu gwasanaethau awdurdodau lleol a CAFCASS Cymru</u>		
	Rydym yn parhau i arolygu Awdurdodau Lleol yn unol â'n Cod Ymarfer wedi'i ddiweddaru ar gyfer ein gweithgarwch arolygu awdurdodau lleol. <u>Rydym wedi diwygio ein Cod Ymarfer</u>	Tachwedd 2024	Wedi'i gyhoeddi

	Cwmpas	Amserlen	Statws
Arolygiadau Chwarter 3	<u>Gwiriad gwella awdurdod lleol: gwasanaethau oedolion Cyngor Sir Ynys Môn</u>	Awst 2024	Wedi'i gyhoeddi
	<u>Tîm Iechyd Meddwl Cymunedol y Drenewydd</u>	Hydref 2024	Wedi'i gyhoeddi
	<u>Gwiriad sicrwydd awdurdod lleol: Gwasanaethau oedolion Castell-nedd Port Talbot</u>	Tachwedd 2024	Wedi'i gyhoeddi
	<u>Adroddiad ar Arolygiad Gwerthuso Perfformiad: Gwasanaethau plant Cyngor Sir Caerfyrddin</u>	Rhagfyr 2024	Wedi'i gyhoeddi
	<u>Llythyr gwiriad sicrwydd awdurdod lleol: Gwasanaethau Oedolion Caerffili</u>	Tachwedd 2024	Wedi'i gyhoeddi
	<u>Llythyr gwiriad gwella awdurdod lleol: Gwasanaethau Oedolion Cyngor Gwynedd</u>	Hydref 2024	Wedi'i gyhoeddi

Adroddiadau cenedlaethol ac allbynnau eraill Archwilio Cymru a gyhoeddwyd yn ystod y flwyddyn ddiwethaf

Teitl yr adroddiad	Dyddiad cyhoeddi a dolen i'r adroddiad
Llywodraethu a Rheolaeth Ariannol – Gwersi o Waith Archwilio i Gyngorau Tref a Chymuned yng Nghymru	Mawrth 2025
Y Ddyletswydd Bioamrywiaeth a Chydnerthedd Ecosystemau	Mawrth 2025
Mynd i'r afael â heriau o ran y gweithlu yn GIG Cymru	Chwefror 2025
Gwasanaethau Canser yng Nghymru	Ionawr 2025
Cynaliadwyedd Ariannol Llywodraeth Leol	Rhagfyr 2024
Diweddariad Offeryn Data Cynaliadwyedd Ariannol Llywodraeth Leol sydd bellach yn cynnwys data o gyfrifon drafft 2023-24	Rhagfyr 2024
Y Fenter Twyll Genedlaethol yng Nghymru 2022-23	Hydref 2024
Teithio llesol (adroddiad ac offeryn data)	Medi 2024
Llywodraethu Awdurdodau Tân ac Achub	Medi 2024
Tai fforddiadwy	Medi 2024
Cyllid y GIG – a diweddariad yr offeryn data hyd at 31 Mawrth 2024	Awst 2024
Digidol yn ôl dyluniad? – Gwersi o'n hadolygiad o strategaethau digidol ar draws cyngorau yng Nghymru	Awst 2024

Teitl yr adroddiad	Dyddiad cyhoeddi a dolen i'r adroddiad
Defnyddio gwybodaeth am berfformiad: safbwynt defnyddwyr gwasanaethau a deilliannau – Crynodeb o ganfyddiadau ein hadolygiad yng nghynghorau Cymru	<u>Gorffennaf 2024</u>
Cefnogaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer TVR Automotive Ltd	<u>Gorffennaf 2024</u>
A465 Adran 2 – diweddariad	<u>Mehafin 2024</u>
Peilot Paru Data Fferylliaeth Gymunedol	<u>Mai 2024</u>
Llywodraethu Awdurdodau'r Parciau Cenedlaethol	<u>Ebrill 2024</u>

Adroddiadau cenedlaethol ac allbynnau eraill Archwilio Cymru (gwaith sy’n mynd rhagddo/wedi’i gynllunio)^{1, 2}

Teitl	Dyddiad cyhoeddi disgwyliedig
Canfyddiadau o archwiliadau datblygu cynaliadwy (adroddiad statudol o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol)	Diwedd Ebrill 2025
Buddsoddi cyfalaf a seilwaith Llywodraeth Cymru	Mai 2025
Dynodi Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig – Cyfoeth Naturiol Cymru	Gwanwyn 2025 (anelir at ei gwblhau yn ystod y Gwanwyn ond efallai na chaiff ei gyhoeddi ar y wefan tan yn ddiweddarach)
Heriau i'r sector diwylliannol (ffocws ar gynaliadwyedd ariannol)	Gwanwyn 2025 (gwaith archwilio lleol ar gyrff hyd braich Llywodraeth Cymru wedi'i gwblhau i raddau helaeth ond bydd adroddiadau'n cael eu cyhoeddi ar y wefan)
Canfyddiadau paru data peilot cofrestru meddygon teulu	Gwanwyn 2025

¹ Byddwn yn parhau i adolygu ein cynlluniau'n gyson, gan ystyried yr amgylchedd allanol sy'n esblygu, ein blaenoriaethau archwilio, cyd-destun ein hadnoddau ein hunain a gallu cyrff archwiliedig i ymgysylltu â ni. Gallai gwaith dilynol hefyd arwain at allbynnau eraill, yn ogystal â gwaith archwilio ymchwiliol eraill a gwaith archwilio lleol, lle rydym o'r farn bod rhagoriaeth mewn allbwn cryno cenedlaethol o ryw fath.

² Mae ein [Cynllun Blynyddol 2025-26](#) hefyd yn darparu rhestr ddiweddaeredig o'r gwaith sydd ar y gweill ac yn rhestru cynlluniau ar gyfer gwaith newydd i ddechrau yn ystod 2025-26 a fydd yn cael eu hychwanegu at y papur hwn maes o law. Lle mae gwaith cenedlaethol/thematig wedi symud ymlaen drwy'r cam cynllunio, mae crynodeb byr o'i ffocws a'i amserlen arfaethedig hefyd ar gael ar [dudalennau rhaglen waith ein gwefan](#) erbyn hyn.

Teitl	Dyddiad cyhoeddi disgwyliedig
Cyllid a goruchwyliaeth addysg bellach ac uwch – Y Comisiwn Addysg Drydyddol ac Ymchwil	Gwanwyn 2025 (ar gyfer cam cychwynnol y gwaith ar osod amcanion llesiant – gwaith pellach i ddilyn)
Gofal brys a gofal mewn argyfwng (negeseuon cenedlaethol)	Gwanwyn 2025
Canolfan Ganser Newydd Felindre	Haf 2025
Yr uwch wasanaeth cyhoeddus	I'w gadarnhau (cwmpasu)
Ailgydbwyso gofal a chymorth	Hydref 2025
Mynd i'r afael â rhestrau aros y GIG (gwaith archwilio lleol mewn byrddau iechyd)	Hydref 2025 (gwaith lleol i'w gwblhau erbyn mis Mehefin 2025)
Mynediad i addysg i blant ag Anghenion Dysgu Ychwanegol	I'w gadarnhau (cwmpasu)
Cymorth i fusnesau	I'w gadarnhau (cwmpasu)
Cymorth i wasanaethau bysiau a rheilffyrdd	I'w gadarnhau (cwmpasu)
Cynnydd gyda buddsoddiad mewn adeiladau ysgol a choleg drwy'r Rhaglen Cymunedau Dysgu Cynaliadwy	I'w gadarnhau (cwmpasu)
Dulliau cyrff y GIG o drawsnewid digidol (gwaith archwilio lleol)	I'w gadarnhau (gwaith archwilio lleol yn cael ei gyflwyno o fis Ebrill 2025)

Teitl	Dyddiad cyhoeddi disgwyliedig
Trefniadau arbed costau cyrff y GIG	Gwanwyn 2025 (adroddiad archwilio lleol wedi'i gwblhau)

Digwyddiadau ac adnoddau'r Gyfnewidfa Arfer Da

Teitl	Dolen i'r adnodd
Adnoddau'r digwyddiad: O ymdrin â heriau wrth iddynt godi i ddiogelu at y dyfodol: Cost methiant mewn llywodraethu a rheolaeth ariannol	<u>Cost methiant mewn llywodraethu a rheolaeth ariannol</u>
Rydym yn y broses o bennu dyddiadau terfynol ar gyfer ein digwyddiadau sydd i ddod a fydd yn cynnwys y themâu canlynol: • Mynd i'r afael â thwyll a gwallau • Y dirwedd gwasanaethau cyhoeddus cymhleth • Gweithlu'r dyfodol • Cynyddu lled band ar drawsnewid digidol • Anelu at gyflawni'r egwyddor datblygu cynaliadwy • Profi gwerth am arian	Byddwn yn rhannu manylion archebu yn fuan.
Podlediad: Gwrandewch ar ein pennod podlediad newydd ar osgoi methiant mewn rheolaeth ariannol a llywodraethu	<u>Podlediad: Cost Methiant mewn Llywodraethu</u>

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad	8 Mai 2025
Pwnc	Adolygiad o'r Blaen Raglen Waith ar gyfer 2025-26 f1
Pennaeth Gwasanaeth	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 MarcJones@ynysmon.llyw.cymru
Awdur yr Adroddiad	Marion Pryor Pennaeth Archwilio a Risg MarionPryor@ynysmon.llyw.cymru
Natur a Rheswm dros Adrodd Darparu Blaenraglen Waith ar gyfer 2025-26 i aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i'w cynorthwyo i gyflawni Cylch Gorchwyl y Pwyllgor.	

1.0 CYFLWYNIAD

- 1.1 Mae blaen raglen waith ynghlwm yn [Atodiad A](#), ynghyd â rhaglen ddatblygu yn [Atodiad B](#).
- 1.2 Mae'r rhaglen wedi'i datblygu gan ystyried cylch gorchwyl y Pwyllgor a'i gyfrifoldebau o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

2.0 ARGYMHELLIAD

- 2.1 Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio:
  - yn ystyried a yw'r Blaenraglen Waith a gynigir ar gyfer 2025-26 yn bodloni cyfrifoldebau'r Pwyllgor yn unol â'i gylch gorchwyl.

Atodiad A – Blaen Raglen Waith 2025-26 f1

Tudalen 92

Swyddogaeth Graidd	26 Mehefin 2025	16 Gorffennaf 2025	30 Medi 2025	Hydref 2025 ¹	4 Rhagfyr 2025	3 Chwefror 2026	Ebrill/Mai 2026
Cyfansoddiad a threfniadau (3.4.8.2)							Adolygiad Blynyddol o Gylch Gorchwyl y Pwyllgor (3.4.8.2.1) Cyfarfod preifat gydag archwilwyr mewnol ac allanol heb swyddogion yn bresennol (3.4.8.2.6) (3.4.8.10.15) (3.4.8.11.5)
Trefniadau Atebolrwydd (3.4.8.3)	Log Gweithredodd Adolygiad o'r Blaen Raglen Waith 2025-26 (3.4.8.3.2) Adroddiad Blynyddol y Cadeirydd 2024-25 (3.4.8.3.1/2)	Log Gweithredodd Adolygiad o'r Blaen Raglen Waith 2025-26 (3.4.8.3.2)	Log Gweithredodd Adolygiad o'r Blaen Raglen Waith 2025-26 (3.4.8.3.2)		Log Gweithredodd Adolygiad o'r Blaen Raglen Waith 2025-26 (3.4.8.3.2)	Log Gweithredodd Adolygiad o'r Blaen Raglen Waith 2025-26 (3.4.8.3.2)	Log Gweithredodd Adolygiad o'r Blaen Raglen Waith 2026-27 (3.4.8.3.2)
Llywodraethiant (3.4.8.4)	Adroddiad Blynyddol Sgriwtini 2024-25 (3.4.8.4.4)	Datganiad Llywodraethiant Blynyddol Drafft 2024-25		Datganiad Llywodraethiant Blynyddol Terfynol 2024-25 (3.4.8.4.1/2/3)			

¹ Cyfarfod arbennig os oes angen

Swyddogaeth Graidd	26 Mehefin 2025	16 Gorffennaf 2025	30 Medi 2025	Hydref 2025 ¹	4 Rhagfyr 2025	3 Chwefror 2026	Ebrill/Mai 2026
		(3.4.8.4.1/2/3) (3.4.8.6.1/2/3) (3.4.8.8.2)		(3.4.8.8.2)			
Rheoli Trysorlys (3.4.8.5)			Adroddiad Blynyddol 2024-25 (3.4.8.5.1/2/3/4)		Adroddiad Canol Blwyddyn (3.4.8.5.3)	Strategaeth a Dangosyddion Darbodus 2026-27 (3.4.8.5.1/3/4)	
Gwerth am arian (3.4.8.6)	<i>Adroddiad Blynyddol Archwilio Mewnol 2024-25 (3.4.8.10.6/7/8/9/12/14/15) (3.4.8.6.3)</i>	<i>Datganiad Llywodraethiant Blynyddol Drafft 2024-25 (3.4.8.4.1/2/3) (3.4.8.6.1/2/3)</i> <i>Datganiad Cyfrifon Drafft 2024-25 (3.4.8.12.1/2) (3.4.8.6.1/2/3)</i>		<i>Datganiad Llywodraethiant Blynyddol Terfynol 2024-25 (3.4.8.4.1/2/3) (3.4.8.6.1/2/3)</i> <i>Datganiad Cyfrifon Terfynol 2024-25 (3.4.8.12.1/2) (3.4.8.6.1/2/3)</i> <i>Adroddiad Archwilio Cyfrifon (3.4.8.11.2/3) (3.4.8.6.3)</i>		<i>Crynodeb Archwilio Blynyddol 2025 (3.4.8.11.2/3) (3.4.8.6.3)</i>	
Fframwaith Sicrwydd (3.4.8.7)		Adroddiad Blynyddol Llywodraethiant Gwybodaeth (SIRO) 2024-25 (3.4.8.7.1/2/3)	Adroddiad Iechyd a Diogelwch Blynyddol 2024-25 (3.4.8.7.1/2/3)		Adroddiad Blynyddol Llywodraethiant mewn Ysgolion 2024-25 (3.4.8.7.1/2/3) Adroddiad Blynyddol Diogelwch TGCh		

Swyddogaeth Graidd	26 Mehefin 2025	16 Gorffennaf 2025	30 Medi 2025	Hydref 2025 ¹	4 Rhagfyr 2025	3 Chwefror 2026	Ebrill/Mai 2026
					2024-25 (3.4.8.7.1/2/3)		
Rheoli Risg (3.4.8.8)			Adolygiad Blynyddol o Fframwaith Rheoli Risg (3.4.8.7.1/2) (3.4.8.8.1) Diweddariad Cofrestr Risg Strategol (3.4.8.7.1/2) (3.4.8.8.1)		Diweddariad Rheoli Risgiau Newid Hinsawdd a Dod yn Sero Net (3.4.8.8.3)		
Atal Twyll a Llygredd (3.4.8.9)		<i>Adroddiad Pryderon, Cwynion a Chwythu Chwiban Blynyddol 2024- 25 (3.4.8.9.1) (3.4.8.14.2)</i>	Adroddiad Blynyddol Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd 2024- 25 (3.4.8.9.4/5/6) Canlyniadau Menter Twyll Genedlaethol 2024-26 – Adroddiad Cynnydd (3.4.8.9.6)				
Archwilio Mewnol (3.4.8.10)	Adroddiad Blynyddol Archwilio Mewnol 2024-25 (3.4.8.10.5/6/7/8 /11/14/15)	Adroddiad Diweddaru Archwilio Mewnol (3.4.8.10.9/10) (3.4.8.6.3)	Adroddiad Diweddaru Archwilio Mewnol (3.4.8.10.9/10) (3.4.8.6.3)		Adroddiad Diweddaru Archwilio Mewnol (3.4.8.10.9/10) (3.4.8.6.3)	Adroddiad Diweddaru Archwilio Mewnol (3.4.8.10.9/10) (3.4.8.6.3)	Adroddiad Diweddaru Archwilio Mewnol (3.4.8.10.9/10) (3.4.8.6.3)

Swyddogaeth Graidd	26 Mehefin 2025	16 Gorffennaf 2025	30 Medi 2025	Hydref 2025 ¹	4 Rhagfyr 2025	3 Chwefror 2026	Ebrill/Mai 2026
	(3.4.8.6.3) Asesiad Ansawdd Allanol o Gydymffurfiaeth gyda Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus 2024-25 (3.4.8.10.1/8/11/13) Strategaeth Archwilio Mewnol a Chynllun Blynnyddol 2025-26 (3.4.8.10.1/2/4/5) Adolygiad o'r Siartr Archwilio Mewnol (3.4.8.10.2/12)	Dadansoddiad o fylchau o gydymffurfiaeth â'r Safonau Archwilio Mewnol Bydeang yn Sector Cyhoeddus y DU (3.4.8.10.1/2/8/11/13)	Materion / Risgiau / Cyfleoedd sy'n Weddill (3.4.8.10.9/10)				Materion / Risgiau / Cyfleoedd sy'n Weddill (3.4.8.10.9/10)
Archwilio Allanol (3.4.8.11)	Cynllun Archwilio Blynnyddol 2025 (3.4.8.11.1/3)		Rhaglen Waith ac Amserlen – Diweddariad Chwarterol (Ch1 2025) (3.4.8.11.2/3)	Adroddiad Archwilio Cyfrifon (3.4.8.11.2/3) (3.4.8.6.3) (3.4.8.12.4)	Rhaglen Waith ac Amserlen – Diweddariad Chwarterol (Ch2 2025) (3.4.8.11.2/3)	Rhaglen Waith ac Amserlen – Diweddariad Chwarterol (Ch3 2025) (3.4.8.11.2/3)	Rhaglen Waith ac Amserlen – Diweddariad Chwarterol (Ch4 2025) (3.4.8.11.2/3)

Swyddogaeth Graidd	26 Mehefin 2025	16 Gorffennaf 2025	30 Medi 2025	Hydref 2025 ¹	4 Rhagfyr 2025	3 Chwefror 2026	Ebrill/Mai 2026
						Crynodeb Archwilio Blynyddol 2025 (3.4.8.11.1/2/3) (3.4.8.6.3)	
Adrodd Ariannol (3.4.8.12)		Datganiad Cyfrifon Drafft 2024-25 (3.4.8.12.1/2/3/5) (3.4.8.6.1/2/3)		Datganiad Cyfrifon Terfynol 2024-25 (3.4.8.12.1/2/3/5) (3.4.8.6.1/2/3)			
Rheoleiddwyr ac Archwilwyr Eraill (3.4.8.13)					Adolygiadau Cenedlaethol a'u Hargymhellion Cysylltiedig (3.4.8.11.3) (3.4.8.13.1)		
Delio â Chwynion (3.4.8.14)		Adroddiad Blynyddol Pryderon, Cwynion a Chwythu Chwiban 2024-25 (3.4.8.14.1/2)			Llythyr Blynyddol Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru 2024-25 (3.4.8.14.1)		
Adroddiad Hunanasesu (3.4.8.15)		Adolygiad o'r Adroddiad Corfforaethol Hunanasesu Blynyddol Drafft 2024-25 (3.4.8.15.1/2/3)					

Swyddogaeth Graidd	26 Mehefin 2025	16 Gorffennaf 2025	30 Medi 2025	Hydref 2025 ¹	4 Rhagfyr 2025	3 Chwefror 2026	Ebrill/Mai 2026
Asesiad o berfformiad gan Banel (3.4.8.16) ²		Adolygiad o Ddogfen Cwmpasu Asesu Perfformiad y Panel (3.4.8.16.1)					
3.4.8.17 Archwiliad Arbennig gan yr Archwilydd Cyffredinol ³							

² O leiaf unwaith yn ystod cylch etholiadol cynhelir asesiad o berfformiad gan banel yn ystod y cyfnod rhwng etholiadau cyffredin ar gyfer cynghorwyr i'r cyngor. Gall y cyngor ddewis comisiynu mwy nag un asesiad gan banel mewn cylch etholiadol, ond nid yw hyn yn ofynnol o dan y ddeddfwriaeth. (Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Rhaid i'r cyngor drefnu bod drafft o'i ymateb i'r asesiad o berfformiad gan banel ar gael i'w bwyllgor llywodraethu ac archwilio, a rhaid i'r pwyllgor hwnnw wedyn adolygu'r ymateb drafft a gall wneud unrhyw argymhellion ynglŷn â newidiadau i'r ymateb i asesiad y panel.

³ Os yw'r Archwilydd Cyffredinol yn cynnal archwiliad arbennig (gan ei fod o'r farn nad yw'r Cyngor, neu efallai na fydd y Cyngor, yn cwrdd â'i ofynion perfformiad), a bod adroddiad yn cael ei anfon at y Cyngor, cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl derbyn adroddiad o'r fath, rhaid i'r Cyngor sicrhau ei fod ar gael i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

Atodiad B – Rhaglen Ddatblygu (3.4.8.2.10)

Hyfforddiant i'r pwyllgor

Maes	Dyddiad a ddarparwyd ddiwethaf	Cyfrwng	Darparwr	Dyddiad Darparu / Wedi'i Drefnu	Presenoldeb
Cyflwyniad i Ddeallusrwydd Artiffisial a Lliniaru Risg	Amherthnasol	Sesiwn Briffio	Mathew Henshaw, Prif Swyddog Digidol	11/02/25	
Deall Cyfrifon Awdurdodau Lleol ar gyfer Cynghorwyr	Mehefin 2023 Awst 2023				
Rheoli Trysorlys (3.4.8.5.2)	Medi 2023				
Sgiliau Cadeirio Effeithiol	Hydref 2023				
Atal Twyll a Llygredd	Rhagfyr 2023				
Rheoli Risg	Mawrth 2024				

Cyfarwyddiadau i'r pwyllgor

Teitl	Arwynebedd	Canolig	Darparwr	Dyddiad Darparwyd
Diweddariad y Pwyllgor Archwilio – Rhifyn 40: Safonau Archwilio Mewnol Newydd	Newidiadau sydd ar ddod i'r safonau archwilio mewnol a sut y bydd hynny'n effeithio ar aelodau'r pwyllgor archwilio.	Cylchlythyr	Mewnol / CIPFA	24/12/24
Diweddariad y Pwyllgor Archwilio – Rhifyn 42: Llywodraethu Archwilio Mewnol	Y Cod Ymarfer newydd ar Lywodraethu Archwilio Mewnol sy'n dod i rym o 1 Ebrill 2025.	Cylchlythyr	Mewnol / CIPFA	17/04/25

Hyfforddiant gorfodol

Maes	Cyfrwng	Darparwr	Dyddiad Darparu / Wedi'i Drefnu
Rheoliadau Diogelu Data Cyffredinol (GDPR)	e-ddysgu	Mewnol	Ar gael unrhyw bryd
Seiber Ninjas ar gyfer Cynghorwyr	e-ddysgu	Mewnol	Ar gael unrhyw bryd
Ymwybyddiaeth Sylfaenol o Ddiogelu	e-ddysgu	Mewnol	Ar gael unrhyw bryd
Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (dewisol ar gyfer aelodau lleyg)	e-ddysgu	Mewnol	Ar gael unrhyw bryd
Atal/Prevent (dewisol ar gyfer aelodau lleyg)	e-ddysgu	Mewnol	Ar gael unrhyw bryd
Caethwasiaeth Fodern (dewisol ar gyfer aelodau lleyg)	e-ddysgu	Mewnol	Ar gael unrhyw bryd